

รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง
ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านสุโขทัย ศึกษากรณี: เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง

Sukhothai Local Art and Handicraft Studying in :
Tungluang Pottery

สุมาลิน วงศ์มณีและคณะ

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย โรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม

สนับสนุนการศึกษาวิจัยโดย
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

19 กันยายน 2538

ที่ปรึกษาวิธีวิจัย

อาจารย์ศุภวรรณ เล็กวิไล

ศึกษานิเทศก์จังหวัดนครสวรรค์

คํานิยม

ในพุทธศักราชปี 2537 - 2540 เป็นปีรณเรศต์วัฒนธรรมไทย ข้าพเจ้า ในฐานะประธาน
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ได้พิจารณาเห็นว่า คณะอนุกรรมการ ในหน่วยงานฝ่ายวิจัยและ
วางแผนงานด้านวัฒนธรรม ได้ดำเนินงานศึกษา เรื่องราวในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ศูนย์
วัฒนธรรมได้ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นจำนวนมาก สำหรับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านโดยเฉพาะ
เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวงนั้น มีหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจ จัดทำวีดิทัศน์ และ
บทความ สารคดีเผยแพร่ตามสื่อมวลชนจำนวนมาก หากแต่การศึกษาค้นคว้ายังไม่ได้กระทำอย่าง
จริงจัง ข้อมูลบางส่วนก็น่าสนใจเสนอไปสู่มวลชนก็มีข้อบกพร่องเสมอ

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ในฐานะ เป็นผู้ส่งเสริมดูแลอนุรักษ์จึงสมควรได้เข้าไป
มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ใน
แนวดวงของงานศิลปหัตถกรรมของไทยต่อไป และขอชมเชยอาจารย์สัณฑ์ วงศ์มีณี อาจารย์เฉลิม
พรกระแส คณะผู้ดำเนินการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

(นายณริศ วงศ์โชติรัตน์)

ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย

27 กันยายน 2538

กิตติกรรมประกาศ

การได้มีโอกาสศึกษาหรือบันทึกเรื่องราวของงานศิลปะที่ต่อกรรมในท้องถิ่นนับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีค่า และมีความหมายต่อการส่งเสริมอนุรักษ์งานด้านวัฒนธรรมอย่างยิ่ง เพราะงานศิลปะที่ต่อกรรมถือว่าเป็นเครื่องแสดงถึงการพัฒนาสังคมของภูมิภาคที่ตนอยู่ มีความหมายครอบคลุมถึงความเป็นผู้พัฒนาสังคม ตามวิถีชีวิตของสังคมชนบท

ตลอดระยะเวลาเวลานับศตวรรษที่ชุมชนทุ่งหลวง เป็นแหล่งสร้างสรรค์งานศิลปะที่ต่อกรรมขึ้นที่บ้านของสุโขทัย ที่มีชื่อเสียง มีผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมความเป็นอยู่วิถีชีวิตที่เรียบง่ายสงบสุข ช่างปั้นหม้อชาวทุ่งหลวงหลายคน เป็นช่างมีฝีมือชนิดที่ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศยอมรับในความสามารรถและผลงานที่โดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ได้แก่ นางตี เสงสกุล ช่างปั้นที่คลุกคลีอยู่กับดินทรายตลอดอายุที่เกินอายุถึง 80 ปีเศษ

ในเรื่องในโอกาสปี 2537 - 2540 ฝ่ายวิจัยและวางแผนศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย จึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ศิลปะที่ต่อกรรมที่บ้านสุโขทัยศึกษากรณี : เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง" เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของคนไทยไว้ ขอขอบคุณผู้ประสานงานโครงการโรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม นายเนริศ วงศ์โชติรัตน์ ผู้ช่วยศึกษานิเทศการจังหวัดสุโขทัย นางสุจิตร์รัตน์ จันทร์จ้อย เลขานุการศูนย์วัฒนธรรม นายสงกรานต์ เสมาทอง ผู้ประสานงานจังหวัด นายสมศักดิ์ วิชาสิทธิ์ ประธานผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด อาทิ เช่น อาจารย์สุเทพ สิทธิโสภณ อาจารย์วรารัตนา เรืองศิริรัตน์ นายมูล ทิพย์รี นางตี เสงสกุล นายจอม ไพรัตน์ นางลำพา สอนแก้ว ตลอดคณะกรรมการที่ร่วมศึกษาวิจัยทุก ๆ คน คุณค่าของงานวิจัยเล่มนี้ขอขอบคุณบรรพชนผู้สรรค์สร้างงานศิลปะทุกท่าน

คณะผู้จัดทำ

15 กันยายน 2538

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประวัติชุมชน สภาพเศรษฐกิจและสังคมในบริเวณชุมชนทุ่งหลวง 2) สภาพการทำเครื่องปั้นดินเผา 3) วิธีการและเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผา 4) ช่างฝีมือที่มีความสามารถในงานเครื่องปั้นดินเผา 5) ผลสืบเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคม 6) แนวทางส่งเสริมและอนุรักษ์การประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา ของตำบลทุ่งหลวง อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุโขทัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจจัดเก็บข้อมูล โดยวิธีการสำรวจภาคสนามใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำบลทุ่งหลวงอำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุโขทัย โดยศึกษากลุ่มประชากรทุกครัวเรือนที่ประกอบการทำเครื่องปั้นดินเผา

ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ชุมชนทุ่งหลวงเป็นชุมชนเก่าแก่มาแต่โบราณ มีหลักฐานทั้งศิลาจารึกและวัดโบราณกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณตำบลและบริเวณใกล้เคียง ประชากรมีอาชีพส่วนใหญ่คือการทำนาทำไร่ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คล้ายคลึงกับชาวชนบทโดยทั่วไปคือมีรายได้ค่อนข้างต่ำ มีวัฒนธรรมประเพณีที่เกิดจากพระพุทธศาสนา เช่น วันสงกรานต์ วันตรุษ สารท งานบวชนาค และการละเล่นพื้นบ้านที่เล่นในช่วงเทศกาลวันตรุษ วันสงกรานต์ เช่น เล่นม้า เล่นช่วง นางครก นางสาก แม่ศรี นางดั่ง เป็นต้น

2. ตำบลทุ่งหลวงมีหมู่บ้านอยู่ในปกครองจำนวน 13 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผามีจำนวน 8 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, และ 11 มีผู้ประกอบการจำนวน 173 ครัวเรือน มีผู้ที่สามารถทำเครื่องปั้นดินเผาได้จำนวน 255 คน เป็นชาย 69 คน หญิง 186 คน ผู้ผลิตมีอายุตั้งแต่ 20 ปี ถึง 90 ปี

3. กรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง ใช้ดินจากบริเวณหนองทอง ผสมทรายในอัตราส่วน 2 : 1 การปั้นใช้ 2 แบบคือ แบบตี และใช้แบบแป้นหมุน เครื่องปั้นดินเผาตำบลทุ่งหลวงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือ 1) เนื้อดินไม่แกร่ง 2) สีมีน้ำตาลอมส้ม 3) ลวดลายใช้วิธีการพิมพ์และฉลุลาย 4) รูปร่างนั้น ๆ แบ่งได้หลายประเภทได้แก่ หนักหรือโล่ง ภาชนะฉลุลายเป็น โคมไฟ แจกัน เครื่องใช้ในครัวเรือน อ่างบัว และโอ่งขนาดใหญ่ ส่วนประเภทอื่นอีก จำนวนมากคล้ายกับเครื่องปั้นดินเผาแหล่งอื่น

4. ข้างฝ่ายใดที่มีความสามารถเทียบเท่าการทำเครื่องปั้นดินเผา โดยเลือกผู้ที่มีความสามารถที่แจ้งงานเป็นรูปนามที่แปลกไปจากเครื่องปั้นดินเผาหรือเครื่องปั้นดินเผาธรรมดา จากจำนวน 255 คน ได้ 19 คน ทั้งนี้เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน

5. ผลสืบเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคม การประกอบการผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่งผลให้ผู้ประกอบการมีรายได้ทำให้ภาวะเศรษฐกิจดีขึ้น มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวดีขึ้น มีวิถีชีวิตที่สงบสุข ไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคม และสิ่งแวดล้อม

6. แนวทางส่งเสริมและการอนุรักษ์การประกอบอาชีพและการทำเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ การแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างต่ำ การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ ส่งเสริมการผลิต ทั้งวัตถุดิบ คุณภาพ และทุนในการดำเนินการ ส่งเสริมด้านการตลาด ทัศนคติช่างฝีมือ รวมทั้งสืบทอดการทำเครื่องปั้นดินเผาให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น โดยจัดให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

ABSTRACT

The purposes of this study were to determine 1) the history and the socio - economic conditions of Thung Luang community ; 2) the current status of earthenware making ; 3) earthenware making methods, styles, and distinguishing features of Thung Luang earthenware and pottery ; 4) skilled potters and craftsmen, 5) the socio - economic impact of earthenware making on the community ; and 6) ways for promoting and conserving earthenware and pottery as a career for the people in Thung Luang community.

The data were gathered both through field study using a questionnaire, observation, and interview, and through documentary research on Tambon Thung Luang Amphur Kirimas, Sukhothai. All the households engaging in earthenware making were used in the study.

The findings were as follows:

1. The history of Thung Luang community dates back to antiquity; evidence attesting its long history can be seen in numerous stone inscriptions and ancient temples scattered both throughout the vicinity and in adjacent districts. Like other rural dwellers, most of the people in Thung Luang were low income paddy - rice farmers and crop - growing peasants. These people had their own distinctive culture and traditions derived from Buddhism such as Songkran festival, religious holiday rites and rituals, ordination ceremonies, as well as folkplays performed as part of the festivities such as Len Baa, (Sabaa), Len Chuang, Nang Krok Nang Saak, Mae Sri, Nang Dong, and so forth.

2. Thung Luang district consisted of 13 villages. Of these, 8 villages were engaged in earthenware making villages 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9 and 11. One hundred and seventy - three households, with 255 members, were engaged in the trade. Of the 255 members, 69 were men and 186 were women, whose age ranged from 20 to 90 years old.

3. In making earthenware products, clay from Nong Thong vicinity was used to mix with sand in the proportion of 2 to 1. Potting was done either by throwing and battering or by using a potter's wheel.

The following are some distinctive characteristics of thung Luang earthenware pottery : 1) the clay was not tough; 2) the color was brownish orange; 3) the design was imprinted with a wooden stamp or incised with a stylus; 4) there was a variety of shape such as jars, pots, incised ware such as lamp bases, kitchen utensil ware, lotus-raising bowls, and large water jars. Other ware products, similar to those produced at other places, were also available.

4. Evaluated and judged by their unique and innovative style of earthenware output, 19 out of 255 potters, 10 potters (aged over 50 years old), were selected to be very highly skilled craftsmen.

5. Regarding its socio-economic impact, earthenware making was a viable economic activity which provided higher income and better economic well-being to the local people, which in turn led to better familiar relationship, peace and tranquility in the community, and better environment.

6. To promote and conserve earthenware making as a viable economic activity in the community, the following actions need to be taken : more campaign to boost higher prices for the products :

encouraging potters to form cooperatives in managing the activities such as securing raw materials, quality control, marketing, and training of potters; and the inclusion of earthenware making in a local school syllabus.

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความสำคัญของปัญหา	2
วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
วิธีดำเนินงานวิจัย	6
การเก็บรวบรวมข้อมูล	6
การวิเคราะห์ข้อมูล	7
การเสนอผลงาน	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 ตรวจสอบเอกสาร	9
ประวัติการทำเครื่องปั้นดินเผาของไทย	9
แหล่งเครื่องปั้นดินเผาที่ปรากฏในประเทศไทย	10
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11
ภาคกลาง	12
ภาคเหนือ	12
ภาคใต้	12
พัฒนาการของเครื่องปั้นดินเผาในสุโขทัย	14
เครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในปัจจุบัน	16
เครื่องปั้นดินเผา	18

ประเภทของเครื่องปั้นดินเผา	18
แบ่งตามลักษณะเนื้อดินและอุณหภูมิที่ใช้เผา	18
แบ่งเครื่องปั้นดินเผาโดยอาศัยประโยชน์ใช้สอย	20
แบ่งเครื่องปั้นดินเผาตามลักษณะรูปร่าง	20
นามที่มีความสัมพันธ์กับเครื่องปั้นดินเผา	21
วัสดุที่ใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา	21
กรรมวิธีการปั้นหรือการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา	24
การตกแต่งลวดลายภาชนะที่ประดิษฐ์	31
บทที่ 3 บ้านทุ่งหลวง อำเภอศรีมราช จังหวัดสุโขทัย	33
อำเภอศรีมราช จังหวัดสุโขทัย	33
สภาพทางภูมิศาสตร์	33
ลักษณะทางกายภาพ	34
แหล่งน้ำที่สำคัญ	34
สภาพทางเศรษฐกิจ	35
สาธารณูปโภค	35
สภาพทางสังคม	36
สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว	36
ประวัติความเป็นมาของอำเภอศรีมราช	37
บ้านทุ่งหลวง	41
สภาพทางภูมิศาสตร์	41
ลักษณะทางกายภาพ	42
สาธารณูปโภค	42
สภาพทางเศรษฐกิจ	42

สภาพสังคมและวัฒนธรรม	43
ประชากร	43
การศึกษา	43
ศาสนาและความเชื่อ	43
ประเพณีและการละเล่น	44
การเล่นน้ำ	44
การเล่นนางครกนางสาว	46
การเล่นลิงลม	47
การเล่นช่วงขี้	48
ประเพณีชุมนุมทุ่งหลวง	48
วัดในเขตทุ่งหลวง	53
วัดนางจตุ	53
วัดกลาง	54
วัดลาย	54
วัดบึง	55
บทที่ 4 กรรมวิธีการทำและรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง	59
กรรมวิธีการทำเครื่องปั้นดินเผา	59
แหล่งวัตถุดิบและวัตถุดิบ	59
กรรมวิธีเตรียมดิน	60
กรรมวิธีขึ้น	62
วิธีตี	62
วิธีใช้แม่หมุน	64
การตกแต่งภาชนะ	65

การตกแต่งลวดลาย	65
การตกแต่งรูปทรง	71
การตากเครื่องปั้นดินเผา	71
กรรมวิธีเผา	72
ลักษณะหรือรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาของทุ่งหลวง	75
ตัวอย่างผลงานของช่างมีชื่อเสียงทุ่งหลวง	78
รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวงปัจจุบัน	83
รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง	90
ประเภทโอ่งหรือหม้อ	90
ประเภทภาชนะจลุลาย	96
ประเภทเครื่องใช้ในครัว	97
ประเภทของเต็กเผา	98
ประเภทโอ่งขนาดใหญ่พิเศษ	99
บทที่ 5 สภาพการทำเครื่องปั้นดินเผาในทุ่งหลวง	100
จำนวนครอบครัวผู้ประกอบการ	100
สภาพการประกอบการ	100
ผู้มีความสามารถพิเศษในงานเครื่องปั้นดินเผา	102
อาชีพและรายได้	104
ราคาเครื่องปั้นดินเผา	105
ความต้องการของตลาด	105
ผลสืบเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคม	106
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายเสนอแนะ	108
วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	108

ประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าวิจัย	108
วิธีดำเนินการวิจัย	109
สรุปผลการวิจัย	109
อภิปรายและข้อเสนอแนะแนะทางส่งเสริมและการอนุรักษ์การประกอบอาชีพ ทำเครื่องปั้นดินเผา	111
เอกสารอ้างอิง	114
ภาคผนวก แบบสอบถาม "แบบบันทึกข้อมูลวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของช่างทำ เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง!"	120

บทที่ ๑

บทนำ

บทนำ

การสร้างสิ่งใช้สอยเพื่อประกอบการดำรงชีวิตย่อมมีกำเนิดขึ้นและวิวัฒนาการควบคู่กับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนเสมอ หากจะสืบค้นไปถึงต้นกำเนิด ก็จะพบว่ามนุษย์ได้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้น เพื่อสนองความต้องการทางกาย คือ เพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นเครื่องใช้สอยให้มีความงดงามขึ้น เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์ของมนุษย์เป็นลำดับถัดมา การสร้างสิ่งใช้สอยเพื่ออำนวยความสะดวกในการกินอยู่หลับนอนนั้น มนุษย์จะใช้วัสดุที่อยู่ใกล้ตัวมาตัดแต่งสร้างสรรค์จนเป็นชิ้นงานที่ถือว่าเป็นกิจกรรมเบื้องต้นของมนุษย์ เมื่อได้ศึกษารูปแบบและความงามจึงทำให้เกิดงานศิลปะที่แตกต่างขึ้นบ้านขึ้น (อภัย นาคคง, 2525) งานศิลปหัตถกรรมย่อมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ซึ่งงานเหล่านี้ จะเกิดขึ้นได้เด่นชัดในชุมชนที่มีลักษณะแวดล้อมเป็นชนบท โดยเฉพาะในชนบทที่ยังคงมีสภาพการดำรงชีวิต และระบบการผลิตแบบดั้งเดิมที่ยังไม่ถูกวัฒนธรรมสากลเข้าไปครอบงำ จึงนับได้ว่าชุมชนที่มีลักษณะแวดล้อมเป็นชนบทนั้น มีความเป็นตัวของตัวเองด้านวัฒนธรรมสูง

จากผลการศึกษาค้นคว้าของนักมนุษยวิทยาชื่อ มาลินอฟสกี (Malinowski) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับวัฒนธรรมไว้ว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม ในทางกลับกันวัฒนธรรมก็เป็นตัวสร้างมนุษย์ วัฒนธรรมมีความสำคัญในแง่ของการแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละกลุ่มชน วัฒนธรรมทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์ประเภทอื่น มนุษย์สร้างวัฒนธรรมของตนขึ้นมาจากการมีสติปัญญา แล้วถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นสู่ลูกหลาน ความต้องการที่จำเป็นที่สุดอย่างหนึ่งคือความต้องการอาหาร ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดระบบการผลิตอาหาร เครื่องมือเครื่องใช้ในการปรุงอาหาร เก็บอาหาร ตลอดจนการกินอยู่แบบต่าง ๆ สร้างภาชนะนานาชนิด เช่น หม้อ ไหม โถง ถ้วย จาน ชาม ฯลฯ ลงใจจึงมีการพัฒนารูปแบบของวัสดุเหล่านี้้อย่างมากมาย ซึ่งก็นับได้ว่ามนุษย์ใช้เวลาในการพัฒนาสะสม สืบเนื่องความคิดของตน

แต่ละรุ่นมีลักษณะที่เปลี่ยนไป

สุโขทัยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอารยธรรมวัฒนธรรมเจริญรุ่งเรืองบนพื้นฐานแห่งความศิวิไลซ์
ปรากฏทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้มากมาย โดยเฉพาะงาน
เครื่องปั้นดินเผา สุโขทัยเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงแต่ในอดีต เรียกว่า "เครื่อง
สังคโลก" มีจุดเริ่มต้นที่บริเวณเมืองเก่าสวรรคโลก (อุทยานประวัติศาสตร์ลำปางหลวงในปัจจุบัน) หรือ
บริเวณริมแม่น้ำโขง เมืองเก่าสุโขทัย (อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยในปัจจุบัน) โดยเฉพาะบริเวณ
บ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสัชนาลัย พบเตาเรียงรายตามริมน้ำยม หลายร้อยเตา เครื่องปั้นดินเผา
ที่บ้านเกาะน้อย มีความงดงาม มีสีสันเฉพาะตัว กล่าวได้ว่า ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาในอดีตนั้น
ทำให้เขามีชื่อเสียงยิ่งนัก นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีหลายท่านเห็นพื้นฐานว่าชาวจีนคงเข้า
มาทำเครื่องปั้นดินเผามาก่อน แล้วถ่ายทอดให้กับคนไทย เพราะสังเกตได้จากลวดลายสีสันทัน เป็น
แบบศิลปะจีนตอนปลายราชวงศ์ซ่ง แต่บางหลักฐานก็กล่าวว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้นำช่าง
เผาถ้วยชามเข้ามาที่สุโขทัยจำนวนมาก งานเครื่องปั้นดินเผาของในสมัยสุโขทัยจึงเจริญอย่างมาก
ในสมัยนั้น

การผลิตเครื่องสังคโลกของไทยได้หยุดและร้างราไปด้วยเหตุเพราะการล่มสลายของ
อาณาจักรสุโขทัยและสวรรคโลก เครื่องสังคโลกจึงเหลือเพียงโบราณวัตถุที่ผู้คนทั่วไปชื่นชอบแล้ว
ได้เห็นไว้ภาคภูมิใจเท่านั้น

จากนั้นการสืบเนื่องของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดสุโขทัยไม่ปรากฏว่ามีใน
แหล่งใดอีก นอกจากการผลิตตามกรรมวิธีแบบพื้นเมืองแห่งหนึ่งจริงที่ตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีสัชนาลัย
จังหวัดสุโขทัย จะมีทุ่งหลวงจึงเป็นแหล่งเครื่องปั้นดินเผาที่สืบสายมาจนถึงของจังหวัดสุโขทัย
ในปัจจุบัน

ความสำคัญของขลุ่ย

ในยุคโลกเกิดต้นเรือยุคที่โลกได้เราปรับเปลี่ยนสังคมและระบบของช่วงเวลานี้ ได้เกิด
การไหลบ่าของสังคมเมืองเข้าสู่สังคมชนบท ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนระบบทางวิถีชีวิต
และความเปลี่ยนแปลงของชาวชนบทไปสู่ระบบสากลเพิ่มขึ้น

สุโขทัยเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบนี้เช่นเดียวกับท้องถื่นชนบทหลายแห่ง การเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่จนแทบไม่หลงเหลือความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตนเอง โดยเฉพาะแหล่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เคยได้กระทำอย่างต่อเนื่องจากปู่ย่าตายาย ก็ไม่ได้รับการสืบทอด บางอย่างขาดหายไปเพราะความต้องการใช้งานเปลี่ยนไป อาทิเช่น การตีมีดที่ตำบลบ้านสวน ตำบลบ้านไร่ การจักสานภาชนะไม้ไผ่ที่อำเภองกงไกรลาศ การทอเสื่อของบ้านวังใหญ่ อำเภอสรีสำโรง เป็นต้น ทั้งนี้เพราะงานศิลปหัตถกรรมเหล่านี้ถูกกระบวนการผลิตสินค้าในรูปอุตสาหกรรมที่เข้ามามีบทบาทแทนที่ เช่นใช้มีดแสตนเลส แทนมีดที่ตีด้วยเหล็ก ใช้ตะกร้า กระบุง กระเจาด ที่ผลิตด้วยพลาสติกแทน กระบุง หรือตะกร้าไม้ไผ่ เคียวที่ใช้เกี่ยวข้าวก็เลิกใช้หากแต่หันมาใช้เครื่องจักรเกี่ยวข้าวแทน แม้เสื่อผ้าที่ใช้น้ำยาสั่งเคราะห์และทอด้วยเครื่องจักรแทนแรงคน

ในขณะที่ทุกสิ่งทุกอย่างปรับเปลี่ยนไปตามภาวะของสังคมและวิถีความเป็นอยู่นั้น ชุมชนบ้านทุ่งหลวง อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ก็ได้รับผลกระทบนี้เช่นกัน กล่าวคือ การใช้ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาได้ลดความนิยมลงอย่างเห็นได้ชัด บ้าเป็นชุมชนที่เคยใช้โถงทุ่งหลวงเป็นภาชนะใส่น้ำเพราะสามารถลดความร้อนทำให้น้ำในโถงเย็นกว่าปกติ ก็ปรับมาใช้ตู้เก็บแทน กระฉางอ่าง หน้อ ก็มีภาชนะอลูมิเนียม หรือวัสดุอื่น ๆ ที่ทนทานสะดวกกว่าเข้ามาแทนที่ ภาวะการดังกล่าวนี้นำส่งผลกระทบต่อชุมชนทุ่งหลวง ทำให้เกิดปัญหาในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ทุ่งหลวงเป็นชุมชนที่เก่าแก่ในอดีต ถ้าพิจารณาจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ จารึกวัดสุทัศน์ กล่าวถึงนายอินทรพิทักษ์ สร้างวัดไว้ที่หมู่บ้านเมืองสุโขทัย ในบรรทัดที่ 28, 29 ว่า

...บาศักพระวิหาร 140 อยู่บ้านไม้ล้อม และบ้านหนองน้ำจันทน์ อยู่บ้าน
สุกหลมน้อย 200 บ้านวังคืด 20 บ้านโปงขาม 20 บ้านตาลโละ 20
บ้านหนองบัวหลวง 40...

(จารึกสมัยสุโขทัย. 2526)

จากข้อความในจารึกข้างต้นจะเห็นว่าชื่อของหมู่บ้านบางแห่งยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ บ้านนาไม้ล้อม บ้านโปงขาม บ้านตาลโละ จึงสันนิษฐานว่า "บ้านหนองบัวหลวง" ที่ปรากฏ

ในจารึกน่าจะจะเป็นบ้านทุ่งหลวง เพราะในเขตทุ่งหลวงนี้ยังมีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่ด้วย และบ้าน
ทุ่งหลวงก็อยู่ไม่ห่างจากเมืองสุโขทัยเท่าไหร่นัก

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเมืองสุโขทัย เมื่อ
ปีพ.ศ. 2452 ได้ทรงพระราชทานเงินให้สร้างโรงเรียน (2519) มีข้อความตอน
หนึ่งว่า

ในระหว่างทางที่ไปจากเมืองสุโขทัย (เมืองเก่า) ไปเมืองธานี
(เมืองใหม่) นั้น มีตำบลหนึ่งเรียกว่าทุ่งหลวง เข้าใจว่าทุ่งหลวงนี้เอง
จะเป็นที่ทะเลหลวงของพระเจ้ารามาธิบดี กษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยเป็นที่กว้าง
มีน้ำขังเป็นฤดู ๆ อย่างเช่นทุ่งเขาหลวงที่ราชบุรี หรือท้องพระมหาศที่ลพบุรี
จะนับ ทั้งทุ่งหลวงนี้และทุ่งอื่นทางทิศตะวันตกของเมืองเก่าและตลอด
ไปจนถึงเมืองใหม่ ยังมีโบราณวัตถุอยู่...

ด้วยเหตุนี้ที่บ้านทุ่งหลวงมีหนองน้ำขนาดใหญ่คือหนองหลวง ชาวบ้านจึงใช้ดินจากแหล่งนี้
ผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นภาชนะใช้สอยมานานนับศตวรรษ มีการสั่งสมทั้งหัตถกรรม รูปแบบงามมี
ลักษณะ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของบ้านทุ่งหลวง

ต่อมาในยุคที่ผู้คนตื่นตัวต่อการอนุรักษ์ศิลปวัตถุหรือวัตถุโบราณ ทยอยเป็นแหล่งมีค่า ผู้ที่พอมี
อันจะกินจะซื้อเอาไป ก็บรรดาจึงทำให้มีการผลิตชิ้นงานเครื่องปั้นดินเผาด้วย ก้วย จาน ชาม ตาม
แบบเครื่องสังคโลก ได้นำประติมากรรมของใหม่ในราคาที่ยอดซื้อหาได้ จะนั้นในช่วงสี่ห้าปีที่ผ่านมา
บ้านทุ่งหลวงจึงได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปอีกครั้งโดยมีพ่อค้าจากแหล่งต่าง ๆ นำรูปแบบจาก
แหล่งอื่น มาให้ชาวบ้านดูเป็นแบบแล้วให้ฝึกฝนตามรูปแบบนั้น จะนั้นในปัจจุบันนี้ บ้านทุ่งหลวงจึง
มีใช้เพียงหมู่บ้านนี้แทนที่ตามแบบดั้งเดิมเท่านั้น หากเปลี่ยนแปลงไปทั้งรูปแบบ และวิธีการ ซึ่ง
แต่เดิมใช้วิธีการ "ตีหม้อ" มาเป็นการใช้แบบหมุน (Throwing Method) มีการสลักลวดลาย
อย่างวิจิตรบรรจง ผลงานจึงผลิตออกได้อย่างงดงามและหลากหลายรูปแบบ

บ้านทุ่งหลวงที่เคยเงียบเหงา ก็จะปรับเปลี่ยนไปตามครรลองของการเปลี่ยนแปลง
การจัดจำหน่ายและมีแนวโน้มจะจัดหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเติบโตทางธุรกิจ ย่อมส่งผล

กระทบให้บ้านทุ่งหลวงมีผู้สัจสุกรไปมามากขึ้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เรื่องราวของบ้านทุ่งหลวง
 ยังไม่มีผู้ใดบันทึกหรือนำมาวิเคราะห์อย่างจริงจัง มีแต่เพียงกล่าวถึงบ้างอย่างฉาบฉวย ฉะนั้น
 การศึกษาวิจัยในเรื่องศิลปวัฒนธรรมที่บ้านสุโขทัย ศึกษากรณี : เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง
 จึงเป็นเรื่องที่ควรได้มีการศึกษาค้นคว้าพัฒนาการของเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านทุ่งหลวง ตลอดจน
 การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมชุมชนให้พัฒนา
 อย่างมีระบบระเบียบ อันจะเกิดจากประโยชน์ต่อการพัฒนาวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของชาวไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติชุมชนสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในชุมชนทุ่งหลวง อำเภอศรีมโหสถ
จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาสภาพการทำเครื่องปั้นดินเผาของทุ่งหลวง อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาวิธีการและเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาของทุ่งหลวง อำเภอศรีมโหสถ
จังหวัดสุโขทัย
4. เพื่อศึกษาช่างฝีมือที่มีความสามารถในงานเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนทุ่งหลวง
5. เพื่อศึกษาผลสืบเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคม
6. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมและอนุรักษ์ต่อการประกอบอาชีพของประชากรที่ทำอาชีพ
ทำเครื่องปั้นดินเผา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. สถานที่ทำการวิจัย คือชุมชนในเขตสุโขทัยภาคใต้ ทุ่งหลวง ซึ่งประกอบด้วย
หมู่บ้าน 13 หมู่บ้านโดยศึกษาเฉพาะหมู่บ้านที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่
หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9 และ 11
2. กรรมวิธีและรูปแบบการทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นกรรมวิธีและรูปแบบที่ผลิต เฉพาะ
ที่บ้านทุ่งหลวง

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ข้อมูลเพื่อจะศึกษาวิเคราะห์ดังนี้

- 1.1 เก็บข้อมูลจากหมู่บ้านและบริเวณที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้
  - 1.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพหมู่บ้าน การเผา ธรรมเนียมการขึ้นการเตรียมดิน
  - 1.1.2 ผู้เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผา
  - 1.1.3 ผู้ประกอบการทำเครื่องปั้นดินเผา
- 1.2 การเก็บข้อมูลจากหน่วยงานหรือราชการที่เกี่ยวข้องคือ การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประชากร เพศ อายุ รายได้ โดยเก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้
  - 1.2.1 สำนักงานปกครองจังหวัด
  - 1.2.2 สำนักงานทะเบียนราษฎร์ประจำอำเภอ
  - 1.2.3 ที่ทำการกำนันตำบล
- 1.3 การสำรวจและการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสำรวจสัมภาษณ์ ดังนี้
  - 1.3.1 การสำรวจ ได้สำรวจลักษณะสภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน
เส้นทางการขนส่งเครื่องปั้นดินเผาในอดีตถึงปัจจุบัน
  - 1.3.2 การสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุ ครู -
อาจารย์ พระสงฆ์ เพื่อทราบสภาวะของเครื่องปั้นดินเผา
  - 1.3.3 ใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์เก็บข้อมูล ทุกครัวเรือนที่ผลิตงาน
เครื่องปั้นดินเผา
- 1.4 เก็บข้อมูลทั่วไปโดยการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่
  - 1.4.1 กองวารสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ
  - 1.4.2 มหาวิทยาลัยศิลปากร
  - 1.4.3 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
  - 1.4.4 มหาวิทยาลัยนเรศวร
  - 1.4.5 หอสมุดอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้โดยแยกข้อมูลเป็น 2 ประเภท

2.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

2.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการสำรวจ การสังเกตและการสัมภาษณ์

นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามลำดับขั้น คือใช้วิธีการประเมินค่าวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ นุษยวิทยา สังคมวิทยา

3. การเสนอผลงาน

เสนอผลงานในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพิ่มขึ้นอีกชิ้นหนึ่ง อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. ช่วยให้การเข้าถึงสภาพการทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวงในปัจจุบัน
3. ช่วยให้การทราบรูปร่างลักษณะต่าง ๆ อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของเครื่องปั้นดินเผาชุมชนในทุ่งหลวง
4. เป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้มีความสามารถในเชิงศิลปะ ได้รับการยกย่องในโลกาสต่อไป
5. ด้านเศรษฐกิจช่วยให้เห็นข้อมูลในด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านทุ่งหลวง
6. ด้านการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน จะเป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้ประกอบการอาชีพนี้เห็นความสำคัญ มีกำลังใจจะช่วยสืบทอดงานศิลปะพื้นบ้านให้คงอยู่ตลอดไป

นิยามศัพท์

เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบ ที่ผลิตในบริเวณตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

ทุ่งหลวง หมายถึงหมู่บ้านในเขตตำบลทุ่งหลวงที่ประกอบการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ บ้านป่าแค บ้านวัดสาย 1 บ้านวัดสาย 2 บ้านวัดกลาง บ้านเวียงยายหอม บ้านท่ามะเกลือ บ้านไถ่ลาว บ้านไชยวง รวม 8 หมู่บ้าน

บทที่ 2

ตรวจสอบเอกสาร

เครื่องปั้นดินเผา เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีเพียงกึ่งที่เลวร้ายของมนุษยชาติตั้งแต่
ดึกดำบรรพ์ ในบทที่ 2 จะกล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประวัติการทำเครื่องปั้นดินเผาของไทย
2. พัฒนาการของเครื่องปั้นดินเผาในสุโขทัย
3. เครื่องปั้นดินเผา
4. กรรมวิธีการปั้นหรือการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา
5. การตกแต่งลวดลายภาพที่ประติมากรรม

ประวัติการทำเครื่องปั้นดินเผาของไทย

เครื่องปั้นดินเผานั้นเป็นวัฒนธรรมด้านวัตถุที่สำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
ดำรงชีพของมนุษย์ เพราะเข้ามาวิวัฒนาการในวิถีชีวิตตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบัน ตามหลักฐานของ
มนุษยวิทยา ให้ความเห็นว่า มนุษย์เริ่มรู้จักทำเครื่องใช้ด้วยดินเผา เมื่อสมัยหินใหม่ มนุษย์โบราณ
ชื่อโครมันยอง (Cro-Magnon) เป็นพวกแรกที่สามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาขึ้นใช้ (สุภาคย์
อินทองคง. 2529) จากนั้นร่องรอยแห่งวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาก็ปรากฏขึ้นในยุคถัดมา
และปรากฏอยู่ในกลุ่มมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์

ในประเทศไทยมีหลักฐานที่ปรากฏให้เห็นได้ว่าการประดิษฐ์ศิลปะในรูปของดินเผามา
นานกว่า 10,000 ปีมาแล้ว จากการศึกษาและการศึกษาของนักโบราณคดี สรุปว่า
สามารถรวมดินเผาในทุกหนทุกแห่งที่จัดว่าเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์ จิตร บัวบุศย์
(ม.ป.ป.) กล่าวว่า มนุษย์เผ่าพันธุ์ไทยในตอนกลางของแคว้นสุวรรณภูมิ ได้ชื่อว่าเป็นเผ่าที่มี
ประวัติวัฒนธรรมที่เจริญยาวนานไม่แพ้เผ่าอื่นในภูมิภาคนี้ แล้วรู้จักทำเครื่องปั้นดินเผาสำหรับ
หุงต้มมานาน
เวลาไม่ต่ำกว่า 20,000 ปีมาแล้ว มนุษย์เผ่าพันธุ์ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

รู้จักที่แหล่งขุดยว สันด้วยดินเผา แล้วรู้จักลงลายน้ำและลวดลายด้วยดินเผาเป็นเวลานานต่ำกว่า
7,000 - 8,000 ปี และกระทำต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน ปรากฏหลักฐานที่พบในเมืองไทยคือ
ภาคเหนือ พบเครื่องปั้นดินเผาที่กำแพงแสน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีอายุ
ระหว่าง 9,000 - 7,526 ปี ล่วงมาแล้ว เป็นเครื่องปั้นดินเผาแบบลวดลายใช้ดินเผาแดง และ
ชนิดขี้ตอง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบเครื่องปั้นดินเผาที่หมู่บ้านเชียง อำเภอเมือง จังหวัด
อุดรธานี เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีความประณีตงดงามทั้งรูปทรงและรูปแบบ มีอายุประมาณ
4,500 - 4,200 ปีล่วงมาแล้ว

ภาคกลาง พบเครื่องปั้นดินเผาที่หมู่บ้านแก้ว ตำบลระแหงเมือง อำเภอเมือง จังหวัด
กาญจนบุรี ซึ่งีอายุประมาณ 4,000 ปี เป็นเครื่องปั้นดินเผาของมณฑลสมัยทวารวดี และพบ
เครื่องปั้นดินเผาที่จังหวัดบุรีรัมย์ 2 แห่ง คือ อำเภอขามเฒ่า มีอายุประมาณ 3,000 ปี และ
พบที่ศูนย์กลางทวารวดีใหญ่ มีอายุประมาณ 2,000 - 2,400 ปี ล่วงมาแล้ว

ภาคใต้ พบเครื่องปั้นดินเผาที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

นอกจากนี้ เครื่องปั้นดินเผาในสมัยเดียวกันซึ่งพบตามพื้นที่ต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายกันอยู่ที่
บ้านเชียง ได้แก่ บ้านขี้ตอง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร บ้านดอนตาล อำเภอดอนตาล
จังหวัดนครพนม บ้านนาดี จังหวัดขอนแก่น

แหล่งเครื่องปั้นดินเผาที่ปรากฏในประเทศไทย

ดังกล่าวแล้วว่า เครื่องปั้นดินเผาเป็นเครื่องใช้อารยธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ฉะนั้น
แหล่งใดที่มีชุมชนอาศัยอยู่ จะปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีเป็นเครื่องปั้นดินเผาเสมอ ซึ่งจะ
พิจารณาแล้วเป็นภาคดังต่อไปนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคกลาง

ภาคเหนือ

ภาคใต้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันโดยทั่วไปว่า "ภาคอีสาน" นั้นมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบสูงส่วนใหญ่ทั้ง 19 จังหวัด ลักษณะเป็นดินปนทราย สภาพภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง ไม่อุดมสมบูรณ์อย่างภาคอื่น ๆ มีแม่น้ำชีและแม่น้ำมูล ที่เปรียบเสมือนเส้นชีวิตที่หล่อเลี้ยงภาคอีสานทั้งหมด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ ถือว่าเป็นแหล่งอารยธรรมดั้งเดิม และสร้างสรรค์ผลผลิตให้ต่อกรมแห่งใหญ่ที่สุดมาแต่อดีตกาล เป็นเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง ซึ่งมียุคราว 4,000 ปี ก่อน ค.ศ. หรือประมาณ 6,000 ปี เหนือมาแล้ว (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. 2534) เครื่องปั้นดินเผาที่มีปรากฏอยู่หลายแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังนี้คือ

1. จังหวัดอุบลราชธานี
  - บ้านคูมใหญ่ ตำบลคูมใหญ่ อำเภอม่วงสามสิบ
  - บ้านท่าไทร ตำบลท่าไทร อำเภอเมือง
  - บ้านช่างเหล็ก ตำบลคำน้ำแซบ อำเภวารินชำราบ
2. จังหวัดมหาสารคาม
  - บ้านหม้อ ตำบลเขวา อำเภอเมือง
  - บ้านเว้าवान ตำบลคูทอง อำเภอเชียงยืน
3. จังหวัดขอนแก่น
  - บ้านวังบัว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง
4. จังหวัดสกลนคร
  - บ้านเชียงเครือ ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง
  - บ้านหนองตาล ตำบลโพธิ์สูง อำเภอสว่างแดนดิน
5. จังหวัดนครพนม
  - บ้านกลาง ตำบลโนนเตาดี อำเภอท่าอุเทน
6. จังหวัดหนองคาย
  - บ้านเหว ตำบลเขานาเตี๋ย อำเภอท่าบ่อ
  - บ้านโพนแพง อำเภอชุมแพ อำเภอโพนพิสัย

- 7. จังหวัดร้อยเอ็ด
  - บ้านหนองไทย ตำบลเมลา อำเภอร้อยบุรี
- 8. จังหวัดกาฬสินธุ์
  - บ้านน้ำตัน ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย
  - บ้านกุดชุม บ้านกุดปลาแก้ว ตำบลกุ่มแก้ว อำเภอกมลาไสย
- 9. จังหวัดนครราชสีมา
  - บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าม่วง อำเภอโชคชัย
- 10. จังหวัดอุดรธานี
  - บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

ภาคกลาง

ภาคกลางมีสภาพทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มอยู่ตอนเหนือของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นส่วนใหญ่ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวตอน และกลุ่มที่อาศัยอยู่ชายฝั่งน้ำ ทั้ง 2 กลุ่ม มีวัฒนธรรมประเพณีแบบไทย ๆ กัน จะยึดกันแต่ตรงสภาพความเป็นอยู่เท่านั้น มีงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาปร กระจายอยู่ ในหลายจังหวัดคือ

- 1. จังหวัดนนทบุรี
  - ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอเกาะเกร็ด
- 2. จังหวัดนครปฐม
  - ตำบลบางกระเบา อำเภอนครชัยศรี
- 3. จังหวัดสิงห์บุรี
  - ตำบลบ้านเนิน อำเภอพรหมบุรี
- 4. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
  - หมู่บ้านริมคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา

ภาคเหนือ

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวภาคเหนือสภาพภูมิศาสตร์ประกอบด้วยพื้นที่ที่เป็นที่ราบสูง เป็นภูเขาสูงส่วนใหญ่ กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในที่ราบ จะเรียกว่า "คนเมือง" ส่วนกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ใน

พื้นที่สูง ๆ เช่น ภูเขา ก็เรียกว่า "ชาวเขา" หรือชาวดอย ชีวิตและความ เป็นอยู่ของชาวดอย ก็จะแตกต่างกับคนเมืองเพราะเขาจะต้องอยู่ในถิ่นทุรกันดารมากกว่า คนเมืองจะยึดมั่นกับ พุทธศาสนา มาตั้งแต่อดีตกาลที่เรียกว่าล้านนา มีประเพณีวิถีชีวิตที่เอื้อ เพื่อ เกี่ยวเนื่องกันและกัน มีงานศิลปหัตถกรรมที่ปรากฏในงานเครื่องปั้นดินเผาอยู่ในหลายจังหวัด ดังนี้

1. จังหวัด เชียงราย

- บ้านแม่คำ ตำบลแม่สัก บ้านสมรภูม ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน
- บ้านป่าเมือด ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย

2. จังหวัด เชียงใหม่

- บ้านน้ำย้อย บ้านผาตดล อำเภอหางดง
- บ้านเมืองกุง ตำบลแดงควา อำเภอหางดง
- บ้านแม่พรวก อำเภอหางดง
- อำเภอสันกำแพง มีการตั้งโรงงานที่ผูกกระทัน เครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบ พื้นเมืองดั้งเดิมของภาคนี้คืออีกหลายโรง

3. จังหวัด ลำปาง

- บ้านหม้อ อำเภอเมือง

4. จังหวัด สุโขทัย

- ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ

ภาคใต้

ชีวิตและความ เป็นอยู่ของชาวภาคใต้ สภาพของภูมิศาสตร์มีลักษณะ เป็นแหลมยื่นไปใน ทะเล ส่วนใหญ่จะมีอาชีพเกี่ยวกับการประมงหรือจับสัตว์น้ำ อย่างไรก็ตามภาคใต้ เป็นแหล่ง อารยธรรมที่เก่าแก่แต่โบราณกาลไม่ได้อาศัยเพียงอย่างเดียว จะมีศิลปกรรมประเภทเครื่องปั้น ดินเผาจึงมีปรากฏหลายแหล่งดังนี้

1. จังหวัด นครศรีธรรมราช

- บ้านเอกไธ ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง
- บ้านทางพูน ตำบลทางพูน อำเภอรัตนัญชลย์
- บ้านโงคสถาน หัวตะพาน อำเภอท่าสาหลวง

2. จังหวัดสงขลา
  - บ้านสทิงหม้อ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอเมือง
3. จังหวัดปัตตานี
  - บ้านโรงอ่าง ตำบลสะเมรัง อำเภอเมือง
  - บ้านทะเลมะต ตำบลสะก้า อำเภอหนอง
4. จังหวัดยะลา
  - บ้านเต็งจูล ตำบลลำไทร อำเภอเมือง
5. จังหวัดภูเก็ต
  - บ้านท่าท่อม อำเภอเมือง
6. จังหวัดสุราษฎร์ธานี
  - บ้านเข้วย ตำบลท่าเคย อำเภอท่าฉาง
7. จังหวัดตรัง
  - บ้านย่านซื่อ ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง

ทัศนภาพของเครื่องปั้นดินเผาใบสุโขทัย

ถ้าพิจารณาเครื่องปั้นดินเผาที่กระจัดกระจายอยู่ตามหลายแหล่งในประเทศไทย จะพบว่ามีแหล่งผลิตเตาเผาที่ร่วมสมัยอยู่ 3 กลุ่ม ที่ 1 คือ กลุ่มที่ 1 บริเวณภาคเหนือตอนบน แหล่งเตาเผาของอาณาจักรล้านนา เช่นอำเภอเวียงกาหลง จังหวัดเชียงราย กลุ่มที่ 2 บริเวณภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่แหล่งเตาเผาที่อาณาจักรสุโขทัย กลุ่มที่ 3 บริเวณแหล่งเตาเผาภาคกลางที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในบรรดาเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยทั้ง 3 กลุ่ม นี้เครื่องปั้นดินเผาที่ดีที่สุดก็คือ เครื่องปั้นดินเผาบริเวณภาคเหนือตอนล่างคือ อาณาจักรสุโขทัย หรือสวรรคโลก ที่รู้จักกันในนามเครื่อง "สังคโลก"

เครื่องสังคโลกหรือเครื่องปั้นดินเผาของสุโขทัยน่าจะมีมาก่อนราชวงศ์สุโขทัย จากการศึกษาค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์โบราณคดี ได้แก่

1. เมื่อ พ.ศ. 2499 กรมศิลปากรได้ขุดค้น พบหลักศิลาจารึกหลักที่ 35 (ประชุม

จารึกภาคที่ 3. 2524) เป็นจารึกภาษามลฑล พบที่ตำบลแม่เปนเมือง กำแพงนครพริศชัย จังหวัด นครสวรรค์ จารึกหลักนี้จารึกในปี พ.ศ. 1710 จารึกหลักนี้ขุดอยู่ในถิ่นที่ฐานศิขรอม ๆ มีพระพิมพ์ดินเผาบรรจุผอบสังคโลกฝังอยู่ด้วย 2 ผอบ แสดงว่า ก่อนปี พ.ศ. 1710 นี้เครื่องสังคโลกใช้แล้ว

2. พระยานครพระรามได้ศึกษาเครื่องเครื่องถ้วยไทย ตามที่ขุดมาจากแหล่งเตาเผาต่าง ๆ ทั้งที่สุโขทัย ศรีสัชนาลัย เวียงกาหลง จังหวัดเชียงราย ผลจากการศึกษาเชื่อว่า เดิมเริ่มมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเก่าแก่มาภายในเมืองเซลียง (บริเวณวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ สวรรคโลก) เรียกว่า เตาเซลียง โดยตั้งขึ้นพร้อม ๆ กับเมือง ราม พ.ศ. 1043 และเลิกทำราว พ.ศ. 1917

ถ้าพิจารณาตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์แล้ว อาณาจักรสุโขทัย เป็นอาณาจักรที่ตั้งอยู่ระหว่างอาณาจักรล้านนาตอนใต้ อาณาจักรอยุธยาตอนเหนือ สุโขทัยเป็นอาณาจักรที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร เป็นเมืองใหญ่เข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ของชาวต่างชาติไทย เล่ม 1 อ้างถึงประเทศไทยในตำนานจีนของเสฉูยรโกลเสศ ว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีอำนาจเป็นที่เกรงขามแก่ประเทศน้อยใหญ่ เห็นได้จากเมื่อราวปี 1825 กษัตริย์จีนที่เรื่อนามพระองค์หนึ่งในราชวงศ์หงวน นามว่า พระเจ้าหนวนสีฉวีฮ่องเต้ หรือกุกุโลซ่าบ ชาตินมโกลาให้ขุนนางชื่อ "หงจื่อจี้" เป็นราชทูตมาเจริญพระราชไมตรี กับเสียมก๊ก (ชื่อไทยในอาณาจักรสุโขทัย) จึงนับเป็นเกียรติของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยนั้น ในระยะเวลาใกล้เคียงกันคือ ประมาณ พ.ศ. 1827 จีนได้เข้ายึดพม่า

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ส่งทูตไปเจริญพระราชไมตรี บางท่านก็กล่าวว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสด็จไปเจริญพระราชไมตรีถึงเมืองจีนด้วยพระองค์เองถึง 2 ครั้ง ในปีพ.ศ. 1837 และปี 1843 ชาวจีนเรียกนามพ่อขุนรามคำแหงว่า "กั๋งมกตั้ง" (กษัตริย์กั๋ง คำเขมร หมายถึงตำแหน่งคล้ายพระยา)

ขุนวิจิตรมาตรา ได้กล่าวถึงการค้าเครื่องถ้วยชามในสุโขทัยมีทั้งทางน้ำและทางบก มีถึง 2 เส้นทาง คือ ทางหนึ่งจากสุโขทัยไปเกาะตะมะ ผ่านแม่สอด จังหวัดตาก อีกเส้นทางหนึ่งจากสุโขทัยไปตะนาวศรี ผ่านเพชรบุรี กุญบุรี มะริด

บริเวณแหล่งเตาเผาในสุโขทัย มีหลายแห่งคือ

1. เมืองสุโขทัยเก่า ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย อยู่นอกกำแพงเมืองไปทางทิศเหนือ พบประมาณ 49 เตา

2. บริเวณเมืองศรีสะเกษ (สุวรรณโลกเก่า) บริเวณใหม่เก่าใหม่ บริเวณหลังสำคัญ

3 แหล่งตัวอย่างก็คือ

2.1 เตาบ้านป่ายาง อยู่ห่างจากเมืองโบราณศรีสะเกษขึ้นไปทางเหนือของ
แก่งหลวง ห่างจากประตูตามเข็มนาฬิกาประมาณ 500 เมตร พบเตาประมาณ 21 เตา แบ่งเตา
เป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

2.1.1 กลุ่มเตายักษ์ มีเตาประมาณ 15 เตา บริเวณที่ค้นพบชิ้นส่วน
ของรูปยักษ์เครื่องประดับสถาปัตยกรรมในสมัยสุโขทัย

2.1.2 กลุ่มเตาตุ๊กตา มีอยู่ประมาณ 6 เตา อยู่ใกล้โรงเรียนป่ายาง
ห่างจากเตายักษ์ไปทางทิศเหนือประมาณ 500 เมตร เตาเป็นรูปยักษ์และรูปสตรีจำนวนมาก

2.2. เตาบ้านเกาะน้อย เตาบ้านเกาะน้อยอยู่ห่างจากเตาป่ายางไปทางทิศเหนือ
ประมาณ 4.5 กิโลเมตร กลุ่มนี้พบเตาจำนวนมากหลายร้อยเตาเรียงรายอยู่และหันทับถมเป็นจำนวนมาก
มีระยะห่างห่างประมาณ 1 - 5 กิโลเมตร

2.3 กลุ่มเตาวัดคอนลาน อยู่บริเวณใกล้เคียงกับเตาบ้านเกาะน้อย ห่างจาก
ลำน้ำยมประมาณ 1 - 5 กิโลเมตร

การทำเครื่องปั้นดินเผาในสุโขทัยน่าจะมีมาก่อนการตั้งอาณาจักรสุโขทัย ก็คือในสมัยการ
สถาปนาเมืองศรีสะเกษ - สุโขทัย โดยพ่อขุนศรีณรงค์ กิจบริเวณแถบเมืองศรีสะเกษ ไป
ประมาณ 5 กิโลเมตร ก่อนพุทธศตวรรษที่ 18 เมื่อสถาปนาสุโขทัยขึ้นเป็นเมืองหลวงแล้ว ชุมชน
ปั้นหม้อก็ได้รับการสนับสนุนเรื่อยมา

ส่วนการสิ้นสุดการทำเครื่องปั้นดินเผาจะสิ้นสุดในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 เมื่อสมเด็จพระ
พระนเรศวรมหาราชทรงปราบปรามทั่วเมืองทางเหนือ ตีหักเอาเมืองสุวรรณโลก (ศรีสะเกษ
ปัจจุบัน) ได้ในปี พ.ศ. 2127 แล้วอพยพผู้คนไปเมืองพิษณุโลก ปล่อยให้สุวรรณโลกทิ้งร้างไปใน
ที่สุด

เครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในปัจจุบัน

จากนั้นเรื่องราวของเครื่องปั้นดินเผาหรือเครื่องสังคโลกไม่ได้ถูกกล่าวขานถึงอีก

จนต่อมาในปี พ.ศ. 2496 รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม บูรณะเมืองเก่าสุโขทัย และเมืองเก่าสวรรคโลกให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ จึงมีการขุดพบโบราณวัตถุมากมาย ผู้คนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเห็นคุณค่าของศิลปวัตถุเหล่านี้ จึงส่งผลให้เครื่องสังคโลกที่ค้นพบตามแหล่งต่าง ๆ มีคุณค่ามีความหมายมากขึ้น บ้างก็ต้องการศึกษาให้รู้จักอดีตความเป็นมาที่ยาวนาน บ้างก็ต้องการได้เป็นเจ้าของเป็นสมบัติไว้ชื่นชม เครื่องสังคโลกจึงมีความสำคัญและมีราคาสูงขึ้น เป็นเงาตามตัวบางชิ้นกลายเป็นสินค้าที่มีราคาแพงขายมหาศาล

ด้วยเหตุนี้ ชาวสุโขทัยจึงมีอาชีพหนึ่งเพิ่มขึ้นคือเป็นผู้ซ่อมแซมของเก่าทั้งประเภทพระเครื่อง พระพุทธรูป เครื่องสังคโลก โดยทำให้กลมกลืนจนไม่สามารถพิจารณาเห็นรอยชำรุดได้

ต่อมาในราวปี 2520 อาณาจักรพ่อขุนสังคโลกจึงได้ถือกำเนิดขึ้น เพื่อผลิตเครื่องสังคโลกจำลอง จำหน่ายแก่ผู้ที่ปรารถนาจะได้เครื่องสังคโลกไว้ในครอบครอง ในราคาที่ต่ำกว่าของจริง และละม้ายของจริงมากที่สุด นอกจากอาณาจักรพ่อขุนแล้วบริเวณเมืองเก่าศรีสัชนาลัย ก็มีการทำเครื่องสังคโลกจำลองด้วยเช่นเดียวกัน เครื่องสังคโลกจำลองจึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของชาวสุโขทัยในปัจจุบัน

แหล่งทำเครื่องปั้นดินเผา แหล่งหนึ่งที่มีชื่อเสียงกล่าวขานมาช้านานคือเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง เป็นงานศิลปะพื้นบ้าน ไม่มีรูปแบบอย่างเครื่องสังคโลกแต่อย่างใด หากแต่เป็นการผลิตด้วยกรรมวิธีพื้นบ้านง่าย ๆ เป็นภาชนะใช้สอยในครัวเรือน เช่น หม้อ ไห โอ่ง เตา กระทะ ฯลฯ

เชื่อว่างานเครื่องปั้นดินเผาในร้านทุ่งหลวง มิใช่เป็นการสืบทอดมาจากเครื่องสังคโลกในสมัยสุโขทัย ทั้งนี้โดยการพิจารณารูปแบบ และกรรมวิธีการผลิต หากแต่เป็นเนื้อหาของงานศิลปะแบบชาวบ้าน ผลิตอย่างง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตอง จากการสั่งสมประสบการณ์หลายต่อหลายชั่วอายุคน ทำให้ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวงหลายคนได้สร้างสรรค์งานเครื่องปั้นดินเผาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ได้แก่ นางตี๋ เสงสุกุล นางขอม โพธิ์ดี นายมูล ทิพย์รี นายวันชัย คำน้อย และช่างอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

เครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง ภาชนะใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น หม้อ ไห แจกัน ถ้วย ชาม ฯลฯ มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า Pottery

มักมีผู้เรียกเครื่องปั้นดินเผาว่า เซรามิกส์ ซึ่งคำว่า เซรามิกส์ (Ceramics) เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต แปลว่า การเผา (to burn) ตรงกับภาษากรีกว่า "เครามอส" (Keramos) แปลตามตัวว่า สิ่งที่เผาแล้ว (burnt stuff) ตามความกิตมูลฐานเดิม หมายถึง การนำดินหรือหินซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ มาทำปฏิกิริยากับไฟโดยการเผาได้ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปออกมา บางครั้งหมายถึงศิลปะของการปั้น (Art of Pottery) ในปัจจุบันเซรามิกส์มีความหมายครอบคลุมไปถึงอุตสาหกรรมเซมิคอนดักชัน และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป 2 ประการ คือ

1. เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้ความร้อนสูง
2. เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิตจากวัตถุดิบ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ

ประเภทของเครื่องปั้นดินเผา

การแบ่งประเภทของเครื่องปั้นดินเผา นั้นสามารถแบ่งได้หลายวิธี ได้แก่ แบ่งตามลักษณะเนื้อดิน แบ่งตามการใช้สอย แบ่งตามลักษณะรูปร่าง ซึ่งจะกล่าวตามลำดับดังนี้

1. แบ่งตามลักษณะเนื้อดินและอุณหภูมิที่ใช้เผา

การแบ่งเครื่องปั้นดินเผาตามลักษณะการเผาเนื้อดินและอุณหภูมิที่ใช้เผานี้ ทวี พรหมพฤกษ์ (2523) ได้แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1.1 ผลิตภัณฑ์ชนิดอิสเทมแวร์ (Earthenware)
- 1.2 ผลิตภัณฑ์ชนิดสโตนแวร์ (Stoneware)
- 1.3 ผลิตภัณฑ์ชนิดปอร์ซเลน (Porcelain)

ผลิตภัณฑ์ชนิดอิสเทมแวร์

เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะเผาอยู่ในอุณหภูมิต่ำ (1050 - 1100 °C) เนื้อดินนั้นส่วนใหญ่มักใช้ดินในท้องถิ่น มีสีน้ำตาลเข้มหรือสีเทาแก่ เนื้อดินชนิดนี้

ถ้าใช้ปั้นผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่นิยมใช้ผสมทรายหรือดิน เพื่อจะช่วยให้ทำขึ้นรูปทรงได้ดี นำไปเผา เนื้อดินมีความแข็งแรงดี ช่วยลดการหดตัวของดินได้ดีพอสมควรมีประโยชน์ในการช่วยให้ผลิตภัณฑ์ไม่แตก

ผลิตภัณฑ์หินสโตนแวร์

เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการเผาถึงจุดสูงสุด ส่วนมากสีเนื้อดินเกิดจากสีธรรมชาติของดิน เช่น เทา น้ำตาล ชนิดนี้เผาในอุณหภูมิค่อนข้างสูง (1190 - 1390 °C) ที่เรียกว่า สโตนแวร์ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ประเภทนี้เนื้อหยาบ เนื้อแน่น และมีความแข็งแรงแรงมาก น้ำและของเหลวไม่สามารถไหลซึมผ่านได้

เนื้อดินในแบบสโตนแวร์ มีลักษณะคล้ายอิฐแทน แต่เผาในอุณหภูมิสูงกว่า เค้าะมีเสียงกังวาน สีของวัสดุดินเผาแล้วจะเป็นสีอะไรก็ได้ไม่สำคัญ แต่มีความแข็งแรงแรง เช่น ผลิตภัณฑ์โถ่งราชบุรี เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์หินตาออร์สเลน

เป็นผลิตภัณฑ์ที่เตรียมขึ้นเป็นพิเศษ เนื้อดินสีขาวเผาถึงจุดสูงสุด สิ่งสำคัญคือโปร่งแสง เผาในอุณหภูมิตั้งแต่ 1250 องศาเซลเซียสขึ้นไป ส่วนผสมของเนื้อดินประกอบไปด้วย หินควอตซ์ หินฟันม้า, ดินเคลลิน (Kaolin) ดินเหนียวขาว (Ball clay) วัสดุอื่น ๆ ตามสัดส่วนที่เหมาะสม เมื่อนำไปเผาไฟแล้วจะมีความแข็งแรง น้ำและของเหลวไม่สามารถไหลซึมผ่านได้ เนื้อดินละเอียดแรงแรงเหมือนแก้ว

ผลิตภัณฑ์ออร์สเลน แบ่งตามอุณหภูมิในการเผาคือ

1. Soft porcelain เผาในอุณหภูมิประมาณ 1210 - 1235 °C นิยมนำไปทำภาชนะใส่อาหาร
2. Hard Porcelain เผาในอุณหภูมิสูงกว่า คือ ประมาณ 1310 - 1431 °C มีความแข็งแรงเป็นพิเศษ นิยมนำไปทำผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องมือ เครื่องงานไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น หัวเทียนรถยนต์ ภาชนะทดลองเคมี
3. Bone China เป็นออร์สเลนที่เนื้อดินมีความละเอียดและโปร่งแสงมาก ทำจากวัสดุประเภทเดียวกับออร์สเลน แต่ต้องมีกระดูกผสมอยู่ด้วย แต่เผาในอุณหภูมิต่ำกว่าออร์สเลน เป็นสีขาวขุ่นสูง มักใช้ทำเครื่องประดับตกแต่ง มีราคาสูง

2. แบ่งเครื่องปั้นดินเผาโดยอาศัยประโยชน์ใช้สอย

ถ้าพิจารณาแบ่งเครื่องปั้นดินเผาตามประโยชน์ที่ใช้สอย เฉพาะที่ผลิตในประเทศไทย

จะแบ่งได้ถึง 15 ประเภท

- 2.1 หม้อหุงต้มและหม้อใส่ไต้ต้ม (ไม้เคลือบ)
- 2.2 กระจ่างปลูกต้นไม้และกล้วยไม้
- 2.3 อิฐก่อสร้าง
- 2.4 กระเบื้องปูพื้น
- 2.5 โถ่งดินไม้เคลือบ
- 2.6 โถ่งและไหเคลือบ
- 2.7 ท่อดินเผาเคลือบและไม้เคลือบ
- 2.8 กระเบื้องมุงหลังคาดินเผาเคลือบและไม้เคลือบ
- 2.9 เครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบไฟต่ำ จำพวกเครื่องประดับบ้านและอาคาร

โรงแรม

- 2.10 กระเบื้องเคลือบปูห้องน้ำ
- 2.11 กระเบื้องโมเสกเคลือบและไม้เคลือบ
- 2.12 เครื่องฉนวนไฟฟ้า เช่น ลูกถ้วยไฟฟ้าแรงต่ำ
- 2.13 เครื่องสุขภัณฑ์
- 2.14 ของใช้ในครัวเรือนและเครื่องประดับ
- 2.15 วัตถุทนไฟ เช่น อิฐทนไฟ เบ้าหลอมแก้ว หลอมโลหะ เป็นต้น
(กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2523)

3. แบ่งเครื่องปั้นดินเผาตามลักษณะรูปร่าง

แจลัม หุตะกมล และคณะ (2513) ได้แบ่งเครื่องปั้นดินเผาตามรูปร่างลักษณะ และ

วัตถุดิบ ที่ใช้ผสมดังนี้

Artware ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับตกแต่ง

Celadon ผลิตภัณฑ์ที่มีเคลือบสีเขียว

Chemical porcelain ผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับงานในโรงงานปฏิบัติการ

Hotel Ware ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการความแข็งแรงทนทาน

Insulator ผลิตภัณฑ์เครื่องฉนวนไฟฟ้า

Samitary Ware ผลิตภัณฑ์เครื่องสุขภัณฑ์

Wall Tile ผลิตภัณฑ์กระเบื้องกรุผนัง

Floor Tile ผลิตภัณฑ์กระเบื้องปูพื้น

นามที่มีความสัมพันธ์กับเครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผาที่ได้มาตรฐานและได้รับการยอมรับยกย่องเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอารยชน จนได้รับยกย่องทั่วโลก ได้แก่

1. เครื่องปั้นดินเผาลีโนก (Lenox Ware) เป็นชุดเครื่องปั้นดินเผาของอเมริกา ในทำเนียบขาว ใช้ต้อนรับแขกเมือง
2. เครื่องปั้นดินเผาเวดวูด (Wedgwood Ware) เป็นชุดเครื่องปั้นดินเผาของอังกฤษ ใช้ประจำในพระราชวังบัคกิงแฮม ผู้ผลิตได้รับพระราชทานศักดิ์จากพระเจ้ากรุงอังกฤษ ให้เป็น Sir Josiah Wedge Wood
3. เครื่องปั้นดินเผาไมเซินแวร์ (Meissen Ware) หรือโคเซนเทิล (Kosenthal) เป็นถ้วยชามหนึ่งของประเทศเยอรมันนี
4. เครื่องปั้นดินเผาโอกุระ (Okura) เป็นถ้วยชามชั้นเลิศจากประเทศญี่ปุ่น บริษัท นอริตาเก้ (Noritake) เป็นผู้ผลิต
5. เครื่องปั้นดินเผาเซบิ (Sevre) เป็นชุดเครื่องปั้นดินเผาของฝรั่งเศส
6. เครื่องปั้นดินเผาชื่อสังคโลกและเบญจรงค์ เป็นถ้วยชามที่มีชื่อเสียงระดับโลกของไทย

(สุภาคย์ อินทองคง. 2529)

วัสดุที่ใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา

วัตถุดิบที่มนุษย์รู้จักเลือกนำมาใช้ทำเครื่องปั้นดินเผานั้นมีดินทราย และหิน แต่ดินที่จะ

สามารถนำมาใช้ได้ในการทำ เครื่องปั้นดินเผาที่มีเฉพาะอย่างไปบางท้องถิ่น ลักษณะของดินที่นำมาทำ เครื่องปั้นดินเผาจะต้องเป็นดินที่ผสมแล้วไม่แตก มีลักษณะแต่ละชนิด ดังนี้ ทวน พิษุภัณฑ์ (2508) ดังนี้

1. ดินเหนียว (Ball Clay) ดินเหนียวที่เรียกว่า Ball Clay นี้ เราจะมีมาจากริมที่ราบต่ำและท้องทุ่งซึ่งเป็นดินที่ตกตะกอนอยู่ ฉ่ำยิ่งเมื่ออยู่ในน้ำ ๆ ก็มักจะอยู่ตามผิวดิน แต่ที่ใช้นักทั่วไป มักจะต้องจุดลงไปประมาณ 1 เมตอร์ หรืออีกกว่านี้ ต้องผสมด้วยน้ำที่แตกตะกอนมาช้า ๆ เร็วเพียงใด ดินเหนียวชนิดนี้ยิ่งมีสีเทาและเขากว่า ซึ่งถือว่า เป็นดินเหนียวที่สุด อาจจะใช้ผสมกับวัสดุอื่นเพื่อให้มีความเหนียวมากยิ่งขึ้นได้

2. ดินขาว (Kaolin) เป็นดินที่มีลักษณะเป็นสีขาว เมื่อผสมแล้วก็ยังคงเป็นสีขาว นั่นเอง Kaolin เป็นที่ลุ่มเขาแห่งหนึ่งในประเทศจีนซึ่งมีดินขาวอยู่มาก ชาวจีนจึงทำ เครื่องเคลือบดินเผาสีขาวกันมาก่อนของไทยที่ลุ่มเขา

3. ดินเผาไฟ (Fire Clay) เป็นดินที่นำมาใช้ทำ อิฐ ซึ่งอิฐที่มาจากดินเผาไฟนี้สามารถทนความร้อนได้สูงมาก จึงนำมาใช้ทำ เตาเผา เครื่องปั้นดินเผาได้ดิบได้ ทั้งยังมีผิวแข็งแกร่ง และทนทานดีเยี่ยม ดินเผาไฟนี้เมื่อจุดจนไหม้ ๆ จะมีสีเทา

ดินทั้ง 3 ชนิดนี้ เราอาจนำมาผสมกันดูสัดส่วนเพื่อทำ เครื่องปั้นดินเผาเป็นเครื่องดินเคลือบ และเครื่องถ้วยได้ อีก ซึ่งจะต้องมีวัสดุอื่นมาผสมอีก 2 ชนิด คือ

1. ททราย (Silica) มี 2 ชนิดด้วยกันคือ ททรายที่เกิดจ ากหินควอทซ์ (Quartz) และเกิดจากหินฟลินท์ (Flint) สำหรับททรายบริสุทธิ์จะมีสีขาว เพราะไม่มีแร่เหล็กผสม ส่วนททรายที่ไม่บริสุทธิ์จะมีแร่ เหล็กผสมเป็นสีแดง หินควอทซ์หาได้แถบ เชียงใหม่และจันทบุรี เมื่อจะนำมาผสมดินเพื่อปั้น จะต้องนำทรายให้ละเอียดเสียก่อน

2. ฟิน (Feldspar) เรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า "หินขี้เถ้า" มีแถบ เชียงใหม่และชลบุรีมากที่สุด และที่อื่น ๆ ก็มีบ้าง เมื่อจะนำมาผสมดินต้องบดให้ละเอียดเสียก่อน เป็นทราย

การผสมดินแยกตามชนิดของ เครื่องปั้นดินเผา มีสูตรผสมแต่ละชนิดดังนี้คือ

1. เครื่องดิน (Earthenware) มีสูตรต่อไปนี้คือ

- ดินขาว 15 ส่วน
- ดินเหนียว 50 ส่วน

ทราย 15 ส่วน

หิน 10 ส่วน

ใช้อุณหภูมิเวลาเผา 900 °C - 1000 °C เผาแล้วเป็นสีขาวแดงหรือสีอื่น ๆ

2. เครื่องหิน (Stoneware) มีสูตรต่อไปนี้คือ

ดินขาว 20 ส่วน

ดินเหนียว 50 ส่วน

ดินเหนียว 15 ส่วน

ทราย 5 ส่วน

หิน 10 ส่วน

ใช้อุณหภูมิเวลาเผา 1200 °C - 1300 °C เผาแล้วเป็นสีขาวแดงหรือสีอื่น ๆ

มีเสียงกังวานกว่าดิน และแข็งแกร่งมาก

3. เครื่องถ้วย (Porcelain) มีสูตรต่อไปนี้

ดินขาว 25 ส่วน

ดินเหนียวสีขาว 25 ส่วน

ทรายสีขาว (Flint) 25 ส่วน

หิน 25 ส่วน

ใช้อุณหภูมิเวลาเผา 1300 °C - 1400 °C ธรรมดา เมื่อเผาแล้วจะมีสีขาว และไม่นิยมผสมสีลงในเนื้อดิน

สำหรับเครื่องดิน เครื่องหินและเครื่องถ้วยทั้ง 3 นี้ เป็นตารางแบ่งตามหลักวิชาของเครื่องปั้นดินเผา คือแบ่งตามลักษณะของดินที่ใช้และอุณหภูมิที่ใช้เผาเป็นสำคัญ ซึ่งจะเห็นว่ามีส่วนผสมของดินแตกต่างกัน การเผาที่ใช้อุณหภูมิต่างกัน สำหรับเครื่องดินนั้น บางทีเราขุดดินที่ไม่ต้องผสมก็อาจใช้เผาได้ เพราะบางทีดินนั้นมีส่วนผสมของดิน หิน และทราย ถูกส่วนกันดีแล้ว และดินก็ตกตะกอนมานานแสนนานแล้ว เช่น ดินที่ราชบุรี เพชรบุรี นครศรีธรรมราช นครราชสีมา และ เชียงใหม่ เป็นต้น สามารถขุดนำมาใช้และเผาได้

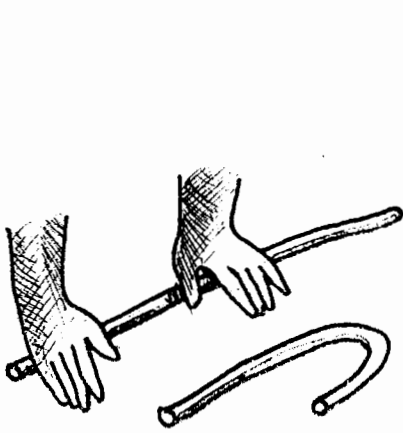
ชนิดของเครื่องปั้นดินเผาก็มี 3 ชนิดดังกล่าวที่แบ่งตามหลักวิชา แต่ถ้าจะแบ่งตามประโยชน์ใช้สอยแล้ว ก็มีคำภาษาอังกฤษอยู่ 2 คำ คือ Pottery และ Ceramic ซึ่งต่างกัน

คือ Pottery คือภาชนะใช้สอยประจำวัน เช่น แจกัน ถ้วย ชาม จาน หม้อ โถ เป็นต้น ส่วน Ceramic นั้นเป็นเครื่องปั้นดินเผาทุกชนิดที่ใช้ปั้นดินแล้วเผา เช่น กระเบื้องผนังหลังคา ท่อน้ำ ฯลฯ (ชวน พิเชฐพันธ์. 2508)

กรรมวิธีการปั้นหรือการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา

หลังจากที่เตรียมดินได้สัดส่วนดีแล้ว จะใช้ดินนั้นมาปั้นหรือขึ้นรูปทรง ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

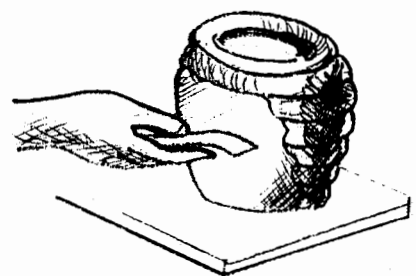
1. วิธีขด (Coil Method) วิธีขดนี้ก็คือขมวดลวดดิน ให้เป็นเส้นเล็กใหญ่ตามความต้องการก่อน ถ้าทำภาชนะเล็ก ๆ ก็ทำเส้นเล็ก ๆ ถ้าทำถ้วยชามขนาดใหญ่จะทำเส้นใหญ่ ๆ เมื่อได้แล้วต่อไปก็ขดให้เป็นรูปทรงต่าง ๆ ตามที่ได้ออกแบบไว้ แต่การขดนั้นจะต้องทำให้ดินแต่ละเส้นประสานกันสนิทด้วย มิฉะนั้น เมื่อแห้งแล้วนำไปเผาจะแตกหลุดออกเป็นขาด ๆ ได้ การให้ประสานกันก็อาจจะใช้น้ำดิน (Slip) คือเอาดินละลายน้ำให้ข้น ๆ ทาตรงรอยต่อกัน ถ้าจะทำตรงรอยต่อให้เป็นเนื้อดินเหนียว ๆ โดยใช้เครื่องมือปั้นทำเป็นรอย ๆ เมื่อดินจะได้ประสานกันสนิทเป็นเนื้อเดียวกันดียิ่งขึ้น

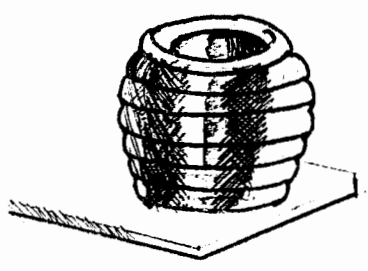
ขดสิ่งดินให้เป็นเส้น

วิธีขด

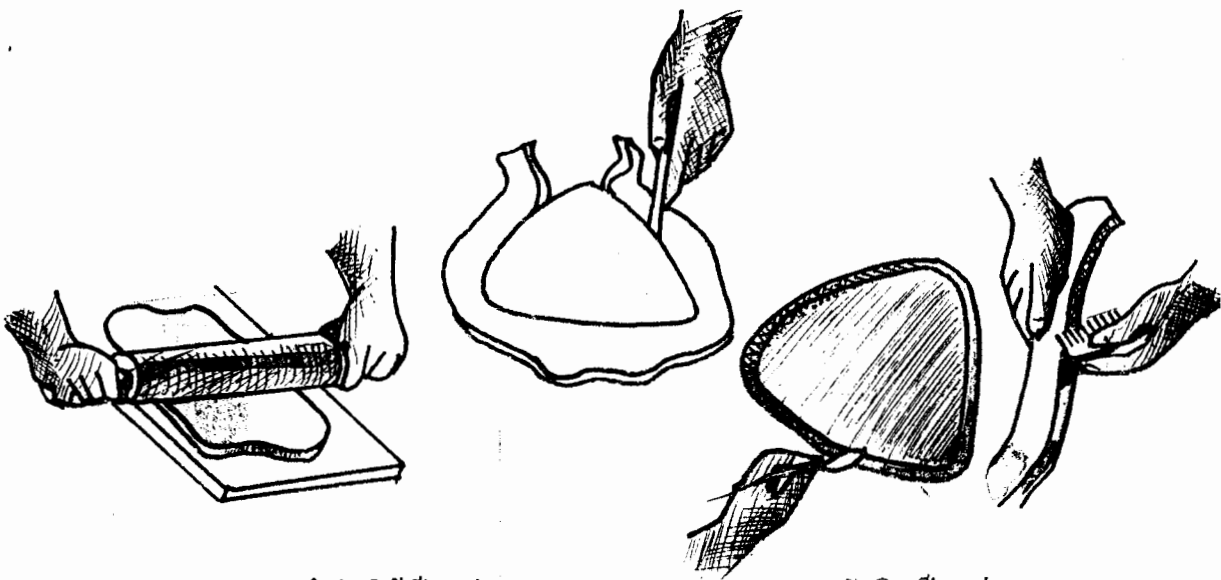

นำมาขดแล้วตกแต่ง

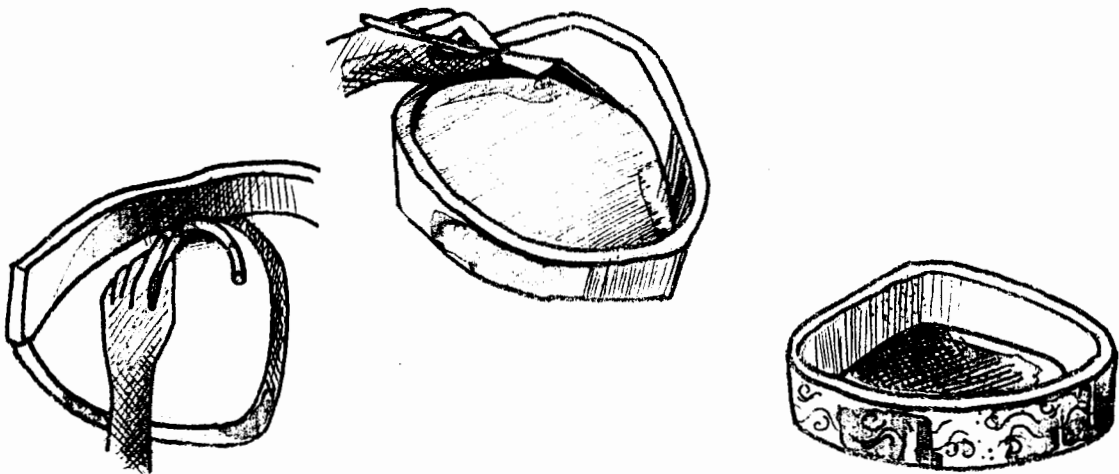
2. วิธีแผ่น (Salb Method) ขี้มรกตเอาดินเผาทำเป็นแผ่น ๆ โดยใช้ไม้คลึงกลบ ๆ หรือไม้ไผ่ก็ได้มาคลึงดินให้เป็นแผ่น คล้ายกับคลึงแป้งทำขนม เราต้องการแผ่นบางหรือหนาเพียงใดก็ได้ จากนั้นก็ใช้เครื่องมือปั้นชนิดบางตัดเป็นแผ่น ๆ ขนาดกว้างใหญ่ตามแบบของเราแล้วเอามาต่อกันเป็นรูปทรงต่าง ๆ การต่อก็ต้องระวังให้ดินติดประสานเป็นเนื้อเดียวกันด้วยเช่นเดียวกับวิธีขัด โดยใช้หน้าดินชั้น ๆ (Slip) ทางตรงรอยต่อ เนื้อดินจะติดประสานกันดีขึ้น

วิธีการขึ้นรูปแบบแผ่น

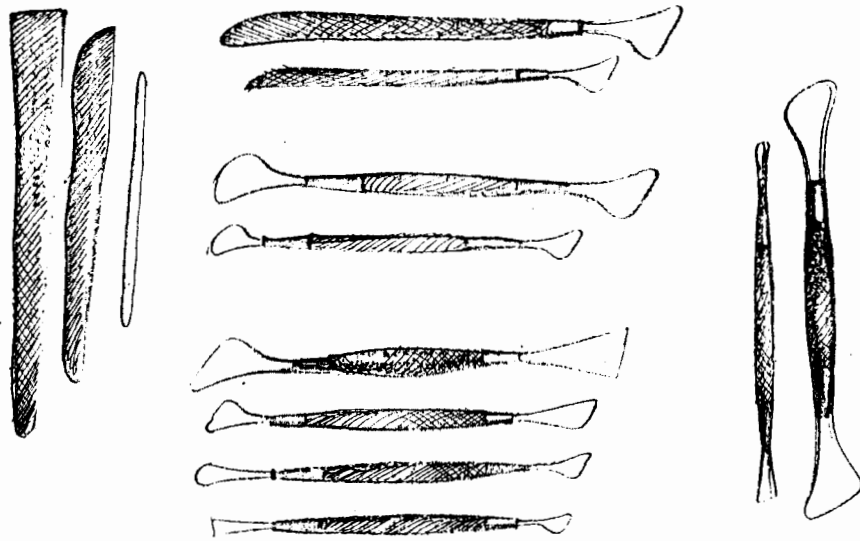
1. คลึงดินให้เป็นแผ่นบางๆ

2. ตัดดินเป็นแผ่น

3. ประกอบเป็นรูปทรง

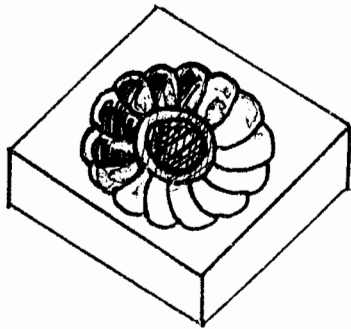
4. รูปทรงที่ประกอบเสร็จแล้ว

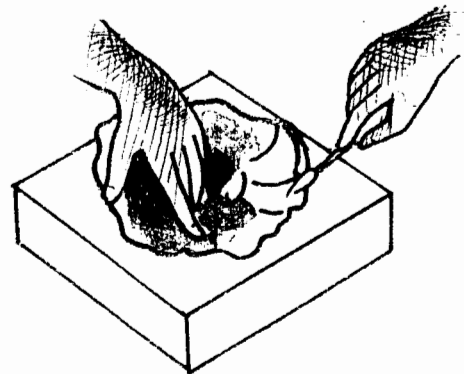
รูปร่างของเครื่องมือในแบบต่าง ๆ

3. วิธีกดพิมพ์ (Press Method) หรือวิธีกดด้วยมือ (Hand Pressing Method)

วิธีนี้จะต้องมีแม่พิมพ์ด้วย และจะทำแม่พิมพ์ก่อน แม่พิมพ์นั้นอาจจะทำด้วยปูนปลาสเตอร์ ซึ่งสามารถ
 ตูดน้ำได้ดี แต่ก่อนไปตีปูนปลาสเตอร์ต้องใช้แม่พิมพ์ดินเผาแทน ก่อนจะทำแม่พิมพ์นั้นก็ต้องใน
 ภาวะตามวิธีขุดหรือวิธีอื่น ๆ เสียก่อน แล้วทำแม่พิมพ์จากภาวะที่เราใช้นั้น เมื่อมีแม่พิมพ์แล้วก็
 ทำดินเป็นแผ่นคล้ายวิธีแผ่นนั่นเอง แล้วค่อย ๆ ยกแผ่นดินวางรองแม่พิมพ์ ใช้ของน้ำหรือเศษผ้าอ่อน
 ชุบน้ำกดดิน ควรจะให้เป็นลูกประคบ ค่อย ๆ กดลงไปช้า ๆ จนแน่นกับตัวพิมพ์ ต้องระวังให้หนา
 บางเท่ากันด้วย เพราะเมื่อเวลาเราเผาจะแตกได้ ถ้าหากแม่พิมพ์มีรอยหลายรูมาก ก็ต้องกด
 ให้น้ำกับตัวพิมพ์มาก ๆ เพื่อให้เป็นรอยหลายชัดเจนขึ้น จากนั้นก็ปล่อยให้แห้งให้แม่พิมพ์ตูดน้ำจากดิน
 จนหมด แล้วค่อย ๆ ถอดแม่พิมพ์ออก เมื่อเอาดินออกจากแม่พิมพ์แล้วต้องระวังที่จะทำที่รองให้
 เหมาะ เพราะดินยังอ่อนอยู่จะยุบตัวเสียทรงตรงได้ง่าย

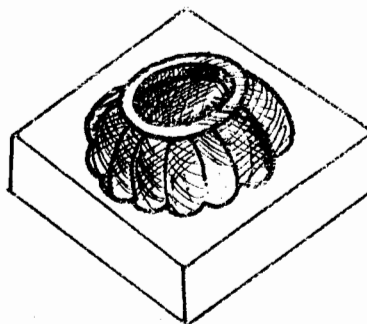

แม่พิมพ์

เอาแผ่นดินวางบนแม่พิมพ์

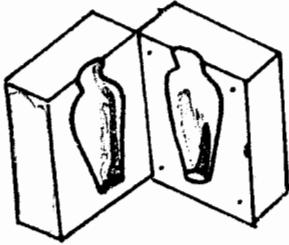
ใช้ลูบประกบกดให้แน่น

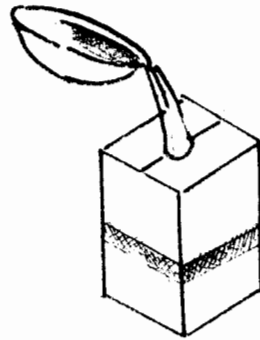
ตกแต่งตามต้องการ

วิธีการพิมพ์

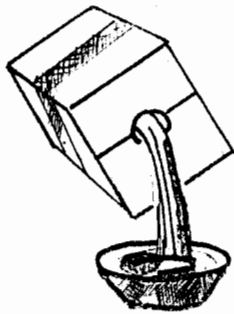
4. วิธีการหล่อ (Slip Casting Method) คือวิธีที่ต้องใช้แม่พิมพ์ทำจากพลาสติกหรือเซรามิก
 เดียวกับวิธีการกดพิมพ์ และมักทำเป็นแม่พิมพ์ 2 ซีกด้วยกัน หรือบางทีก็ทำมากกว่า 2 ซีก ถ้าหาก
 เป็นรูปที่มีลวดลายซับซ้อนมาก แม่พิมพ์ดังกล่าวจะต้องเปิดปากไว้ตรงกลางน้ำดิน (Slip) และเม
 น้ำดินออกเมื่อดินจับแม่พิมพ์แน่นพอตามความต้องการแล้ว วิธีการหล่อก็คือ เอาแม่พิมพ์แต่ละซีก
 มาประกบกัน แล้วเอาเชือกมัดไว้ให้แน่นผสมดินให้เป็นน้ำดินข้น (Casting Slip) ก่อนจะ
 ทรกลงในแม่พิมพ์ จะต้องกรองน้ำดินนั้นด้วยตะแกรงเสียก่อน เพื่อเอาเศษดินเศษกรวดอื่น ๆ
 ออกให้หมด หรือจะบดดินแห้งให้ละเอียด แล้วกรองด้วยตะแกรงก่อนนำไปผสมน้ำก็ได้ เมื่อได้น้ำ
 ดินข้นแล้วก็ทรกลงไปในแม่พิมพ์ น้ำจะดินไหลไปทั่ว ๆ แม่พิมพ์ เมื่อได้หนาพอตามควมต้องการ
 แล้ว ก็เทน้ำดินที่เหลือออกมาให้หมด หิ้งไว้จนน้ำดินแห้งพอสมควร ๆ ก็ถอดแม่พิมพ์นั้นออก แล้ว
 ตกแต่งให้เรียบร้อยสักทีหนึ่ง

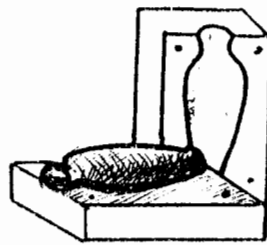
แม่พิมพ์

เทน้ำสลิบลงแม่พิมพ์

เทน้ำสลิบที่เหลือออก

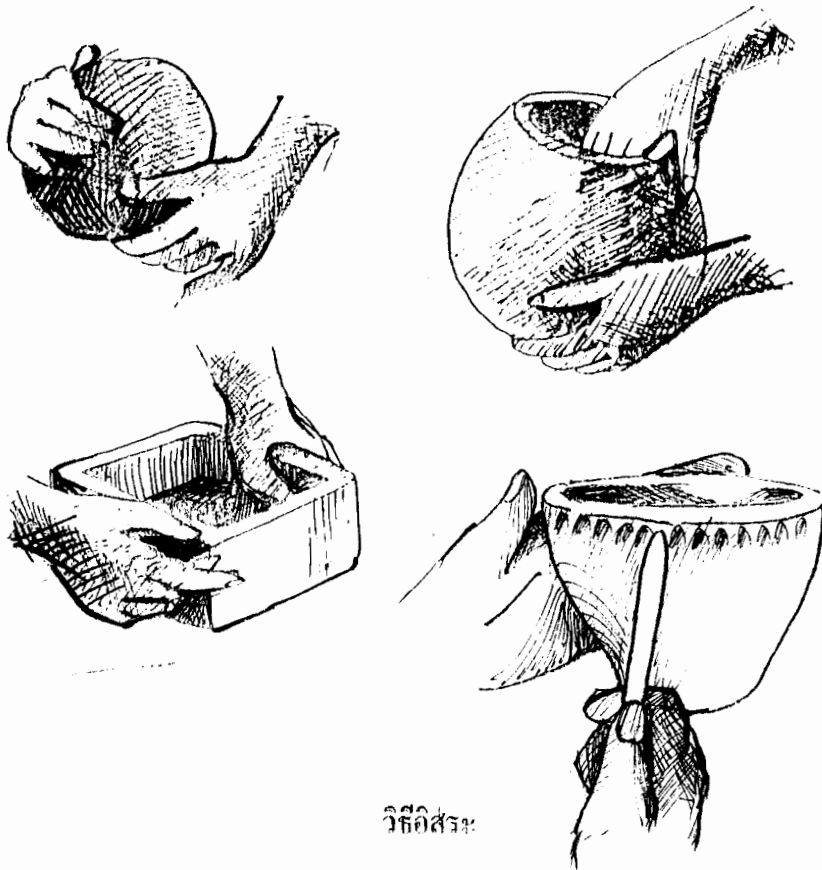
แกะแม่พิมพ์ออก

ตกแต่ง

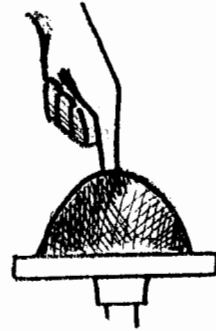
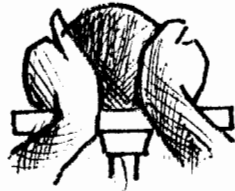
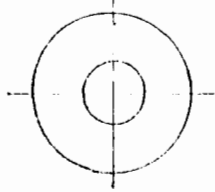
วิธีหล่อ

5. วิธีอิสระ (Free method) การปั้นด้วยวิธีนี้ ไม่ต้องใช้แม่พิมพ์หรือแม่แบบแต่อย่างใด ทำเป็นรูปทรงต่าง ๆ ได้อย่างอิสระด้วยมือ อาจจะใช้เครื่องมือช่วยแต่งบ้างเล็กน้อย

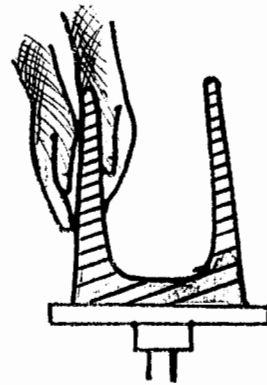
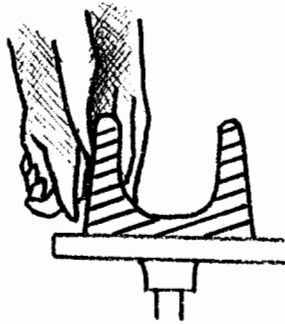
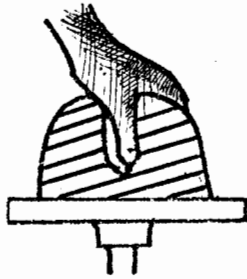

6. วิธีขึ้นรูปด้วยแม่แบบ (Trowing Method) วิธีนี้ต้องใช้ความชำนาญอย่างดีที่สุดทีเดียว เป็นวิธีที่ยากมาก อาจจะใช้แม่แบบด้วยมือเท้าหรือ เครื่องจักรไฟฟ้าก็ได้ จะต้องฝึกกันนาน ๆ จึงจะทำได้ชำนาญ เมื่อขึ้นแม่แบบด้วยมือเป็นรูปทรงต่าง ๆ แล้ว ต้องทิ้งไว้ให้หมาด ๆ แล้วเอาขึ้นแม่แบบเล็ก ใช้เครื่องมือเบร็กถึงจนเรียบและเป็นเสวยลายละเอียดอีกทีหนึ่ง คล้ายกับการกลึงไม้ที่ตนเอง

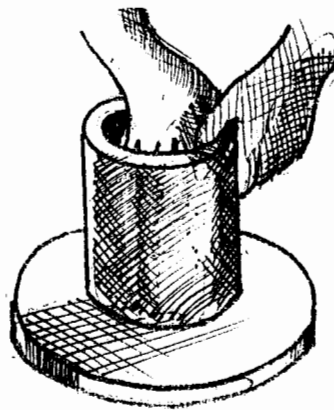
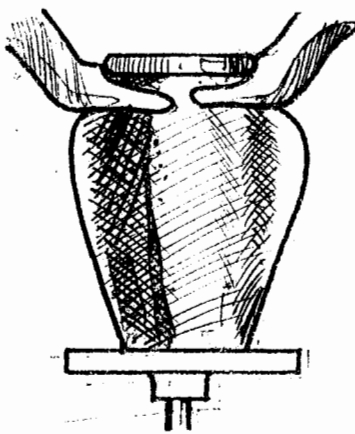
การปั้น โดยใช้นิ้วเป็นทรง

1. ตั้งคินให้ได้ศูนย์

2. ใช้หัวแม่มือกดคินให้ลึกเป็นรูกลวง พร้อมกับได้รูปทรงกลมที่สม่ำเสมอ

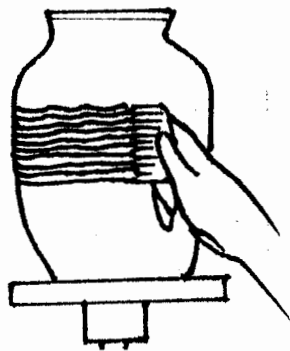

3. ใช้มือซ้ายและขวาคึงคินขึ้นให้ได้รูปทรงสวยงาม

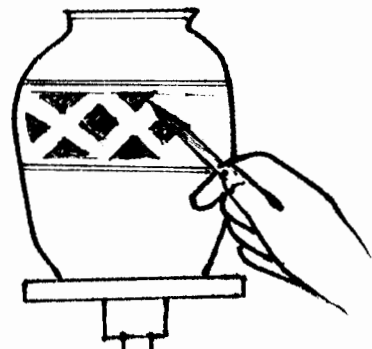
7. ภาพเครื่องปั้นดินเผา (Figure Pottery) การปั้นด้วยวิธีนี้อาจจะปั้นเป็นรูปคน รูปสัตว์ และอื่น ๆ ก็ได้ วิธีการปั้นนี้อาจจะใช้วิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าวมาแล้ว เช่น ปั้นด้วยวิธีกด วิธีขึ้นรูปด้วยแม่ในขมุก แล้วตกแต่งส่วนละเอียดภายหลัง หรือจะทำด้วยวิธีลึงระเกะก็ได้ เช่นกัน แต่ความมุ่งหมายก็เพื่อหล่อปูนปลาสเตอร์ทั่ว ๆ ไป ฉะนั้น จึงต้องปั้นอย่างวิธีที่เรากล่าวเครื่องปั้นดินเผาด้วย

การตกแต่งลวดลายภาชนะที่ประณีต

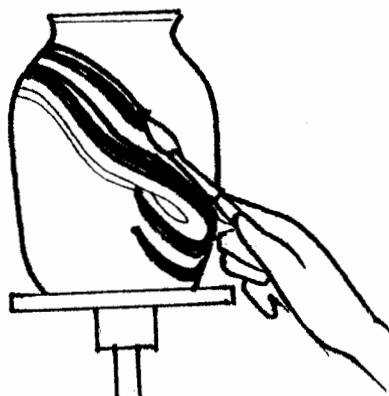
เมื่อเราปั้นภาชนะด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วอาจจะยังไม่เรียบร้อยหรือยังไม่สวยงามเท่าที่ควร เพราะขาดลวดลายต่าง ๆ ดังนั้นเราจะต้องมีการตกแต่งลวดลายเสียก่อนที่ภาชนะที่เราปั้นนั้นจะแห้ง การตกแต่งลวดลายนั้น ทำได้หลายวิธีด้วยกัน คือ

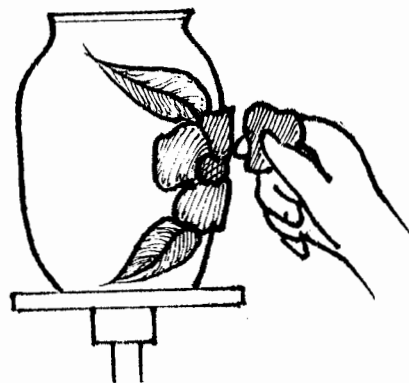
วิธีขูดหรือขีด

วิธีปัก

วิธีเขียน

วิธีแกะหรือปั้น

การแต่งลวดลาย

1. วิธีชุบหรือขีด คือ การชุบหรือขีดด้วยไม้แหลม หรือเครื่องมือที่เซกแบบแหลมขูดขีดให้เป็นลวดลายต่าง ๆ ตามความต้องการ อาจจะดัดแปลงเครื่องมือเป็นไม้เป็นไม้ขูดหรือแบบทวิวิกรม เมื่อนำมาขีดหรือชุบบนเครื่องปั้นดินเผาจะได้ลวดลายอย่างสวยงาม แต่มีเดียว โดยเราดัดแปลงให้เป็นลวดลายอื่น ๆ ก็ได้ วิธีนี้ผู้นิยมทำกันมากในปัจจุบัน
2. วิธีปั้นแกะหรือปั้นปูน คือเอาดินมาปั้นลวดลายต่าง ๆ แล้วแกะเอาเฉพาะที่เราปั้นนั้นให้ปูนออกมา เราอาจจะใช้ดินสีเดียวกับเครื่องปั้นก็ได้ เช่น ภาชนะดินสีแดง เรามาดินสีขาว ปั้นเป็นลวดลายแกะไว้ก่อน เป็นต้น
3. วิธีชุบสลิปขาว วิธีนี้เราใช้สลิปสีขาวพาดเฉพาะที่เราปั้นสีแดงหรือสีอื่น ๆ แล้วใช้เครื่องมือที่แหลมมาขีดหรือชุบเป็นลวดลายต่าง ๆ แบบที่ 1 แต่เราพาสลิปสีขาวเสียก่อนเท่านั้นเอง
4. วิธีใช้น้ำดินชั้นหยาบหรือสลิปหยาบนั้นเอง วิธีนี้เราพาสลิปเฉย ๆ อาจจะพาสลิปสีกันหรือเอาเฉพาะลุ่มลงในน้ำสลิปเฉยก็ได้ แต่ไม่ต้องชุบแบบวิธีที่ 3 แต่อย่างใด
5. วิธีเขียนลวดลายด้วยน้ำดินชั้นหรือสลิป โดยใช้พู่กัน เขียนเป็นลวดลายต่าง ๆ และใช้น้ำดินเงินสีต่าง ๆ กัน
6. วิธีแกะ วิธีแกะนี้ใช้เครื่องมือที่ทำด้วยไม้หรือทำด้วยเหล็ก แกะเฉพาะที่ปั้นให้เป็นลวดลายต่าง ๆ ตามความต้องการ
7. วิธีตกแต่งด้วยเคลือบสี โดยใช้น้ำยาเคลือบมาผสมกัน แล้วตกแต่งภาชนะที่เคลือบนั้น ซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายมากที่สุด เพราะน้ำยาเคลือบแต่ละสีละลายตัวไม่พร้อมกัน จึงขึ้นอยู่กับการผสมด้วย
8. วิธีใช้สีผงกัน ทางตะวันตกนิยมใช้กันมาก ใช้สีผงละลายแล้วเขียนลวดลายก่อน แล้วพาน้ำยาเคลือบเมื่อเผาแล้วสีผงจะละลายเป็นลวดลายที่เขียนคล้ายกับการทำลายรดน้ำของไทย

บ้านทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

ก่อนที่จะได้รู้จักบ้านทุ่งหลวง หรือตำบลทุ่งหลวง ควรจะได้รู้จักอำเภอคีรีมาศ โดยสังเขปเสียก่อน เพราะตำบลทุ่งหลวงอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอคีรีมาศ

อำเภอคีรีมาศจังหวัดสุโขทัย

สภาพทางภูมิศาสตร์

อำเภอคีรีมาศเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุโขทัย ที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ หมู่ 1 ตำบลโตนด ห่างจากจังหวัดสุโขทัยไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ประมาณ 22 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งอำเภอประมาณ 521.892 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 326,182 ไร่ แบ่งการปกครองเป็น 10 ตำบล คือ

1. ตำบลโตนด
2. ตำบลทุ่งหลวง
3. ตำบลบ้านน้ำพุ
4. ตำบลหนองจิก
5. ตำบลสาวทอง
6. ตำบลนาแจ้งคีรี
7. ตำบลบ้านไผ่หอม
8. ตำบลนาเองกระดัง
9. ตำบลศรีคีรีมาศ
10. ตำบลทุ่งยางเมือง

มีสุขาภิบาล 2 แห่ง คือ สุขาภิบาลโตนด มีเนื้อที่ครอบคลุม 2 ตารางกิโลเมตร

ประชากรในเขตสุขาภิบาล 4,640 คน และสุขาภิบาลทุ่งทองมีเนื้อที่ครอบคลุม 3.32 ตาราง
กิโลเมตร ประชากรในเขตสุขาภิบาล 8,430 คน

อำเภอคีรีมาศมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก อำเภอทองเืองราษ อำเภอ
เมือง จังหวัดสุโขทัย

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก อำเภอพรานกระต่าย อำเภอลาน
กระเือ จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย อำเภอพรานกระต่าย
จังหวัดกำแพงเพชร

ลักษณะทางกายภาพ

พื้นที่ของอำเภอคีรีมาศทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศใต้ เป็นที่ราบส่วนด้านทิศตะวันตก
เป็นที่ราบสูงและภูเขา มีเทือกเขาเป็นแนวยาวสลับซับซ้อน ครอบคลุมบริเวณกว้างตั้งแต่อำเภอ
บ้านด่านลานหอย ถึงอำเภอเมืองสุโขทัย ไปสิ้นสุดที่อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
ซึ่งเรียกกันว่าไปเขาหลวง ยอดเขาที่สำคัญคือเขาหลวง บริเวณภูเขาที่มีป่าโปร่ง ป่าดิบ ป่าไผ่
ป่าหายชนิดต่าง ๆ ล้วนแต่กำเนิดทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ป่าไม้ สัตว์ป่าหายชนิด
มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,200 เมตร บริเวณภูเขาปัจจุบันเป็นที่สงวนแห่งชาติ
และเป็นที่ตั้งอุทยานแห่งชาติรามคำแหง ลักษณะดินของอำเภอคีรีมาศเป็นดินเหนียว และดินเหนียว
ปนทราย เหมาะแก่การประกอบอาชีพทางเกษตรและปศุสัตว์

แหล่งน้ำที่สำคัญ

อำเภอคีรีมาศไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน มีเพียงคลองหลัก 3 สาย คือ 1 คลองสารบบ
2 คลองสามพวง 3 คลองน้ำเย็น มีอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง 1 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำคลองข้างใน

ซึ่งก่อสร้างโดยกรมชลประทาน เป็นทำนบกั้นที่ระหว่างเขื่อนพระลาดบัวขาวภูมิมีความยาว 770 เมตร จุน้ำได้ประมาณ 10 ล้านลูกบาศก์เมตร มีระบบส่งน้ำ 2 สายยาวรวม 12.8 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำได้เพื่อการเกษตรได้ 15,000 ไร่ ในเขต 5 ตำบล คือ ตำบลไตนค ตำบลศรีศรีมาศ ตำบลทุ่งหลวง ตำบลบ้านไธม และตำบลสามทอง

สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม มีพื้นที่ทำการเกษตร 243,411 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา 114,361 ไร่ ปลูกพืชไร่ 123,135 ไร่ ปลูกไม้ผลยืนต้น 5,540 ไร่ พืชผัก 375 ไร่ พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพด งา ถั่วฝักยาว ถั่วเขียว ถั่วลิสง ถั่วเขียวถั่วดำ ถั่วเขียวถั่วมัน อาชีพรองคือรับจ้าง เลี้ยงสัตว์ การประมง เกษตรกร ส่วนใหญ่จะออกไปรับจ้างนอกอำเภอ ต่างจังหวัดหรือในกรุงเทพมหานคร ในช่วงฤดูแล้ง รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวประมาณ 22,000 บาท/ปี

ด้านอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ได้แก่ โรงสี 35 โรง โรงงานทำถ่านไม้ขีดไฟ โรงงานผลิตอิฐดินเผา เป็นต้น มีอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่มีชื่อเสียงของอำเภอ คือ การทำเครื่องปั้นดินเผาของอำเภอทุ่งหลวง และมีการสานเสื่ออ้นแบบ การทอเสื่อกก การทำน้ำตาลโตนด ซึ่งสามารถเป็นอาชีพเสริมรายได้สำหรับประชาชนบริเวณนี้

สาธารณสุขโรค

เกี่ยวกับสาธารณสุขโรค การเฝ้าระวังมีการจัดตั้งเฝ้าระวังขยายไปครบทุกตำบล แต่ยังไม่ครบทุกหลังคาเรือน การประปาโดยการประปาภูมิภาคเฉพาะในเขตสุขาภิบาลโตนด และสุขาภิบาลทุ่งหลวง ราษฎรใช้น้ำได้รวม 15 หมู่บ้าน นอกจากนี้มีการประมงในหมู่บ้านขนาดใหญ่อีก 9 แห่ง การสื่อสารโทรคมนาคม มีการสื่อสารไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง ไปรษณีย์ตำบล 5 แห่ง การสื่อสารผ่านองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย มีตู้โทรศัพท์จำนวน 3 แห่ง มีสถานีแม่ข่ายโทรศัพท์สนัช่อง 7 สี 1 แห่ง

การคมนาคม อำเภอคีรีมาศมีถนนสายหลักคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 (สาย
กำแพงเพชร - สุโขทัย) มีทางหลวงชนบท 3 สาย คือ 1. สายคีรีมาศบ้านด่อนลานพอย 2. สาย
คีรีมาศ กงไกรลาศ 3. สายคีรีมาศลานกระบือ นอกจากนี้ก็เป็นถนนเชื่อมต่อกันระหว่างตำบล
สามารถติดต่อกันได้ทุกตำบลทุกหมู่บ้าน แต่เป็นถนนลูกรังบ้าง รวมระยะถนนทุกสายในอำเภอ
คีรีมาศ จะยาวประมาณ 200 กิโลเมตร

สภาพสังคม

อำเภอคีรีมาศในปี พ.ศ. 2537 มีประชากรจำนวน 53,160 คน เป็นชาย 26,350
คน เป็นหญิง 26,810 คน จำนวนครอบครัวทั้งสิ้น 11,984 ครอบครัว มีบ้านชุมชน 2 แห่ง คือ
สุขาภิบาลโตแค และสุขาภิบาลทุ่งหลวง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธตั้งเดิม
มีบางส่วนที่เป็นเชลยศึก มีประชาชนจากถิ่นอีสานอพยพมาอยู่เช่น สกลนคร ชัยภูมิ นครพนม
 ฯลฯ ประชากรเหล่านี้มาเอาวิถีชีวิตแบบชาวอีสานมาด้วย ได้แก่ การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม
ทอผ้าไหม ตอลดจามบุญทุ่งโพ

อำเภอคีรีมาศ มีวัดที่ขึ้นทะเบียนถูกต้อง 22 วัด เป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
11 วัด และเป็นวัดที่ไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 11 วัด มีโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษา จำนวน 42 โรงเรียน นักเรียน 8,194 คน ครู 177 คน โรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษา 2 โรงเรียน นักเรียน 1064 คน ครู 37 คน

สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว

อำเภอคีรีมาศมีวัดที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ กล่าวได้ว่า มีผู้รู้จักโดยทั่วไป
หลายแห่งได้แก่

วัดวาสุธาราม

อุทยานแห่งชาติรามคำแหง หรือป่าเขาหลวง

น้ำตกสายรุ้ง

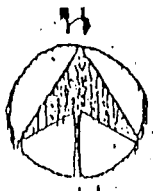
ถ้ำแม่เฒ่า

ประวัติความเป็นมาของอำเภอคีรีมาศ

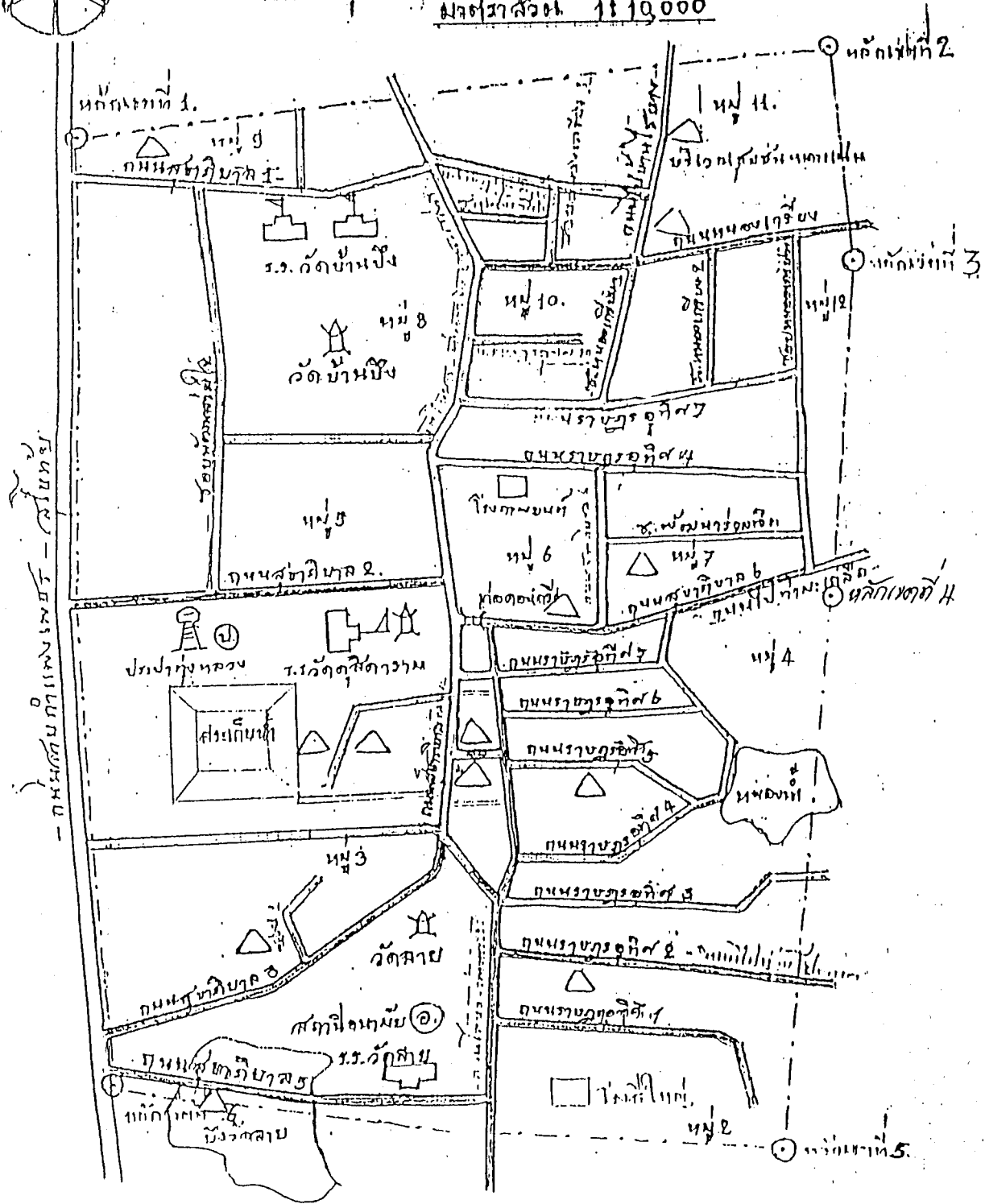
คำว่า คีรีมาศ แปลตามรูปศัพท์ว่า "ภูเขาทอง" หมายความถึง ความอุดมสมบูรณ์และความมั่งคั่งของเทือกเขาหลวง อันเป็นเขาที่มีความสำคัญต่อประชาชนในแถบนี้โดยได้อาศัยในการดำรงชีวิต ก่อนปี พ.ศ. 2480 บริเวณอำเภอคีรีมาศ แบ่งการปกครองเป็น 4 ตำบล คือ 1 ตำบลโตนด 2 ตำบลทุ่งหลวง 3 ตำบลสามทราง 4 ตำบลศรีคีรีมาศ ทั้ง 4 ตำบลขึ้นอยู่กับ การปกครองของอำเภอมืองสุโขทัยธานี จังหวัดสวรรคโลก แต่เนื่องจากอำเภอมืองสุโขทัยมีอาณาเขตกว้างขวางมาก การคมนาคมยากลำบาก จึงได้ประกาศยกฐานะทั้ง 4 ตำบล เป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่า กิ่งอำเภศรีคีรีมาศ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2480 แต่ยังคงขึ้นอยู่กับ การปกครองของอำเภอมืองสุโขทัย ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2482 ได้เปลี่ยนชื่อจากกิ่งอำเภอคีรีมาศ เป็นอำเภอคีรีมาศ และในปีเดียวกันนี้ทางกรมได้ยุบจังหวัดสวรรคโลกเป็นอำเภอสวรรคโลก และตั้งอำเภอมืองสุโขทัยเป็นจังหวัดสุโขทัย ต่อมาเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2499 กิ่งอำเภอคีรีมาศ จึง ได้ยกฐานะเป็นอำเภอคีรีมาศตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

จังหวัดสุโขทัย อำเภอศรีนคร
 ในเขตเทศบาลเมืองหลวง ตำบลทุ่งหลวง
 มาตราส่วน 1:10,000

แผนที่ของหมู่บ้านสุภาภิบาลทุ่งหลวง

บ้านทุ่งหลวง

สภาพทางภูมิศาสตร์

ชุมชนบ้านทุ่งหลวง เป็นชุมชนขนาดกลางตั้งอยู่ในตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีรามศ จังหวัดสุโขทัย ห่างจากตัวเมืองสุโขทัยไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 101 (สุโขทัย - กำแพงเพชร) ประมาณ 19 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 25,675 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนหรือหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลปากพระ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลศรีศรีรามศ อำเภอศรีรามศ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลบ้านป้อม และอำเภอเมืองสุโขทัย

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลโตนด

ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ 1 บ้านแฉ

หมู่ 2 วัดลาย

หมู่ 3 วัดลาย

หมู่ 4 วัดกลาง

หมู่ 5 ปึงกายหอม

หมู่ 6 เข่อมไฟไหม้

หมู่ 7 ทานะเกลือ

หมู่ 8 วัดปึง

หมู่ 9 ไร่ลาว

หมู่ 10 ท้องเกรียง

หมู่ 11 ไชยาง

หมู่ 12 บ้านใหม่

หมู่ 13 ท้องหมี่

ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะพื้นที่รอบ ๆ ตำบลทุ่งหลวงเป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำขังหนองในฤดูน้ำ ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน หากมีอ่างขนาดกลาง 1 แห่ง ซึ่งอยู่บริเวณเชิงเขาหลวง เรียกว่า อ่างเก็บน้ำคลองข้างโน ก่อสร้างโดยกรมชลประทาน มีระวางส่งน้ำ 2 สาย ส่งน้ำได้ในเขต 5 ตำบล คือตำบลโตนด ตำบลศรีมาศ ตำบลทุ่งหลวง และตำบลบ้านโคม บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นที่นาแปลงเล็ก ๆ

สาธารณูปโภค

เส้นทางคมนาคม มีเส้นทางคมนาคมจากตัวเมืองสุโขทัย ถึงทุ่งหลวง โดยเส้นทางหลวงหมายเลข 101 สุโขทัย - กำแพงเพชร ระยะทาง 19 กิโลเมตร และถนนภายในหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 27 สาย ระยะทาง 16.512 กิโลเมตร

คอนกรีต จำนวน 3 สาย ระยะทาง 2.271 กิโลเมตร

ราดยาง จำนวน 6 สาย ระยะทาง 4.351 กิโลเมตร

ลูกรัง จำนวน 18 สาย ระยะทาง 9.5 กิโลเมตร

การประปา มีประปาของสุขาภิบาลภูมิภาค 1 แห่ง ครั้นเรือนที่ใช้เก็บประปา จำนวน 500 หลังคาเรือน ผลิตน้ำประปาจากแหล่งน้ำใต้ดินได้ 6,480 ลูกบาศก์เมตร/วัน

การไฟฟ้า

ครั้นเรือนที่มีการไฟฟ้าใช้ 1,552 หลังคาเรือน ไม่มีไฟฟ้าใช้ 28 หลังคาเรือน

ปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องกำจัด มีประมาณ 2 ตัน/วัน

มีถังรองรับขยะมูลฝอย 45 ใบ มีที่ดินสำหรับทิ้งขยะมูลฝอย 5 ไร่

จำนวนโทรศัพท์ส่วนบุคคล 64 เลขหมาย โทรศัพท์สาธารณะ 1 เลขหมาย

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ ก็คือ ทำนา ทำไร่ โดยมีพื้นที่ทำนา 2,500 ไร่

ผลผลิต ประมาณ 75 ตัน/ปี ทำจำนวนไก่ทั้งหมด

พืชไร่ที่สำคัญ คือ ยาสูบประมาณ 30 ไร่ ผลผลิต 1.5 ตัน/ปี ถั่วเขียว ประมาณ 30 ไร่ ผลิต 4.5 ตัน/ปี

เลี้ยงสัตว์ จำนวนสัตว์ในพื้นที่ ได้แก่ โค ประมาณ 350 ตัว กระบือ 35 ตัว สุกร 450 ตัว เป็ด 200 ตัว ไก่ 2,000 ตัว

มีร้านค้าปลีก ประมาณ 58 ร้าน

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากร

ประชากรที่อยู่ในเขตสุขาภิบาล ท่งหลวง มีประชากร 1,595 หลังคาเรือน ประชากร ปี 2538 จำนวน 8,510 คน เป็นชาย 4249 คน เป็นหญิง 4261 คน

คาดว่าอัตราการเพิ่มของประชากรในปี 2539 2540 2541
เป็นดังนี้

	2539	2540	2541
--	------	------	------

ประชากร	8550	8590	8630
---------	------	------	------

ครัวเรือน	1025	1640	1655
-----------	------	------	------

การศึกษา

ประชากรในเขตสุขาภิบาลท่งหลวง มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ 3 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านวัดโง่ โรงเรียนวัดคูสิดดาราม โรงเรียนวัดคล้าย เป็น การศึกษาระดับประถมศึกษา 2 โรงเรียน และถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1 แห่ง คือ โรงเรียน วัดคูสิดดาราม (วัดกลาง) มีครูจำนวนทั้งสิ้น 49 คน นักเรียน 784 คน

ศาสนาและความเชื่อ

ประชากรทั้งหมดบ้านแก๊วชาวไทยพุทธ มีวัดในพระพุทธศาสนา มีวัดประจำหมู่บ้านรวม

3 แห่ง ซึ่งอยู่ติดเรียงรายกันไป คือ วัดบ้านบึง วัดคูสีตาราม วัดลพ ทั้ง 3 วัดนี้จะมีการอยู่ อุโบสถศีลในช่วงเข้าพรรษา ชาวบ้านที่อยู่ในวัยสูงอายุ จะไปรักษาศีลเป็นประจำทุกวันพระมีทำบุญ ในทุกวันธรรมสวนะ คือวันพระ 8 ค่ำ และ 15 ค่ำ

ประเพณีและการละเล่น

ประเพณีโบราณพื้นบ้านทั่วไปมักเป็นประเพณีที่เกิดจากพระพุทธรูปสำเนา หรือเกิดจากลัทธิ ความเชื่อทางศาสนา เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวชภาค ทำบุญวันสงกรานต์ สารท วันตรุษ วันตักบาตรเทโว และมีประเพณีเก่าแก่เดียวกันของไทยทั่วไปในจังหวัดสุโขทัย

ส่วนการละเล่นพื้นบ้าน จะมีในช่วงเทศกาลตรุษ สงกรานต์ ในวันสงกรานต์ ชาวบ้าน จึงหยุดงมหาเล่นรำวง และการละเล่น ได้แก่ เล่นน้ำ เล่นว่าว เล่นนางครกนางสาก เล่น แม่ศรี เล่นนางข้าง เล่นลิงลม นางตั้ง เป็นต้น โดยเฉพาะการเล่นน้ำนั้นจะมีการแข่งขันกัน เป็นทีมระหว่างบ้านแกเลไต้ หรือหมู่ 1 และ 2 บางปีมีการเล่นชิงถ้วยรางวัลกัน นับว่าเป็น ที่สนุกสนานมาก

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงการละเล่นที่สำคัญ ที่ยังมีเล่นกันอยู่ในหมู่บ้าน ได้แก่ เล่นน้ำ เล่น นางครกนางสาก เล่นลิงลม เล่นช่วงขี้

การเล่นน้ำ

เล่นน้ำหรือเล่นสระน้ำเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งที่มีในตำบลทุ่งหลวง โดยใช้ผู้เล่นเป็น คู่ ๆ จะจำนวนมากน้อยเพียงใดก็ได้ ยิ่งจำนวนมากก็ยิ่งสนุก มีการแข่งขันหลายแบบ เช่น ลาก แข่งระหว่างหญิงและชาย หรือระหว่างหมู่บ้านกับหมู่บ้าน หรือตำบลกับตำบล

วิธีเล่น

ผู้เล่นแต่ละฝ่ายจะ ไปยืนตรงจุดเริ่มต้น ให้ตรงคู่ของตนเอง ส่วนฝ่ายรับจะ ไปนั่งประจำ ที่ตั้งของลูกน้ำ จะอยู่ห่างประมาณ 1 1/2 เมตร - 2 1/2 เมตร แล้วแต่พื้นที่ความชันลาดและ ความแฉะเปียของผู้เล่น

การตั้งลูกน้ำด้านหลังจะไว้เป็นด้านฝั่ง เวลาเล่นแต่ละท่าเมื่อลูกน้ำไปตกที่ใดก็ตามนั้น คือตำแหน่งฝั่ง ผู้ยิงจะต้องยิงให้ลูกน้ำด้วยนิ้วใดก็ได้ ส่วนมากนิยมใช้นิ้วชี้และนิ้วกลาง คนที่มี

ความสามารถเล่นจนชำนาญจะเล่นได้ทุกนิ้ว ถ้าคาดไม่ถึงบ้างบ้างของลูกตนเองไม่ถูก ต้องให้ผู้ที่ถูกยิง อยู่ใกล้ที่สุดยิงแทน โดยให้ยิงยิงที่ตำแหน่งที่ตัวเองยิงถูก ยิงไปยังลูกบ้างบ้างเพื่อที่ยิงไม่ถูก ถ้า ยิงไม่ถูกก็ให้คนอื่น ๆ ยิง จนกว่าจะถูก ถ้าหมดคาถือว่าแพ้ ต้องเปลี่ยนไปเป็นผู้เล่นแทน แต่ถ้ายิง ถูกหมดก็จะไปเริ่มทำใหม่ จนถึงทำสุดท้าย เวลาเล่นแต่ละท่าต้องระวังกะให้ลูกบ้างบ้างให้พอดี เพราะถ้าลูกบ้างบ้างเลยท่าที่ตั้งอยู่ ถือว่าแพ้ทุกที ต้องเปลี่ยนให้คู่แข่งเล่นแทน

ท่าสุดท้ายของการเล่นนิ้ว

ท่าสุดท้าย คือท่ายิงแดน จะคิดเส้นกำกับตามแต่ละขั้นไว้ เริ่มยิงตั้งแต่จุดเริ่มต้นใน การยิงแต่ละขั้น แดนยิงคนละ 5 ครั้ง ถ้าภายใน 5 ครั้ง ไม่ถูกเลยถือว่าหมดสิทธิ์ ต้องให้คนอื่น ผ่านแดนไปได้ยิงแทน

ช่องทางระหว่างแดนแต่ละขั้นต้องงัดแล้วเล่นที่ที่เล่น ความชำนาญของผู้เล่นจะกำหนด ถ้าทีมไหนผ่านท่ายิงแดนไปได้ ทุกคนก่อนถือว่าชนะ

ท่าในการเล่นนิ้ว

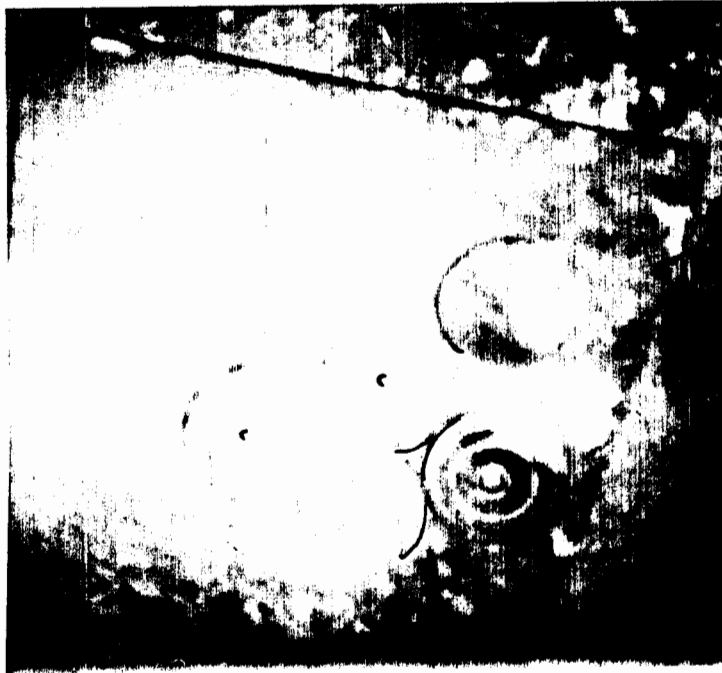
การเล่นนิ้วของชาวทุ่งหลวง จะมี 16 ท่าด้วยกัน คือ

1. ล้อขยุง
2. ขาอ่อน
3. ขาแก่
4. หัวเข้า
5. ขึ้นเส้น
6. ตะปุม (ตาตุ่ม)
7. กลางตีน
8. ขี่ไถ่
9. กอเส้น
10. ปลายเส้น
11. ลีตีน
12. เจิ้งรับ
13. เจิ้งกัน

14. บ้าเปือก
15. บ้าแข็ง (ใช้ตำที่ไม้มีลายดอก)
16. ยิงตน

อุปกรณ์การเล่น

ลูกไม้ เป็นวัสดุรูปกลม ด้วยไม้เนื้อแข็ง ได้แก่ ไม้สัก ไม้แดง ไม้ชิงชัน ด้านหนึ่งจะแกะสลักลวดลายงดงามตามแต่ผู้ประดิษฐ์จะคิด

ลูกไม้

ปัจจุบันการเล่นเข้ายังมีเล่นบ้างในบางวันตรุษสงกรานต์ ชาวบ้านรุ่นใหม่ ๆ ยังชอบเล่นเป็นกันอยู่

การเล่นนางครกนางสาว

นางครกนางสาว เป็นการเล่นที่มีการเข้าทรง

--- วิธีเล่น

ให้ผู้ที่เข้าทรงนั่งบนแครก ใช้ฝ่าขวามือกำลูกเสีรบนั่งงอเขมือนิด คือก 2 คน จับสาว 2 อัน

กระทบกัน ลักษณะคล้ายลาวกระทบไม้ ผู้เล่นอื่นที่เห็นหรือจำแนวเขมกท่าเป็ดก็ได้ ช่วยกันปรบมือร้องเพลง จนกว่าผู้เข้าทรงเริ่มมีอาการสั่นคล้ายผีเข้า

เพลงที่ใช้ร้อง มีเนื้อความว่า

โง๊ะเพียงเอย มาเต้นเมารำ มาถึกเมาซ่า หรือยตี มีนตี (ร้องซ้ำหลายครั้งจนกว่าจะเข้าทรง)

เมื่อเข้าทรงแล้ว คนที่เข้าทรงจะถูกขึ้นเรือ คนอื่นที่จะช่วยกันร้องเพลงปรบมือ คนเข้าทรงก็จะรำและคนอื่นจะรำไม่ได้ จะรำได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากนางครกนางสาว (คนเข้าทรงเสียก่อน) ถ้าร้องเพลงไม่ดีไม่ถูกใจนางสาวก็จะไม่ยอมรับ จะไม่ตี แต่ถ้าถูกใจก็จะรำอย่างอ่อนช้อย เมื่อใช้เวลานานพอสมควรจะให้นางสาวออก ก็ให้คนเปดทวนหนึ่งไปร้อง "โหว" ดัง ๆ ตรงหู ผู้เข้าทรงก็จะเป็นปกติ

การเล่นสิงลม

สิงลมเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีการเข้าทรงเช่นกัน โดยใช้ผีเขมรที่มีแต่ศีรษะไปใส่ถ้วย

ใบหูสิง

วิธีเล่น

ใช้ผ้าขาวมาคลุมหน้าคนทรง คนอื่น ๆ ก็ช่วยกันร้องเพลง ตามใจ พอสิงลมเข้าทรงก็จะมีอาการสั่นคล้ายผีเข้า

เพลงที่ใช้ร้องมีเนื้อความว่า

สิงลมเอย หมอข้าวทอง เด็กน้อยหัวสอง มีแต่ตัดดอกจิก ปล่อยแก้วส่วนนาง เล่นกลางกระตูกกระตัก (ร้องซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จนกว่าจะเข้าทรง)

เมื่อเข้าทรงแล้ว ผู้เข้าทรงจะมีท่าทางคล้ายลิง คนอื่น ๆ จะถามว่าจะให้ร้องเพลงอะไร ถ้าร้องเพลงถูกใจลิงสมก็จะรำ ถ้าไม่ถูกใจก็จะยืนเฉย หรือไม่ก็แสดงอาการโกรธ

นอกจากนี้ก็มีการเล่นประเภทเข้าทรงอีกจำนวนมาก ซึ่งการเล่นก็จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันแล้วแต่อุปกรณ์ที่นำมาใช้ได้แก่ การเล่นแม่ศรี การเล่นนางข้าง การเล่นนางตาล การเล่นนางคัง

การเล่นช่วงซัย

วิธีเล่น

แบ่งผู้เล่นเป็น 2 ฝ่าย ๆ ละกี่คนก็ได้ จำนวนเท่า ๆ กัน เริ่มเล่นด้วยการวัดค่าเป็น ลูกช่วงขนาดเหมาะสมไว้ ให้ข้างที่เริ่มโยนลูกช่วงไปให้ฝ่ายหนึ่ง อีกหนึ่ง ฝ่ายตรงข้ามขว้างมาจับ สอง ต่อจากนั้นข้างที่ขว้างต่อจะต้องขว้างให้ถูกต้องฝ่ายตรงข้าม ถ้าถูกด้านแล้วรับลูกช่วงไม่ได้ ฝ่ายนั้นก็ต้องย้ายมาเป็น "เข้า" อีกฝ่าย และจะกลับคืนได้ต่อเมื่อฝ่ายตรงข้ามขว้างลูกช่วงไปให้ได้ แต่ถ้าฝ่ายใดรับได้ก็จะขว้างคืนกลับไป กลับมาเช่นนี้ ถ้าฝ่ายใดสามารถขว้างฝ่ายหนึ่ง จนเป็นจำได้หมดก็จะ เป็นฝ่ายชนะ

กติกา ฝ่ายหนึ่งต้องเสียของเหมือนกัน แขนง นานึกา ฯลฯ แล้วแต่จะตกลงกัน เวลาได้คืนจะอายุสามขวบแล้ว หรือห้าขวบขึ้นไปก็ได้ดียวกัน แล้วแต่การวางร่วมกัน

ประวัตินุชนท่งหลวง

ชุมชนท่งหลวงเป็นชุมชนเก่าแก่ลือเลื่องมาศ จังหวัดสุโขทัย แหล่งตั้งนี้มีตำนาน จ.กการ สัมภาษณ์ชาวบ้านที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 80 ปีว่า เมื่อก่อนเรียกว่า บ้านวังแดง หรือบ้านหนองยาง มี หลักฐานเป็นชื่อวัดในบริเวณท่งหลวงได้แก่ วัดโหนดทอง วัดตาเพชร วัดเนินท่งหลวง วัดศาลา ออกแดง วัดนางจตุร โดยเฉพาะวัดนางจตุรนี้ ได้มีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์สมัยสุโขทัย (ปัจจุบันเก็บ ไว้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง) วัดที่กล่าวมานี้ปัจจุบันถูกรื้อทำลายไปหมดแล้ว นอกจากนั้นหากได้พิจารณาตามสำเนียงการใช้นาม จะมีลักษณะเป็นภาษาพื้นบ้านโบราณ และ เกี่ยวกับสถานที่ที่มีคำกล่าวถึงในจารึกสุโขทัยหลักที่ 9 ก. จารึกวัดสรศักดิ์ โบราณคดีที่ 29 และ 30 ใจความว่า

... นากับพระวิหาร 140 อยู่บ้านไม้ล้อมแล บ้านหนองแดงหัน อยู่บ้าน
 สุกหอมน้อย 200 บ้านวังคืด 20 บ้านท่าเขาม 20 บ้านตามโจระ 20
 บ้านหนองบัวหลวง 40 นากับหอพระอยู่บ้านหนองยางน้อย 70...

จากข้อความที่ปรากฏในจารึกหลักที่ ๑ กล่าวถึงหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับ ไต้แก บ้านนาไผ่ล้อม บ้านตาลโจะ น่าจะเป็นบ้านโคกนาค บ้านถนนลงยางน้อย ที่ปรากฏในจารึกน่าจะ เป็น บ้านทุ่งหลวงในปัจจุบัน หากแต่ตนเองอ้างหลวงกลาง เป็นบริเวณข่วงที่เป็นแหล่งเ้าแบ่งโคกแบ่งหนึ่งที่มี สภาพเป็น "หนอง" เพราะสมัยที่รัชกาลที่ ๖ เสด็จประพาสเมืองสุโขทัย ได้ทรงพระราชทานทรัพย์ ไร่ในหนังสือ เพ็ญเมืองพระร่วง (2519) มีข้อความตอนหนึ่งว่า

...ในระหว่างทางที่จะไปจากเมืองสุโขทัย (เมืองเก่า) ไปเมืองธานี (เมืองใหม่) นั้นมีตำบลหนึ่ง เรียกว่าทุ่งหลวง เข้าใจว่าทุ่งหลวงนี้เอง จะเป็นทะเลหลวงของพระเจ้ารามาธิบดี กงมุงความว่ามีที่กว้าง มีน้ำขังเป็นฤดู อย่างเช่นทุ่งเขาภูที่ราชบุรี หรือห้องพระเทพยาศที่ลพบุรีนั้น ทั้งทุ่งหลวงนี้และทุ่งอื่นทางทิศตะวันตกของเมืองเก่า และตลอดไปจนถึงเมืองใหม่ ยังมีไร่สวนบริบูรณ์คืออยู่สมกับเกล้าที่พระเจ้ารามาธิบดี กล่าวไว้...

ซึ่งถ้าพิจารณาตามหลักฐานในจารึกและเพ็ญเมืองพระร่วง ชุมชนทุ่งหลวงหรือบ้าน ทุ่งหลวงแต่เดิมอาจอยู่ในช่วงระยะทางจากสุโขทัยเมืองเก่า แล้วเคลื่อนย้ายหลักแหล่งไปอยู่ใน เขตถนนลงยางหรือวังยาง หรือในเขตทุ่งหลวงปัจจุบัน

มีตำนานเล่าถึงบ้านทุ่งหลวง ตามคำบอกเล่าของ คุณหญิง ไชยเชษฐา (สัมภานันท์, 2538) ว่า มีชายคนหนึ่งเสาะหาที่ลี้ภัยอยู่เชิงเขาหลวง แล้วมีเวลาว่างก็ทำไร่ เช่น ไร่โต ไร่ข้าว ตาม ขวาน ฯลฯ ไปขายผลผลิตเปลี่ยน ต้องนั่งเรือหางยาวที่ท่าทะเลลึก (เขตทุ่งหลวง) ไปขายแลกเปลี่ยน ที่ปากพระ ตายมาได้ให้บิดแก่ชายหนุ่มผู้มีใจกล้าช่วยเปลี่ยนข้าวของ ครั้นกลับถึงบ้านชายหนุ่ม เอมมีอุดมหรือลับ มีเด็กลูกชายเป็นหนองน้ำ จึงได้กลับไปสืบหาชายผู้ใจดี โดยชายหนุ่มนั้นไปในเขตป่าเขาหลวง ก็พบแต่บ้านเขาบายซึ่งเป็นดินแดนและแหล่งถลุงแร่ แต่ไม่พบชายแต่อย่างใด ปัจจุบันตรงนั้นคือ ประตุมะลิศอย อยู่เชิงเขาหลวงนั่นเอง

จากหลักฐานเก่าแก่กว่านั้นบ้านทุ่งหลวงก็ไม่ได้รับความสนใจจากบุคคลอื่นอีกมากมาย เพราะตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2480 บริเวณตำบลเกตุสิริมาศ (ปัจจุบัน) ขึ้นอยู่กับตำบลเมืองสุโขทัย มีเขตการปกครองเพียง 4 ตำบล คือ ตำบลโคกนาค ตำบลทุ่งหลวง ตำบลสามพระ และตำบล

ศรีศิริมาศ จึงทำให้อำเภอมืองสุโขทัยแต่เดิมมีอาณาเขตกว้างขวาง การคมนาคมที่ไปมาด้วยความยากลำบาก จะนับเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2480 จึงได้ประกาศยกฐานะท้องที่ทั้ง 4 ตำบลตั้งเป็นกิ่งอำเภอเรียกว่า กิ่งอำเภอสรีศิริมาศ และตั้งที่ว่าการอำเภออยู่ที่ตำบลศรีศิริมาศ ต่อมาเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2481 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลโตนด และในปี 2482 ได้เปลี่ยนชื่อจากกิ่งอำเภอสรีศิริมาศเป็นกิ่งอำเภอสิริมาศ และต่อมาในปี พ.ศ. 2499 ก็ได้ยกฐานะเป็นอำเภอสิริมาศอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในสมัยก่อนอำเภอสิริมาศเป็นอำเภอที่ค่อนข้างแห้งแล้ง ทูรกันดาร ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน มีเพียงคลอง ใต้แก่ คลองสารบท ซึ่งแหล่งน้ำเกิดจากฝายกเขมรลงเท่านั้น การคมนาคมไม่สะดวก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การค้าเงินชีวิตของประชาชนไม่มากนักวิถีชีวิตแบบชนบทที่ต้องพึ่งตนเอง สรร็จจากฤดูกาลทำนา ชาวบ้านจะว่างงาน มีงานหัตถกรรมบ้าง ใต้แก่ สานบ่ สอดก โดยเฉพาะหมู่บ้านทุ่งหลวง เมื่อเสร็จจากทำนาชาวบ้านจะทำอาชีพปั้นหม้อ

เรื่องราวของการปั้นหม้อที่ทุ่งหลวง ไม่มีปรากฏหลักฐานเอาไว้แน่ชัดดังที่กล่าวแล้วว่า เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง มีการจำหน่ายไปทั่ว แต่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่คงทน ชำรุด แตกหักง่าย ด้วยวิถีการเผาแบบเตาสุญ จึงไม่มีใครปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีอย่างชัดเจน

หลักฐานที่สามารถสืบค้นได้ราว 90 ปีเศษ โดยปรากฏในจดหมายเหตุทางโบราณคดีโลกที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้บันทึกเมื่อครั้งเดินทางมาสำรวจเขตพิบูลโลก ใต้แก่ พิบูลโลก อุตตรดิษฐ์ สวรรคโลก (เมืองเก่า) สุโขทัย (เมืองเก่า) เมื่อปี พ.ศ. 2444 บันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า

วันที่ 18 เวลาตีเอนเช้า พระยาสุโขทัยเลยพานักกริชมาให้ 3 ใบ เป็นหม้อที่ตั้งใจทำอย่างประณีต ภาชนะบ้านนอก เขาทำที่บ้านทุ่งหลวง อยู่ใต้เมืองสุโขทัยฝั่งตะวันตก หม้อใบใหญ่กระพุ้งเกือบ 2 ศอก เขาก็ทำมีชุม พระสีหสงครามมารับแต่วังไม้ครกมี...

จากข้อความดังกล่าว นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงการปั้นหม้อทุ่งหลวงมานานนับศตวรรษแล้ว และมีการจำหน่ายไปยังต่างถิ่นได้แก่ที่ วังไม้ครก (อำเภอสวรรคโลก)

เหตุหนึ่งที่ทำให้ชุมชนทุ่งหลวงไม่หายไป เพราะมีวัดคู่ดินอยู่ใกล้ชุมชนนั้น คือมีหนองขนาดใหญ่อยู่ 2 แห่ง แห่งหนึ่งชาวบ้านเรียกว่า สระน้ำ เป็นแอ่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติบริเวณหลายไร่ ปัจจุบันอยู่บริเวณวัดกลางวัดคูสิตคาราม อีกแห่งหนึ่งคือ หนองทอง ที่ได้ชื่อว่าหนองทองก็เพราะมีตำนานเล่าว่ามีเรือพ่อค้าเพชรพลอย ทองคำ ล่องเรือมาขายสินค้าแล้วล่ม สินค้าจึงจมลงในหนองน้ำ จึงเรียกว่า "หนองทอง" จากหนองน้ำทั้ง 2 แห่ง ในฤดูน้ำ น้ำจะมีปริมาณมาก แต่ในฤดูแล้งน้ำแห้งงวดลง ชาวบ้านจะนำดินจากบริเวณหนองและสระน้ำ 2 แห่งนี้ ไปทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

การจัดจำหน่าย ได้นำไปลงเรือที่ท่ามะเกลือ แต่เดิมเป็นที่ท่านี้ขนาดใหญ่ มีสายน้ำเชื่อมต่อถึงลำน้ำยม บริเวณท่ามะเกลือจึงมีพ่อค้าแม่ค้าจากถิ่นต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนสินค้าที่ทำมะเกลือเป็นประจำ ชาวบ้านทุ่งหลวงจะนำผักใบ โถง ที่ผลิตขึ้นมาขายแลกเปลี่ยน สมัยก่อนมักใช้วิธีแลกเปลี่ยนเป็นของกิน เช่น ส้ม มะม่วง มะนาว หรือ กะปิ พอม กระเทียม น้ำตาล กล้วย อ้อย ฯลฯ

อัตราการแลกเปลี่ยนสินค้าเมื่อราว 40 - 50 ปีมาแล้ว มีราคาโดยประมาณดังนี้
 หม้อดิน 1 ใบ : ส้ม 1 ผล (ส้มโกลนใหญ่)
 หม้อ 2 ใบ : กล้วย 3 หวี
 โถง 1 ใบ : น้ำตาลโตนด 5 กก

(สัมภาษณ์นางลำพา สอนแก้ว, 2538)

อัตราการแลกเปลี่ยนสิ่งของเหล่านี้บางครั้งขึ้นอยู่กับความต้องการและความจำเป็น เช่นกัน ถ้าความต้องการอาหารสูง หม้อดินก็อาจมีราคาต่ำลงอีก ปัจจุบันนี้ท่ามะเกลือนี้แห้งขาดกลายเป็นทุ่งนาเสียหมดสิ้น เพราะสายน้ำดินเปลี่ยนแปลงทิศทาง

การจัดจำหน่ายอีกวิธีหนึ่งก็คือ ชาวทุ่งหลวงจะขนโถง หม้อดินมาวางด้วยเท้าเปล่า รอนแรมไปยังตำบลอื่นหรือต่างอำเภอ เช่น เขตอำเภอคลองไทรลศ อำเภอศรีสำโรง อำเภอสวรรคโลก อำเภอมองสุโขทัย ทั้งนี้เพื่อแลกเปลี่ยนโถง หม้อ ดินนี้ด้วยฝีมือของตนเองเป็นอาหารและยารักษาโรค

โถงหรือหม้อกรัน (หม้อน้ำ) ทุ่งหลวงนั้นแต่สมัยโบราณเป็นที่นิยมอยู่ แพร่หลายเพราะ

หม้อทุ่งหลวงมีคุณสมบัติในการคายน้ำ ทำให้ต้นไม้ชุ่มหรือแห้งเกินกว่าปกติ โถงทุ่งหลวงจะมี
 ศิวินียหาย เพราะผสมด้วยทราย ในอัตราส่วนค่อนข้างสูง ทำให้มีน้ำหนักเบาจนยกเป็น
 การคายไอร้อน ชาวบ้านนิยมตั้งโถงดินชนิดนี้ไว้หน้าบ้าน เพื่อให้ผู้สัญจรไปมา สามารถแวะดื่ม
 แกักระหาย นับว่าเป็นกุศลใบไม้รูปแบบหนึ่งของชาวทุ่งหลวง

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ความนิยมของหม้อทุ่งหลวง เพื่อให้เป็นภาชนะใส่ข้าวลดลง
 แต่ในทางตรงข้ามผู้คนในยุคตื่นการสะสมและอนุรักษ์ ได้หันมานิยมซื้อเครื่องปั้นดินเผา นำไปใช้
 ตกแต่งบ้าน หรือสะสมเป็นของมีค่า หรือนำไปเป็นของที่ระลึก นอกจากนี้ในด้านรูปแบบก็มีรูปแบบ
 เปลี่ยนไปจากเดิม เพราะผู้ซื้อหรือผู้บริโภคริโภคได้นำรูปแบบจากแหล่งต่าง ๆ ว่าเป็นหม้อ ไหม
 แจกัน เลียนแบบเครื่องถ้วยจากแหล่งอื่น ๆ ตลอดจนเครื่องสังคโลก หรือที่หลังเบรนท์ ซึ่ง
 เป็นประติมากรรมสูง ปั้นโดยช่างทุ่งหลวงอยู่เป็นเวลาหลาย ปีที่เข้าไปมีผลมากขึ้นกับผลิตภัณฑ์
 เฉพาะตัวที่โดดเด่นหลายชิ้น ทำให้พ่อค้าแม่ค้าจากต่างถิ่นมาสั่งซื้อกันเป็นจำนวนมาก ประชาชนใน
 หมู่บ้านเรือนหันมาสานต่อวิชาชีพแต่เดิมของปู่ ตายายมาจนถึง ปัจจุบัน เริ่มมีคนนำลวดลายต่าง
 ราว 170 หลังมาเขียน แต่งแต่ละบ้านจะมีหม้อถ้วยวิจิตรล้นหลามถึงขั้น แต่รูปแบบแต่ละบ้านจะ
 แตกต่างกันไปตามความถนัด ความสามารถ แนวคิด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ

แม้ขณะนี้ชาวทุ่งหลวงคาร์ได้มีความภาคภูมิใจว่า ความสามารถของช่างปั้นหม้อเป็น
 ความสามารถพิเศษเฉพาะตัว เป็นอาชีพที่บริสุทธิ์แม้ในสมัยรัชกาลที่ ๖ พระพุทธศาสนา
 พระพุทธองค์ยังทรงยกย่อง ให้เกียรติ อาชีพช่างปั้นหม้อ ในสมัยที่พระพุทธองค์เสด็จลงมาตรัสรู้ใน
 มนุษย์โลกแล้ว ถึงวาระอันควรจะเสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน พระองค์เสด็จจาริกไปในแคว้นเขต ใน
 แคว้นมคธจนบรรลุฐานะกษัตริย์ที่เมืองทวารวดี ได้แก่ ปัทมพร มณฑล ปัทมพร มณฑลที่คำทอวิภา
 กัน บ้านหญิงงามเมือง บ้านคนกล้าเมือง และบ้านเขยไ้หม้อ พระพุทธองค์ทรงเลือกบ้านเขยไ้หม้อ
 เพราะเชื่อว่ามีความสุข สงบ และเป็นอาชีพที่บริสุทธิ์ (เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป. 2520)
 ชาวทุ่งหลวงได้เกิดตัวเข้าสู่ความสนใจจากบุคคลทั่วไป ด้วยฝีมือและความสามารถของช่างปั้นหม้อ
 สำนักงานประมงจังหวัดสุโขทัย (ม.ป.ป.) ได้สร้างนิทานที่นำมาให้เขียนหนังสือเล่มเพิ่มเติม
 สำหรับเยาวชนได้กล่าวถึงบ้านทุ่งหลวงมีใจความตอนหนึ่งว่า

"ตีได้ขึ้นศาล	เก่งงานอย่างนอกใจ
เหลือกินเหลือใช้	ไว้ขายได้เงิน
ไม่กลัวใครในบ้าน	ขยันเหลือเกิน
ทำกันเมล็ดเขลีน	เจริญทดมาใช้"

และกล่าวที่ชมคุณนิสัยใจคอที่สงบเยือกเย็นของชาวทุ่งหลวงว่า

"ผู้ก่ทุ่งหลวง	บิดวงใจงาม
ไม่เคยวุ่นวาย	ยามโกรธสักที"

วัดในเขตทุ่งหลวง

วัดโบราณในเขตทุ่งหลวง มีหลายวัด ดังนี้

วัดนางจตุรี เป็นวัดเก่าที่มีเนื้อที่ประมาณ 9 ไร่ มีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปี บริเวณวัดนี้ ปัจจุบันเหลือเพียงเนินดิน มีส้วม 4 หลัง หอไตรอยู่กลางสระ ไม้สัด ปิเตาขนาดใหญ่ เล่ากันต่อมาว่าเป็นเตาเผอพระพุทธรูปสมัยก่อน เคยพบพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ ซึ่งปัจจุบันเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติรามคำแหง

วัดโพธิ์ทอง

วัดตาแตร

วัดเนินทุ่งหลวง

วัดศาลาอกแตก

วัดทั้ง 5 วัดที่กล่าวถึงนี้มีปรากฏเพียงชื่อ เพราะซากของวัดถูกทำลายทำเป็นเหล็กสวมนำไปทำเหล็ก และที่อยู่อาศัยหมด

ปัจจุบันบริเวณเขตตำบลทุ่งหลวง มีวัด 3 วัด เป็นหลักที่ชาวบ้านใช้เป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของชาวบ้าน ได้แก่ วัดกลาง วัดลาย และวัดบึง

วัดกลาง

วัดกลางหรือวัดคูสิตคาราม เดิมเรียกว่า วัดโง้งหนองข้าง วัดนี้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2376 มีนายสิทธิ์ นางคา เป็นผู้ถวายที่ดินสร้างวัด อาจารย์แวง สิทธิโสภณเป็นผู้ก่อสร้างวัดและเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก ได้เริ่มสร้างพระอุโบสถ กุฏิ และศาลาการเปรียญ ต่อมาก็มีเจ้าอาวาสสร้างผลงานไว้พอสมควรได้ดังนี้

อาจารย์แวง สิทธิโสภณ สร้างวิหารและหอระฆัง

อาจารย์กุ่มเตม สิทธิโสภณ สร้างหอฉัน

พ.ศ. 2468 พระเจ้าโตโอบ ทองสิงห์ สร้างศาลาการเปรียญ แล้วสร้างในปี 2470

พ.ศ. 2476 พระอธิการรูป วงศ์ทิพย์ สร้างมณฑป

พ.ศ. 2485 พระใบฎีกาประจวบ นารถบุญ สร้างกุฏิ 5 ห้อง

และตั้งแต่ พ.ศ. 2493 - 2519 ก็มีพระเฒ่ารับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสอีก 5 องค์ จน พ.ศ. 2519 - ปัจจุบันไม่มีพระรูปใดได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสอีก ปัจจุบันมีเพียงพระญาณเจ เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาส

วัดลาย

วัดลายตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตำบลทุ่งหลวง อำเภอศรีภูมิ จังหวัดสุโขทัย

วัดลายเดิมเป็นวัดร้าง เก่าแก่คู่กับกรุงสุโขทัย มีโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบ เช่นอุโบสถเก่า และใบเสมา 2 ใบครึ่ง มีเคลือบและสลักที่อ่อนแอจน ชาวบ้านจึงสันนิษฐานว่า บริเวณนี้เคยเป็นที่ทำมาหากินของบรรดาไพร่ฟ้าหน้าใส ของพ่อขุนรามคำแหงสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี

นอกจากนี้ยังมีรอยปรักหักพังของโบราณวัตถุ เป็นแนวตั้งแต่วัดโง้งภูเต่า (อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของวัดลาย) จรดไปถึงเขาหลวง และมีแนวต่อไปจนถึงสุโขทัย และในบริเวณตำบลทุ่งหลวงเองมีวัดเก่าแก่มากมายปรากฏหลักฐานคือ ฐานเจดีย์ อุโบสถ ศาลาโอร่า ของชาวไท

เมื่อ พ.ศ. 2457 มีภิกษุผู้คงแก่เรียน ทางวิไลสนชฺระระ ต่อมาได้เป็นเจ้าอาวาสชื่อว่า พระอุปัชฌาย์ (ต่อมา รมนทฤฎ) หรือเจ้าคณะตำบล เป็นหัวหน้าฝ่ายสงฆ์ นายเจ็ญ ตีฟุ้ง เป็นหัวหน้าฝ่ายฆราวาส ได้ร่วมกับชาวบ้านถวายที่ดินบริเวณวัดร้างซึ่งเป็นที่ทำกิน จำนวน 30 ไร่เศษ เพื่อสร้างวัด คือ กุฏิ และอุโบสถขึ้นใหม่ ในปี 2458 ณ บริเวณอุโบสถเดิม โดยทอกรัตนเสริม

เหล็กสร้างเสร็จในปี 2462 ต่อมาภายหลังก็สร้างเจดีย์และเสมาสะพานเชื่อมที่ตอมอแก้ว

วัดลายเป็นวัดที่ร่มรื่น เย็นสบาย เดินไปด้วยต้นไม้ร่มเงาปกคลุม เช่น ต้นโพธิ์ ต้นมะขามต้นยาง และมีต้นตาลมากที่สุด คือมีประมาณ 300 ต้น กล่าวกันว่าหลวงปู่ทวดท่านปลุกต้นไม้มาปลูกจนผลิตผลจากต้นตาล ได้แก่ ลูกตาล ก้านตาล ชาวบ้านจะนำมาทำขนมและเป็นเชื้อเพลิงในการเผาเครื่องปั้นดินเผา แต่ความเชื่อของชาวบ้านมักจะเล่าลือถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของหลวงปู่ทวดเสมอจนไม่มีใครจะกล้านำเอาผลผลิตจากต้นตาลไปทำประโยชน์

หลวงปู่ทวด บรมครูเมื่อ 22 ธันวาคม 2485 เวลา 17.00 น. ด้วยอาการสงบ สิริรวมอายุได้ 64 ปี ดำรงอยู่ในสมณเพศได้ 44 พรรษา

วัดโง้ง

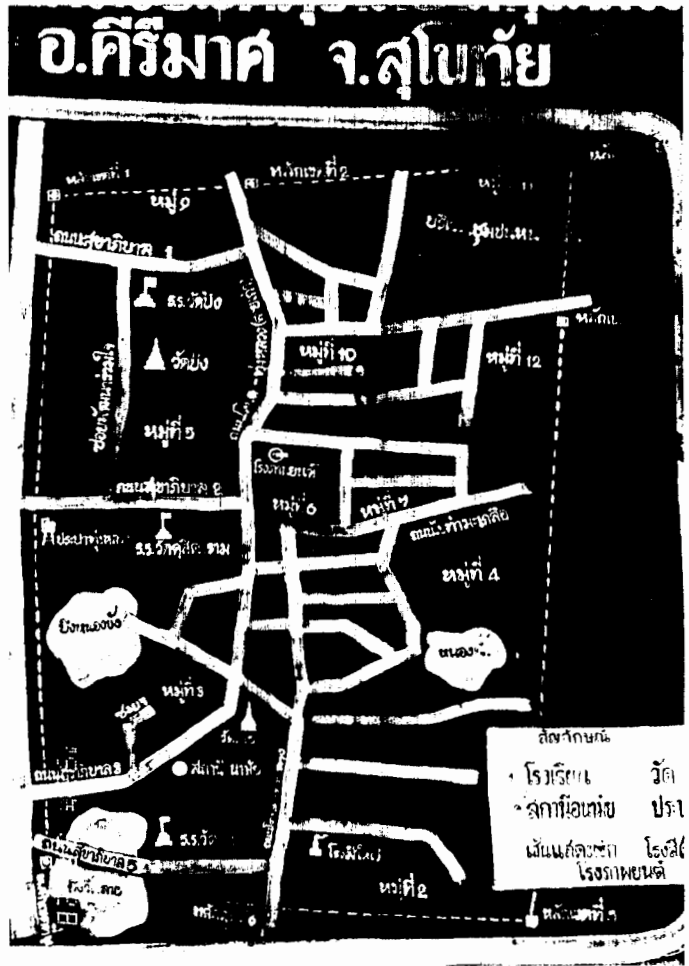
วัดโง้งเป็นวัดที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

วัดโง้งแต่เดิมเป็นวัดเก่า มีโบสถ์ตั้งอยู่กลางบึง ชาวบ้านเล่ากันต่อ ๆ มาว่า บริเวณนี้เป็นวัดเก่าแก่ที่ปรักหักพังแล้วในสมัยกรุงสุโขทัย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2458 ประชาชนทุ่งหลวงในเขตหมู่ 8 หมู่ 9 หมู่ 10 หมู่ 11 และหมู่ 12 ได้ร่วมกันบูรณะโบสถ์หลังเก่า แล้วตั้งชื่อหลวงปู่โตจ กษัตริย์เมธเชน ซึ่ง เป็นพระพุทธรูปที่เคารพนับถือของประชาชนในทุ่งหลวงมาก มาประดิษฐานไว้บริเวณอุโบสถ

ต่อมาโบสถ์เก่าได้ชำรุดทรุดโทรมลงมากแก่การบูรณะ จึงได้สร้างโบสถ์ขึ้นใหม่ที่ริมบึงห่างจากโบสถ์เก่าขึ้นมาทางเหนือประมาณ 300 เมตร ส่วนโบสถ์หลังเก่าได้บูรณะเป็นวิหารประดิษฐานหลวงปู่โต

ปัจจุบันวัดโง้งมีเจ้าอาวาสคือ พระครูอุ่ม (พระครูคุณอุ่มจันทสาร) ได้ร่วมกับชาวบ้านพัฒนาวัด โดยย้ายกุฏิเก่าสร้างขึ้นใหม่ ห่างจากถนนราชมรรคาอุทิศประมาณ 200 เมตร

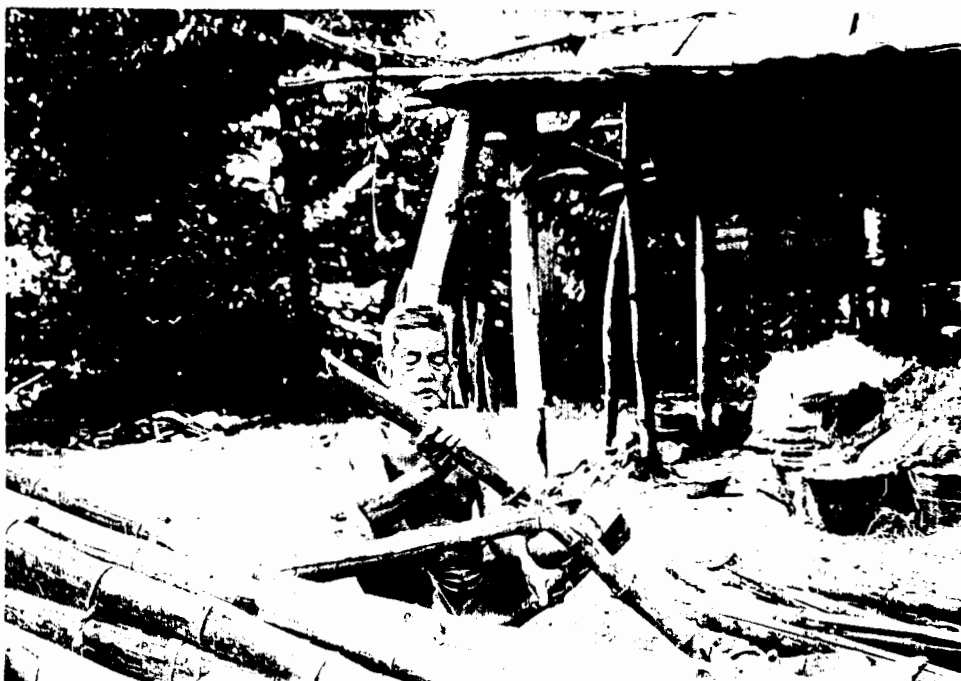
แผนผังบริเวณศึกษาธิการทั้งหมด

สภาพบ้านเรือน ความเป็นอยู่ของชาวทุ่งหลวง

กองฟืนเตรียมไว้แล้ว

ความเป็นอยู่ที่เห็นเป็นประจักษ์ในหมู่บ้าน

บทที่ 4

กรรมวิธีการทำและรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง

กรรมวิธีการทำเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง

1. แหล่งวัตถุดิบ

1.1 แหล่งดิน วัตถุดิบที่ชาวทุ่งหลวงใช้ทำไห หม้อ โถง ไห หรือภาชนะดินเผาในบ้านทุ่งหลวงนั้นเป็นวัตถุดิบประเภทดินเหนียว (Plastic clay) ซึ่งมีสีน้ำตาล มีความเหนียวดี โดยมีแหล่งดินเหนียว 2 แหล่ง

ได้จากบริเวณหนองอ้อเล็ก และหนองอ้อใหญ่ (หนองทอง) หนองอ้อเป็นบริเวณที่ลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน อยู่ห่างจากหมู่บ้านทุ่งหลวงประมาณ 2 กิโลเมตรเศษ การขุดลาคดินต้องทำในช่วงฤดูแล้ง เพราะน้ำในบริเวณนั้นแห้ง โดยจะมีผู้รับจ้างขุดและลาคดินโดยรถบ้าน (รถอีแต่น) ในอัตราเหี้ยมละ 200 บาท เมื่อชาวบ้านได้ดินเผาจะต้องเก็บรักษาไว้ในใต้ถุน แต่ถ้าต้องการเก็บไว้นานหลายปีต้องทำครุใหญ่สูงกว่าพื้นดิน แล้ววางดินเผาครุจะเป็นการป้องกันปลวกและมดขึ้น ทำให้ดินเปลี่ยนแปลงคุณภาพ

1.2 ทราย ทรายที่นำมาผสมกับเครื่องปั้นดินเผาของบ้านทุ่งหลวง จะได้จากถอยภูเขาโดยใช้รถขนาดเล็กในท้องถิ่น (รถอีแต่น) ลากขนในอัตราเหี้ยมละ 200 บาท เช่นกันวิธีการเก็บรักษาจะเก็บไว้ในกระบะทรายที่เตรียมทำไว้ใต้ถุนบ้าน

1.3 ฟิน ฟินที่ใช้เผาหม้อ เรียกว่า ไม้หลัว เป็นไม้ไผ่ที่แห้งตายในกอไม้ไผ่จะนำมาจากหลายแห่ง ได้แก่ บริเวณเขาแถวบ้านลานเล็ง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย บริเวณเขาในจังหวัดกำแพงเพชร บ้านอีโละโละ เป็นหมู่บ้านติดต่อชายแดนระหว่างไทยและพม่า

---

* หนองอ้อ เป็นบริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้ง หนองจะแห้ง มีเนื้อที่ 500 ไร่ (เจ้ากรมแผนที่ทหาร 1 : 50,000)

ในเขตจังหวัดตาก

ไม้ไผ่เหล่านี้จะต้องใช้รถขนลากมา ในอัตราที่มวลละ 1.200 บาท

2. กรรมวิธีเตรียมดิน

กรรมวิธีเตรียมดินเพื่อใช้ในภาชนะ ดินเผาของทุ่งหลวง มีวิธีการดังนี้

2.1 นำดินเหนียวแห้งที่นำมาเก็บไว้บริเวณบ้านตบเป็นก้อนเล็ก ๆ ใส่ลงในอ่างน้ำทิ้งไว้ประมาณ 1 - 2 คืน เรียกว่าหมักดิน

2.2 การเหยียบดิน นำดินใส่กระเพาะไม้หรือหลุม หรือรางดินสั้น ๆ ร่อนทรายละเอียดลงไปผสม อัตราส่วนของการผสมดินนั้น ชาวบ้านใช้วิธีสังเกต ถ้าใส่ทรายปริมาณมาก จะทำให้หน้อหรือผิวเครื่องปั้นดินเผา ไม่เรียบเนียน ถ้าใส่ทรายปริมาณน้อยผิวจะเนียนเรียบ แต่เวลาเผาอาจเปราะหรือแตกง่าย ทำให้ภาชนะชิ้นนั้นเสียหายไม่ได้

อัตราส่วนการผสมดินโดยประมาณ มีดังนี้

ดิน 2 ส่วน : ทราย 1 ส่วน ถ้าเป็นสิ่งของชิ้นเล็ก

ดิน 1 ส่วน : ทราย 1 ส่วน ถ้าเป็นภาชนะชิ้นใหญ่

แนวคิดใช้วิธีเหยียบ คือ ใช้สันเท้าเหยียบเข้าในภาชนะที่เตรียมตรงกลางแล้วเหยียบให้กว้างออก แล้วพลิกกลับไปกลับมา จนดินและทรายผสมเป็นเนื้อเดียวกัน ขณะเหยียบจะพรมน้ำลงไปด้วย จะมากน้อยก็ใช้วิธีสังเกตดิน ถ้าดินอ่อนตัวมากจะไม่ต้องพรมน้ำมาก เมื่อเหยียบจนดินเข้ากันดีก็เป็นอันว่าใช้ได้ เมื่อได้ดินที่เข้ากันดีแล้ว นำกระดาษพลาสติก หรือผ้ายางห่อดินให้มีจิตใจลงกันดินแห้งหรือแข็งตัว นำดินที่จะไปปั้นภาชนะทีละน้อย ตามความเหมาะสม

หมายเหตุ วิธีการนวดดินสมัยปัจจุบัน ชาวบ้านใช้ถุงปุ๋ยหรือกระสอบปุ๋ย ขนาดประมาณ 2 x 2 เมตร บูแทนกระเพาะ แล้วร่อนทรายลงบนชั้นถุงปุ๋ย นำดินที่จะเหยียบมาวางแล้วย่ำด้วยสันเท้าจนดินแผ่กระจายเป็นแผ่น พลิกถุงปุ๋ยม้วนดินกลับแล้วเหยียบย่ำทำเช่นนี้เรื่อยไปจนดินเข้าดินทรายได้ดี จนสามารถนำดินจากการใช้ถุงปุ๋ยนั้นสะดวกตรงที่สามารถพลิกดินได้ง่ายสะดวกเพียงแต่ยกชายถุงปุ๋ยขึ้น ดินก็จะพลิกไปตามที่ต้องการ

ร่อนทรายบนตุงปุย

เหยียบตีบนตุงปุย เป็นวิธีการที่พลิกดินได้ง่าย

3. กรรมวิธีใน

การปั้นภาชนะดินเผาของบ้านทุ่งหลวง มีวิธีปั้น 2 แบบ คือ

3.1 วิธีตี

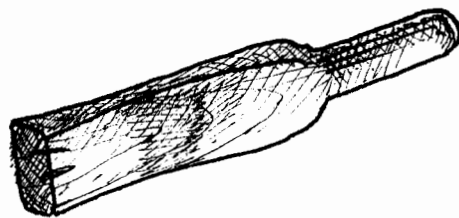
นำดินที่แฉกได้ที่แล้วมาปั้นด้วยมือ เพื่อเอาเม็ดกรวด หินทรายขนาดเล็กออกให้หมด โดยนำไปยี้กับแผ่นกระดาน แล้วปั้นเป็นก้อน ขนาดใหญ่ เล็ก แล้วแต่ความต้องการที่จะปั้น แล้วจึงปั้นในขั้นต้น

ในขั้นต้นวางก้อนดินลงบนแผ่นขุยมะพร้าว ชาวบ้านเรียกว่า "ระ" แล้วหมุนแป้นให้เคลื่อนที่ ใช้มือขวาพุงดินให้ขึ้นเป็นรูปราง เป็นภาชนะทรงกลมตามที่ต้องการ เมื่อขึ้นรูปได้แล้ววางดินให้หมาด เพื่อจะตีในขั้นต่อไป

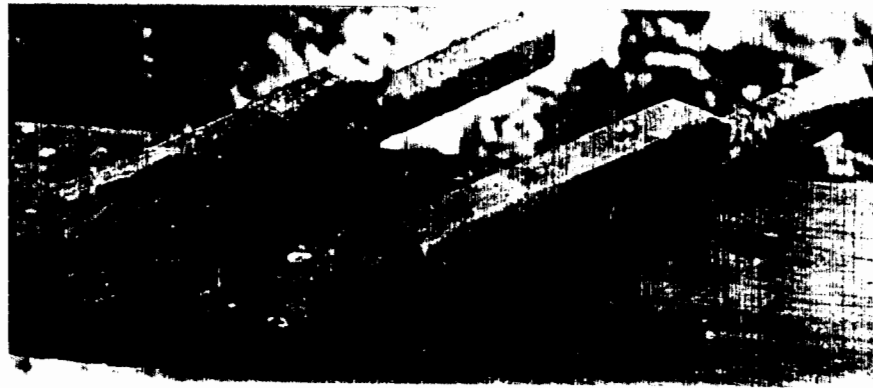
ขั้นตีหม้อ นี้ใช้อุปกรณ์ 3 ชนิด ดังนี้

3.1.1 ทวงมือ เป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง ราวพุทธศก อาจทำด้วยวัสดุหลายชนิด ได้แก่ ใบตองกล้วยตัดทั้งใบฝั่งไว้แห้ง แล้วมามัดรวมกันให้แน่น หรืออาจจะใช้ฟางข้าวมัดรวมกันให้แน่น ขดเป็นวง หรืออาจทำด้วยฝ้ายฝืน ประมาณ 1 1/2 ฟุต เย็บขอบติดกัน แล้วใช้เศษหนังมัด นำปลายมาทวมกันเป็นวงกลม มีดหลายใบแน่น แต่สมัยโบราณนิยมใช้ฟางตากแห้ง

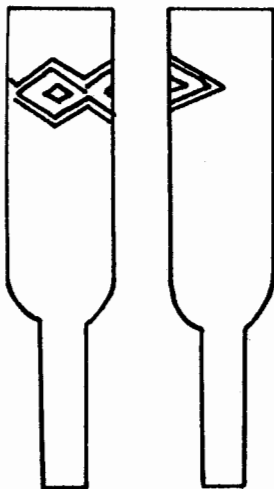
3.1.2 ไม้ตี

เป็นไม้ตีไม้แรกที่จะใช้ตีเพื่อความแบนของดิน

ไม้หน้า เรียบ ไม้ตีชนิดนี้จะเว้ากลางนิด ๆ เพื่อความสะดวกเวลาตี
กระทบกับลูกหินด้านใน

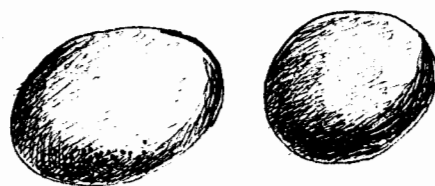
ไม้ลายดอก

ไม้ชนิดนี้ใช้ตีทำลายโล่งหรือหน้าดิน ปัจจุบันนี้
ไม่ค่อยใช้ จะใช้แกะสลักลาย ถักลาย
เนื้อดินแทน (ดูรายละเอียดการตกแต่งลาย)

ไม้ลาย

3.1.3 ลูกหิน เป็นลูกแบนรี ขนาดเหมาะมือ ทำด้วยดินผสมทรายปั้นแล้ว
เผา ใช้เป็นส่วนต้นภาชนะด้านในเวลาตีด้วยไม้ตี ด้านนอก

ลูกหิน

วิธีตี

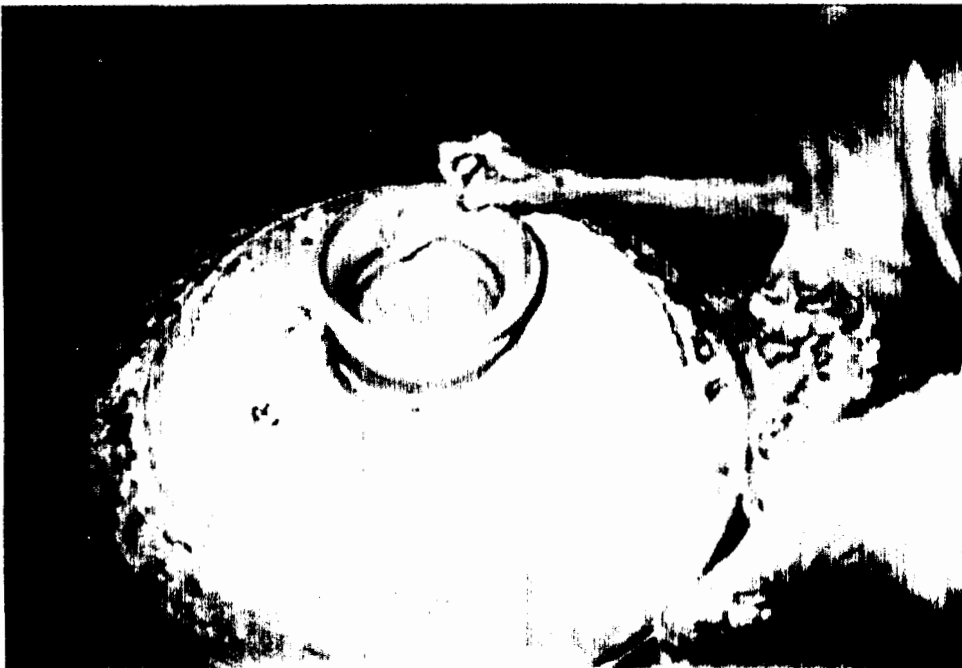
ก่อนตีต้องเอาไม้ก้านลูกหินจุ่มน้ำพอเปียกป้องกับดินดีเวลาตี ขณะตีต้อง
ให้ไม้ก้านลูกหินสัมพันธ์กัน และใช้แรงจากการหักข้อมือการตี ครั้งแรกเรียกว่า "การลูบมือ"
ตีครั้งต่อไป เรียกว่า "การเล็มมือ"

หม้อหรือโถงที่มีขนาดใหญ่ จะใช้วิธีการตีหลายครั้ง เมื่อตีจนครบขั้นตอน
จะใช้ผิวไม้หรือลูกสะบ้า ชัดที่ผิวหม้ออีกครั้ง เพื่อให้ผิวภาชนะเกลี้ยง แล้วจึงนำไปตกแต่งลวดลาย

3.2 วิธีใช้ใบหมุน

วิธีใช้ใบหมุนนี้ เป็นวิธีแบบโบราณเช่นกัน ชาวบ้านจะกำแท่นหมุนด้วยไม้เนื้อแข็ง
มีแกนสำหรับหมุนได้ เรียกว่า "ระ" ใช้ดินวางบนแท่น ให้หัวแม่มือกดลงตรงกลาง แล้วบีบไล่
ไปเรื่อย ๆ ให้ความหนาของดินเท่า ๆ กัน

เมื่อได้ความสูงตามต้องการแล้ว ใช้ฝ่าซุ่มนิ้วโป้งกด "ราซ้อ" คือ ใช้นิ้วชี้
ซุ่มนิ้วพอซุ่มไล่ตามภาชนะ

แสดงการปั้นด้วยวิธีใช้ใบหมุน

การปั้นภาชนะขนาดใหญ่ เช่น อ่างบัว โอ่ง แจกันใบใหญ่ จะใช้วิธีแม่หมุน ทั้งดินให้หมาด ต่อดินที่ละชั้น จะต่ออย่างรวดเร็วไม่ได้เพราะดินช่วงล่างอ่อนตัวรับน้ำหนักไม่ได้จะยุบตัวลงมา หนึ่งใบหนึ่งอาจใช้ 3 ต่อ 4 ต่อ หรืออาจมากถึง 7 - 8 ต่อ

ส่วนการปั้นหม้อภาชนะขนาดเล็ก เช่น กระจ่าง หม้อกรัน โคมไฟ แจกันใบเล็ก หม้อลูกเล็ก ๆ ของเด็กเล่น ใช้วิธีปั้นแบบไล่

ข้อควรระวัง

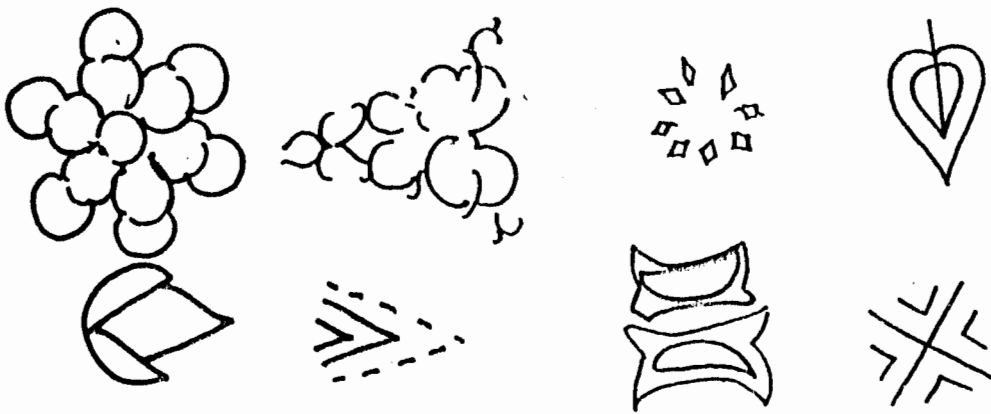
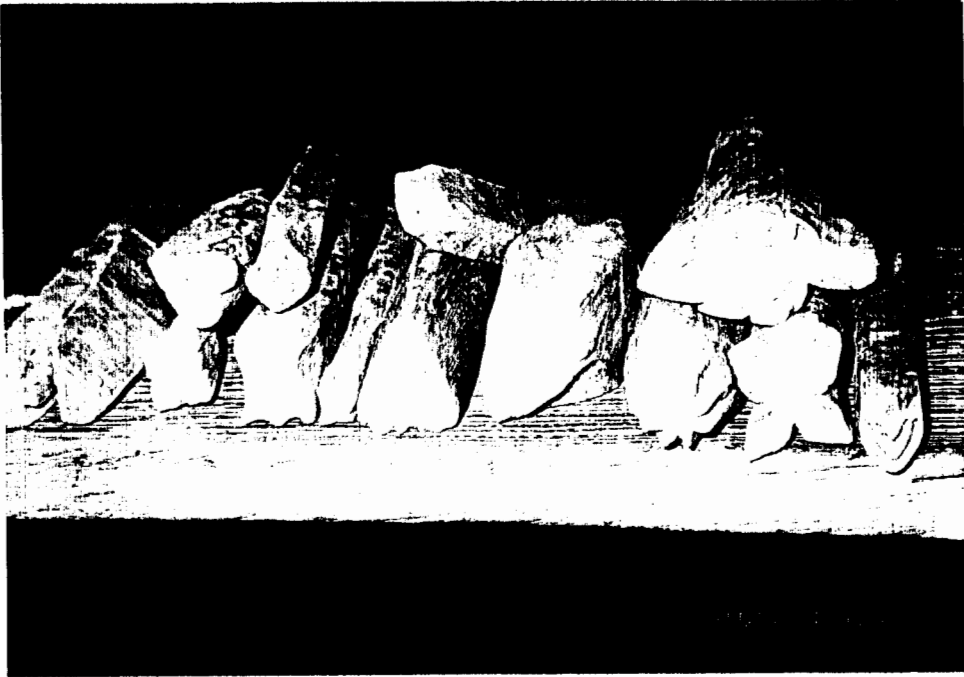
1. ผู้ปั้นรูปจะต้องใช้น้ำชุบมือทั้งสองให้เปียกอยู่เสมอ ขณะปั้นภาชนะ
2. ในการหมุนแป้น ผู้หมุนจะต้องหมุนให้ต่อเนื่องกันตั้งแต่เริ่มต้นสร้างรูปจนเสร็จไม่ควรหยุดกลางคัน เพราะถ้าหยุดจะทำให้ความหนาของผนังภาชนะไม่เท่ากัน
3. วิธีการขึ้นรูปดังกล่าวข้างต้น จะใช้ได้กับภาชนะประเภทแจกัน กระจ่าง
4. การตกแต่งภาชนะ

หลังจากปั้นรูปภาชนะได้ตามต้องการแล้ว ขึ้นต่อไปต่อการตกแต่ง การตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาในทุ่งหลวงนั้น ใช้วิธีฉีกฝอยเป็นส่วนใหญ่ โดยจะใช้ไม้สลักหรือไม้เนื้ออ่อนเขียนลวดลายนำไปกดบนภาชนะให้เป็นลวดลายขณะที่ยังชื้นเสร็จใหม่ ๆ

4.1 อุปกรณ์การตกแต่งลาย

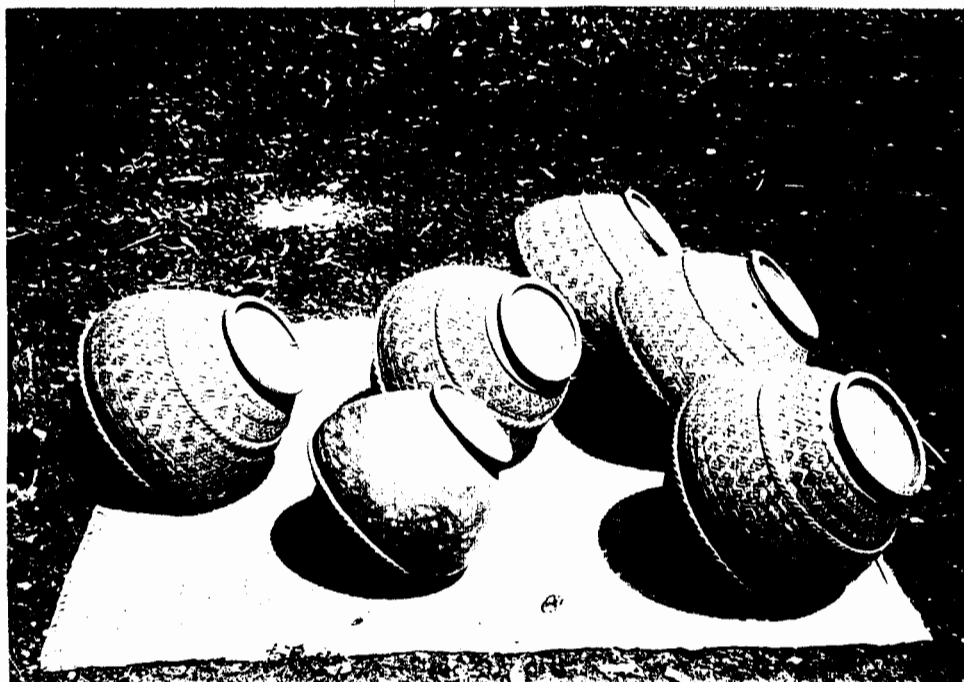
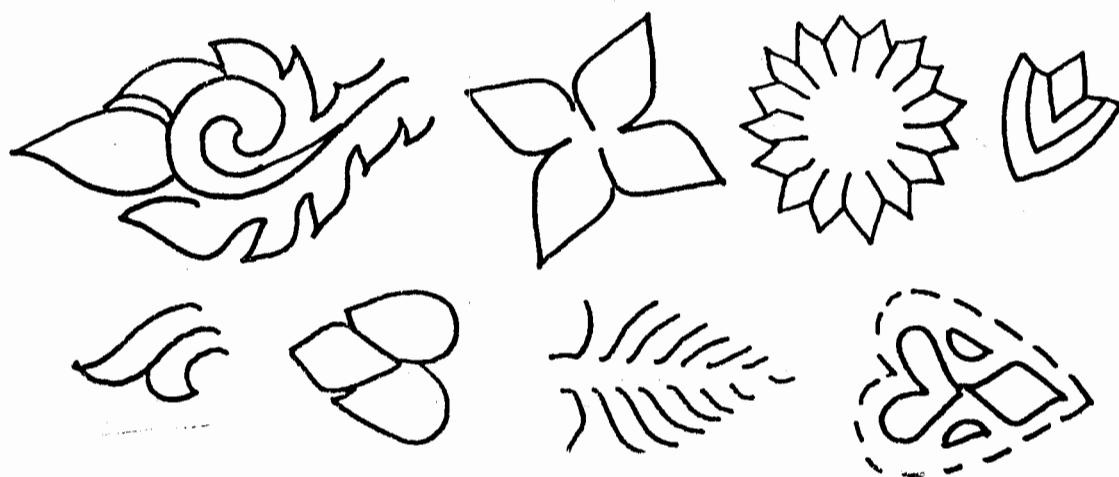
4.1.1 ไม้ตี คือไม้ที่มีลวดลาย และไม่มีลวดลาย ถ้าไม่มีลวดลายก็ใช้วิธีการตีเพื่อให้เป็นรูปทรง ถ้าเป็นแบบมีลวดลายก็ดี เป็นลวดลายตาม คอ หรือบริเวณต่าง ๆ ของภาชนะ

4.1.2 ไม้กดลาย ไม้กดลายนี้แล้วแต่ใครจะคิดประดิษฐ์เอา อาจทำเป็นลายดอกไม้ ลายเส้น ลายสามเหลี่ยม ฯลฯ เช่น

ลวดลายต่าง ๆ ที่ปรากฏในไม้ทศลาย ที่ชาวบ้านติดประติมากรรมขึ้น แต่ชาวบ้านจะคล้าย

คลึงกัน

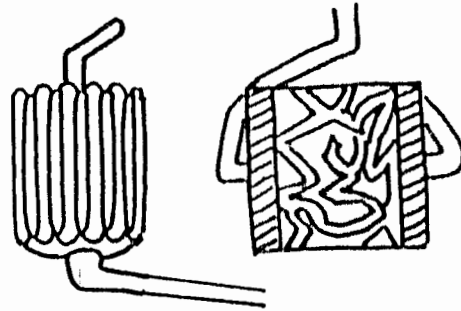
การถอดลายตกแต่งภาชนะ เครื่องปั้นดินเผา

4.1.3 การจลุลาย การจลุลายเป็นกรรมวิธีตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาอีก
วิธีหนึ่งที่บ้านทุ่งหลวง โดยจลุลายขณะที่ภาชนะยังไม่แห้งเป็นลวดลายโปร่ง เพื่อนำไปทำเป็น
โคมไฟ หรือกระถางให้มีความสวยงาม

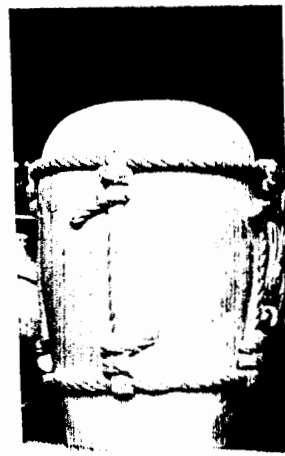
ภาชนะจลุลายบนภาชนะ

4.1.4 ลูกกลิ้ง เป็นลูกกลิ้งกลม ๆ ทำลายเป็นร่องไว้สำหรับกลิ้งบนขอบปากภาชนะหรือลายรอบคอภาชนะ

ลูกกลิ้ง

4.1.5 ปั้นแปะ เป็นการนำดินเผาที่เคลวเคลายแล้วแปะทากบนภาชนะ เป็นลายดอกไม้ ใบไม้ ดอกบัว หรือขีดเป็นลายเส้น แล้วเคลวเคลาย วิธีนี้ใช้ไม่มากนักในการตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง

การปั้นแปะ

4.2 การตกแต่งรูปทรง

- นำเอาภาษาที่ต้องการตกแต่งรูปทรงมาแต่งทีละใบ
- ผู้แต่งนั่งกับพื้นราบในท่านั่งแบบราบ ขาข้างหนึ่งเหยียด อีกข้างตั้งเข่า

ให้หัวอยู่ห่างจากทั้งสอง ทิ้งปากเข้าหาตัว มือซ้ายจับลูกบิด มือขวาจับไม้ตาม เคาลูกบิดสอดเข้าไปในทางวางทาบกับเนื้อดิน แล้วใช้ไม้ตีลงบนลูกบิด หมุนเตีไปรอบ ๆ จนได้รูปทรงบางเสมอกัน และคล้ายด้วยไม้ตีลาย เป็นการแต่งลวดลายหม้อ

- ตกแต่ง

ข้อควรระวัง

1. เมื่อตกแต่งเสร็จแล้วให้เก็บไว้ในที่ร่ม อย่าให้ถูกแดด เพราะอาจทำให้ภาษาแตกหรือร่อนได้
2. ความหนักเบาในการตีตกแต่งรูปทรงให้ได้รูปทรงดีหรือไม่ดีนั้น ต้องอาศัยความชำนาญ
3. ขณะตีรูปทรงหรือลวดลาย ควรระวังก้อนดิน กรวดหิน ซึ่งอาจหล่นติดมาจาก ถ้ำพตองแกะออก ถ้าทิ้งไว้จะทำให้ภาษาทะลุได้ เพราะกรวดหรือหินจะประทุเมื่อถูกความร้อนในการเผา
4. ขณะตีรูปทรงหรือลวดลาย ต้องให้ไม้เปียกชุ่มน้ำ ใ้เองกันไม่ให้ดินติดไม้ตี

5. การตากเครื่องปั้นดินเผา

เมื่อเสร็จจากการปั้นตกแต่งแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ นำไปผึ่งแดด แต่ถ้าไม่มีแดดก็จะหึ่งไว้ในที่ร่ม ถ้าเป็นภาษาที่ต้องการตากก่อนจึงจะได้รูป พอเรียบร้อยแล้ว เช่น กระถาง แจกัน ไฉ่ จะต้องผ่านการตาก 2 ครั้ง จึงจะเข้าเตาเผาได้

1. นำเครื่องปั้นที่ปั้นเรียบร้อยแล้ว นำไปผึ่งแดด 1-2 กลางแจ้ง
2. คอยหมั่นพลิกหรือพลิกเครื่องปั้นให้ได้รับแสงแดด ลม แห้งเสมอกันทุกด้าน ถ้าเป็น

วันธรรมดา แสงแดดปกติหึ่งไว้ครึ่งวัน ผึ่งทิ้งไว้วันก็เก็บเข้าที่ได

ข้อควรระวัง

1. ระวังอย่าให้เครื่องปั้นแห้งหรือแข็งตัวไป เพราะจะทำให้แตกแตกยาก
2. พยายามให้ทุกส่วนได้รับแสงแดดหรือความร้อนพอ ๆ กัน เพื่อให้ทุกส่วนแข็งตัวเหมือนกัน
3. อย่าให้ถูกน้ำ เพราะจะทำให้ดินสลายตัว

6. กรรมวิธีเผา

เครื่องปั้นดินเผาที่ตำบลทุ่งหลวง ใช้วิธีการเผาแบบโบราณที่ยังไม่ได้พัฒนากรรมวิธีแต่อย่างใด กล่าวคือ เป็นการเผาแบบเตาสุ่ม ต่อมารัฐสภากรมจังหวัดได้เข้าไปส่งเสริมพัฒนากรรมวิธี โดยการสร้างเตาเผาขึ้นที่บ้านนาขอม โพนธิ์ดี หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอศีร์ษะเกษ แต่ก็เป็นเพียงเตาที่ก่ออิฐขึ้นมาเตี้ย ๆ สูงประมาณ 70 ซม. แล้วยังคงใช้วิธีเผาแบบสุ่มเช่นเดิม แต่มีขอบเขตของเตาจำกัด ทำให้ความร้อนสูงเกินกว่าเตาแบบเดิมเล็กน้อย

วิธีการ

นำหม้อที่จะเผาไปตากแดดไว้ประมาณ 3 - 4 ชั่วโมง ให้ร้อน ยิ่งร้อนจะยิ่งดีทำให้หม้อสุกออกมาสีสวย

1. เตรียมพื้นที่เผา โดยการนำพื้นที่เป็นไม้แล้ว ขยายความประมาณ 1 - 1 1/2 เมตร ท่อนหน้าสั้น ยาวประมาณ 1 - 2 ฟุต

เชื้อเพลิงอื่น ๆ เช่น เปลือกไม้ กะลามะพร้าว กาบไม้ เศษไม้ย่อยติดไฟง่าย เตรียมวางในที่เตาเผา

การเผาด้วยวิธีง่าย ๆ ใช้เตาสุบ

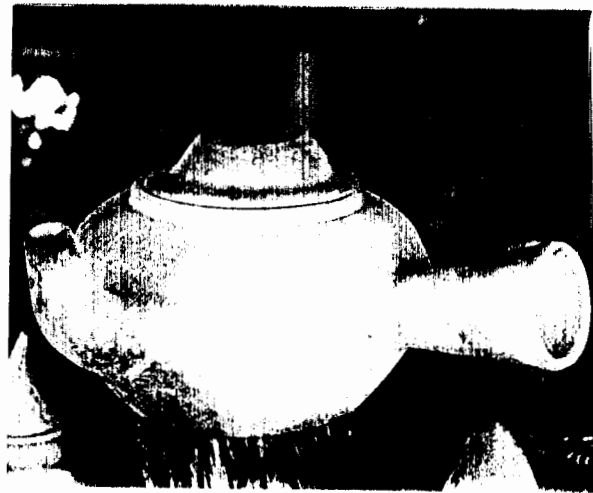
เตาเผาที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจัดทำขึ้นบริเวณหมู่ 2 บ้านนายขอบ โทษีดี

2. นำหน่อที่จะวางตะแคงเรียงให้แนวเดียวกัน เตาเผาตรงกลางแนวหนึ่ง จะใช้ประมาณ 5 - 6 ใบ เตาขนาดใหญ่จะเรียงประมาณ 8 - 10 ใบ แล้วแต่จำนวนหน่อที่จะเผา
3. เมื่อวางหน่อแถวแรกเสร็จ ให้นำไฟที่ค่อนข้างยาว และเชื้อเพลิงอื่น ๆ มาวางตามแนวที่วางหน่อ ทำสลับไปอย่างนี้จนเต็มเตา
4. แทรกไม้ไฟเส้นจนรอบเตา
5. นำไม้ฟืนยาวมาวางตามชั้นบนสุด แล้วนำเศษเชื้อเพลิงที่ติดไฟง่ายวางชั้นบนอีกครึ่ง
6. นำฟางมาคลุมให้มิดชิดทั้งหมด โดยคลุมไว้ก่อนข้างหนา
7. นำถั่วโรยตั้งแต่ล่างขึ้นบน จนกลบเตาเกือบมิด
8. จุดไฟ ปล่อยให้ลุกลาม ไม้เชื้อ และฟืนจนกลุ่มควันหนาก่อขึ้นมาบางส่วน แสดงว่าเตาไฟติดคุชอนอยู่ภายใน จะปล่อยให้เผาอย่างนี้ตลอดทั้งคืน รุ่งเช้าจึงสามารถนำภาชนะออกจากเตาเผาได้

ลักษณะหรือรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาของบ้านทุ่งหลวง

เครื่องปั้นดินเผาที่บ้านทุ่งหลวง จังหวัดสุโขทัย แต่เดิมมีเพียงภาชนะที่ใช้สอยในครัว
แบบพื้นบ้านดั้งเดิม และกระดางต้นไม้ได้แก่

1. หม้อหุงข้าว

หม้อต้ม แกง

2. เตา

3. กระดาษต้นไม้

4. หม้อกรัน ภาชนะใส่ข้าวให้เย็น

5. เต้าขมกรรณ

เต้าขมกรรณ

6. ของเด็กเล็ก ชุดครัวเด็กเล่น

แต่ในปัจจุันรูปร่างเครื่องปั้นดินเผาเปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุที่มีพ่อค้าคนกลาง จาก เชียงใหม่ กรุงเทพฯ ได้นำรูปร่างเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่น หรือมีการลอกแบบแล้วมา ส่งให้ชาวบ้านทำ

ขณะเดียวกันก็มีศิลปินพื้นบ้าน ยายตี เสงสกุล ผู้มีจิตและวิญญูณ เต็มไปด้วยความคิด สร้างสรรค์แบบงบนที่เก่าแก่ ได้ให้กระแวงดิน สีตราสีสองราสี หมู ขาว สีอิฐ สุนัข ปลา ไก่ ฯลฯ โดยมีความงามเป็นรูปร่างเฉพาะตัว ทำให้งานที่เก่าแก่นี้เป็นที่นิยมจากบุคคลทั่วไปมากขึ้น

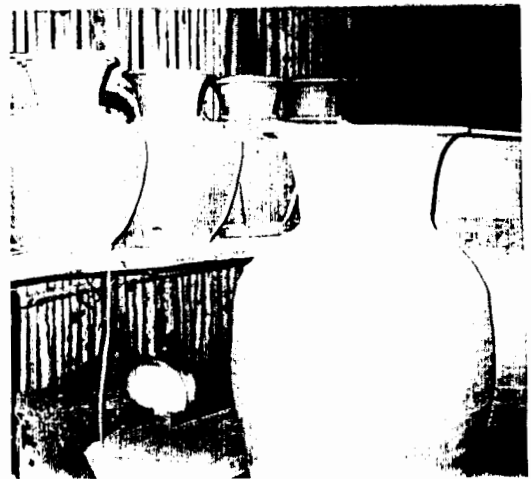
การสร้างสรร่งานที่เป็นการเลียนแบบ หรือคล้ายคลึงกัน จึงมีมากขึ้น ด้วยว่าเมื่อ สร้างสรร่งานชิ้นแปลก ๆ แล้ว ก็มีผู้เข้ามาขอซื้อไปประดับตกแต่งบ้าน

ตัวอย่างผลงานของช่างมีชื่อเสียงทุ่งหลวง

ผลงานของนางตี๋ เสงส์กุล

ผลงานของนายขอม โพธิ์ดี ส่วนใหญ่เป็นภาชนะที่มีขนาดใหญ่มาก

นายขอม โพธิ์ดี กับผลงาน

ผลงานของนายบุญ พิษภัย

นายบุญ พิษภัย มีความสามารถในการปั้นรูปสัตว์ได้ลายชนิด

ผลงานของนายวันชัย คำน้อย

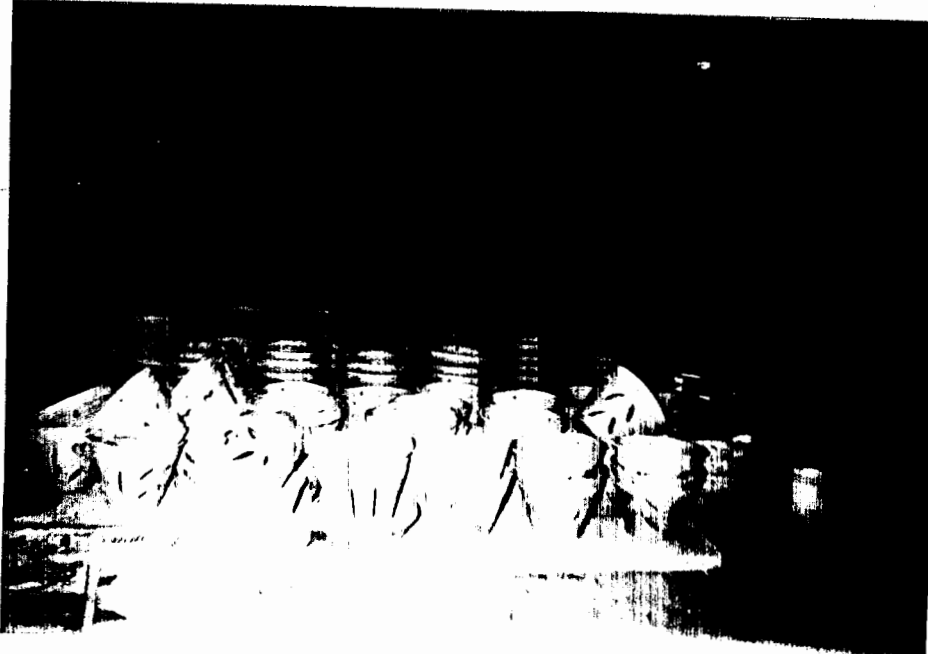
นายวันชัย คำน้อย กับรูปແກມเครื่องปั้นดินเผาແກມໄພ່

ผีโกลก เรอคล้ายที่งดงาม

รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวงปัจจุบัน

1. กระดาษปลูกต้นไม้

มีการตกแต่งฉลุลาย

2. หม้อหุงข้าว

ตกแต่งด้วยรูปสัตว์ไว้ใช้ระดับตกแต่งบ้านเรือน

3. หม้อกรันน้ำชนิดต่าง ๆ

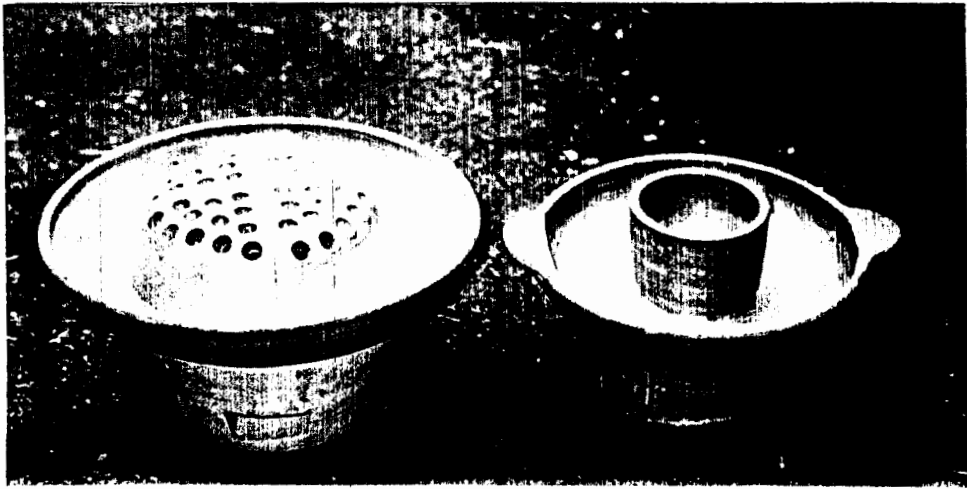

จำลองเป็นโคมไฟแก้วเสว หรือภาชนะประดับบ้านเรือน

ตกแต่งด้วยพญานาคเรือกูราสีตัว

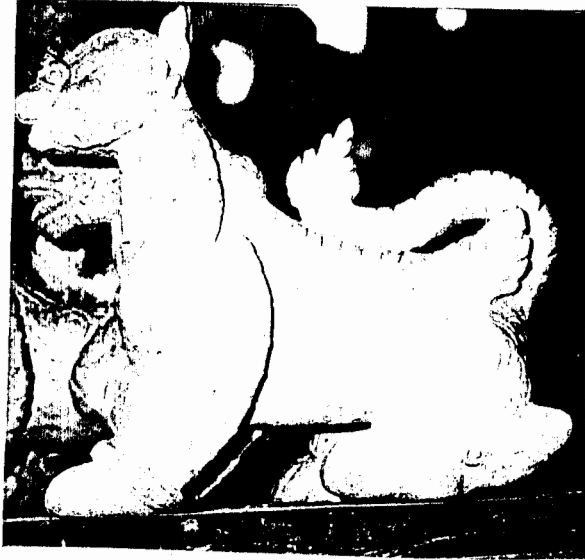
4. เตาอังเนื้อ หรือเตาอุ่นอาหาร

5. ล่างแก้ว

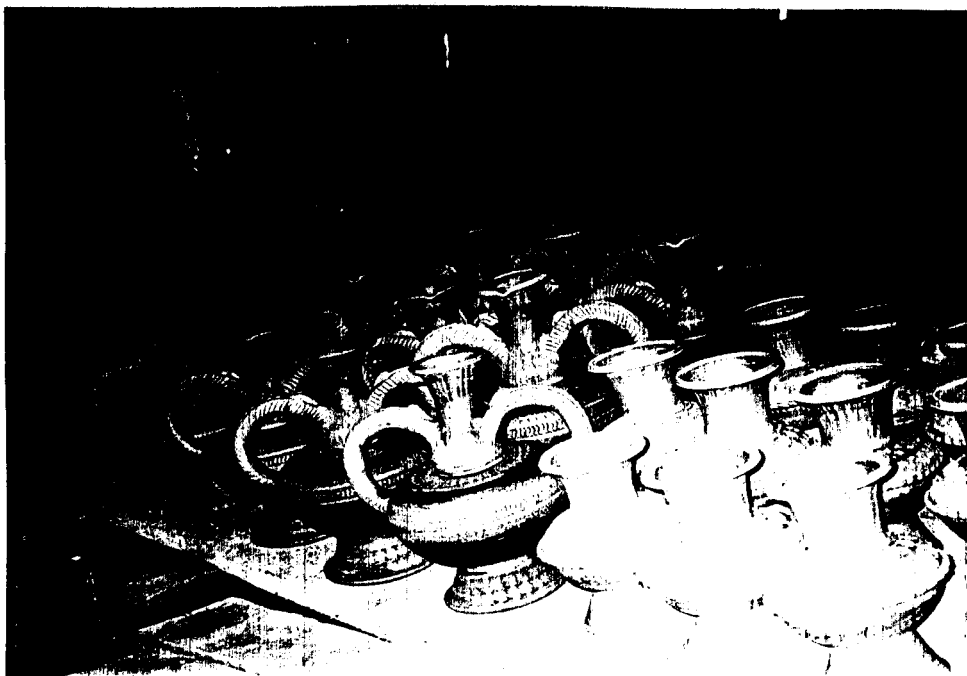
6. สัตว์

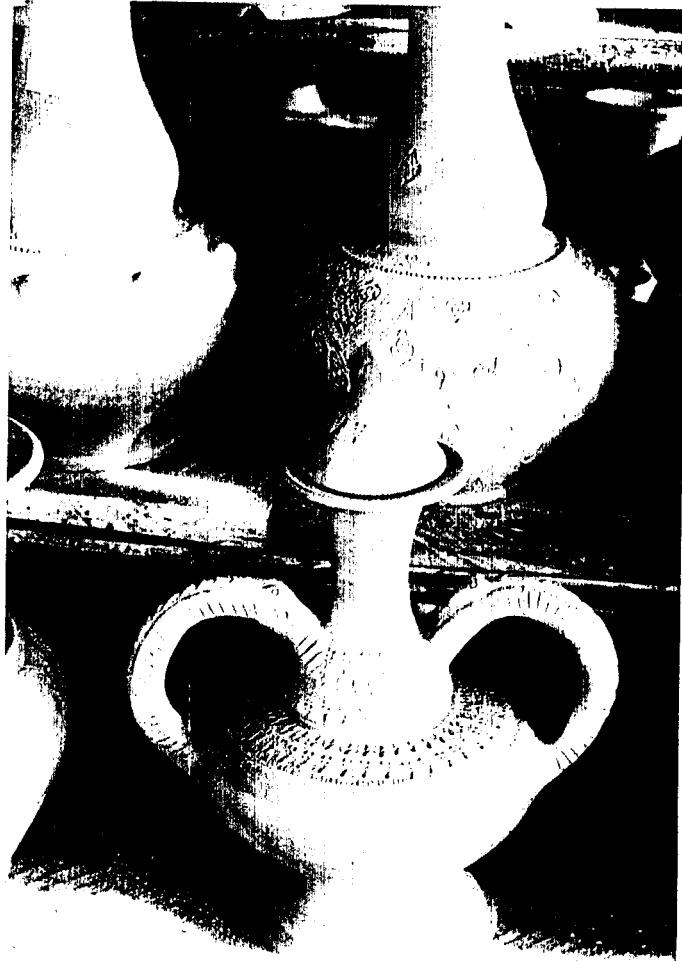

7. กระจุกดอกไม้

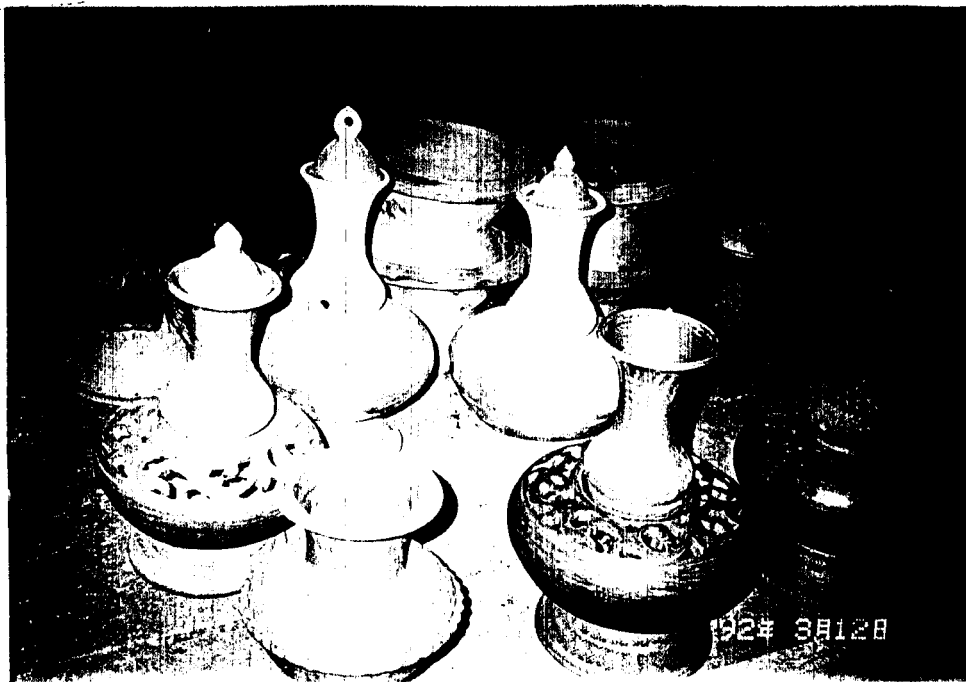

8. กโถรูปแบบต่าง ๆ

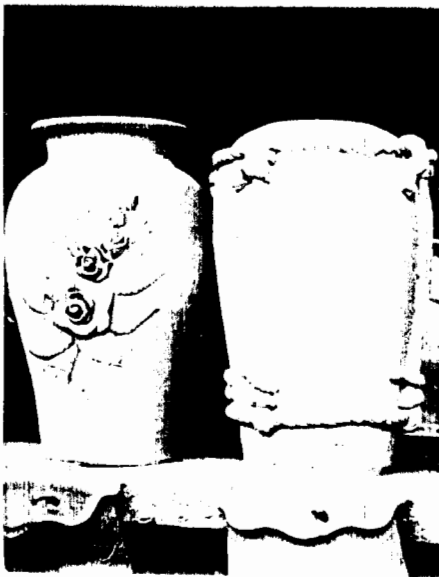
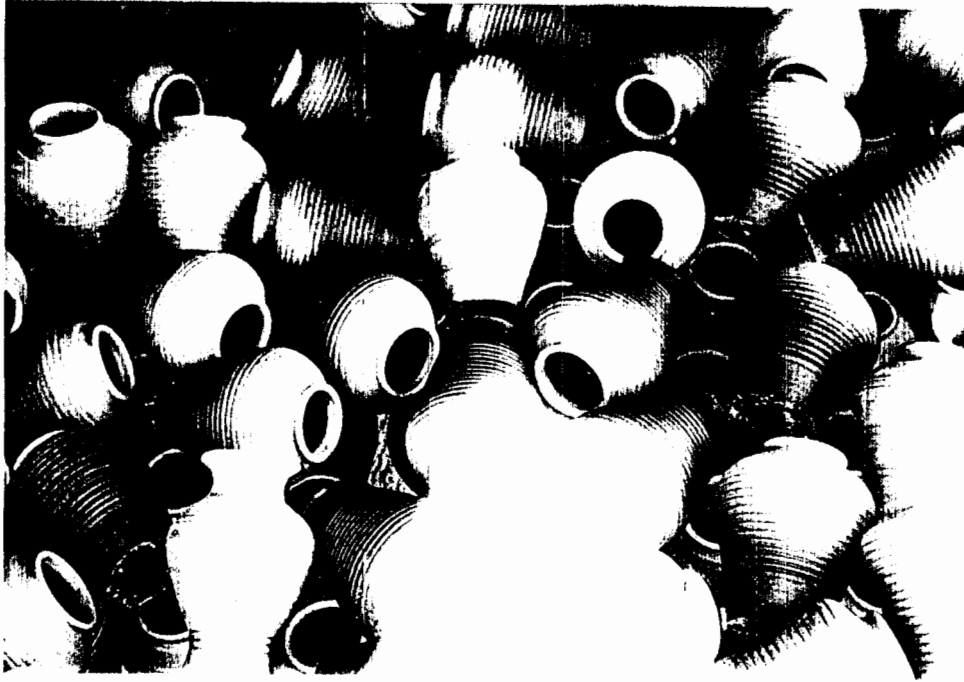

ขันไทยอีกหลายรูปแบบ

9. แจกั้น

รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของ เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง

เอกลักษณ์ของ เครื่องปั้นดินเผาที่หล่อสุรูปได้มีดังนี้

1. เนื้อดิน เนื้อดินที่เป็นตัวผลิตภัณฑ์ของ เครื่องปั้นดินเผา ทุ่งหลวงคือ จะมีเนื้อเหนียว เผลด้วยอุณหภูมิต่ำจึงทำให้ไม่คงทนถาวรมากนัก แต่เนื่องจากเนื้อเหนียวด้วยวิธีทรายละเอียดมาก จึงทำให้เมื่อใส่ไฟแล้วสามารถคายน้ำได้ ทำให้ภาชนะที่เผาด้วยความร้อนมากกว่า 10 องศาเซลเซียส
2. สีผิว สีผิวของ เครื่องปั้นดินเผาเป็นสีส้มอมน้ำตาล ผิวขรุขระไม่เรียบเนียน เครื่องปั้นดินเผาที่ผสมด้วยมวลถาด จะมีสีคล้ำกว่าปกติและ บางสายสามารถมีลักษณะที่มีขนาดใหญ่มากได้
3. ลวดลาย มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือ มีทั้งลายพิมพ์กด ที่ลวดประติมากรรมต่าง ๆ ช่างฝีมือที่เฝ้าแต่แตกต่างกัน
4. ลักษณะรูปร่าง

รูปแบบที่เป็นลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของ เครื่องปั้นดินเผา นี้แบ่งได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่

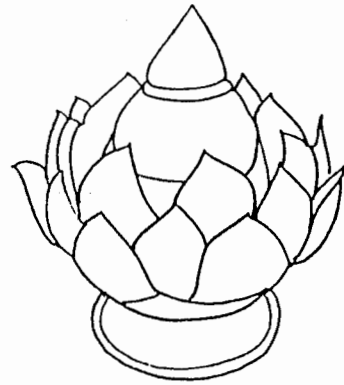
- 4.1 ประเภทโถ่งหรือหม้อกรัน
- 4.2 ประเภทภาชนะฉลุลาย
- 4.3 ประเภทเครื่องใช้ในครัว
- 4.4 ประเภทอ่างบัว
- 4.5 ประเภทโถ่งขนาดใหญ่พิเศษ

นอกจากนี้รูปร่างที่มีลักษณะคล้ายกับ เครื่องปั้นดินเผาแหล่งอื่น ๆ ดังจะกล่าวรายละเอียดของรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวงดังนี้

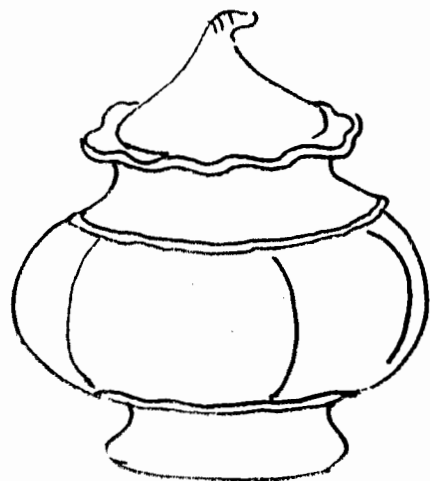
- 4.1 ประเภทโถ่งหรือหม้อกรัน (หม้อน้ำ) ของบ้านทุ่งหลวงจะประดับตกแต่งด้วยรูสั้วหรือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเป็นรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนุ่ยขนาด ไม้ พักทอง บัว ปลา สิงโต ฯลฯ ปรากฏรูปร่างดังนี้

โถ่งยัว

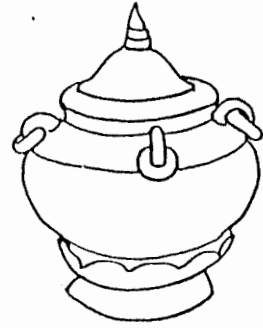

โถ่งน้ำทอง

โถ่งทรง

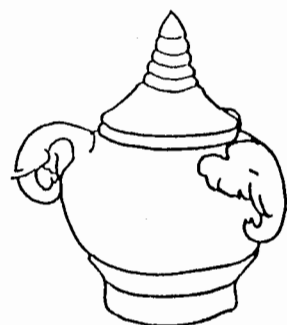

โถ่งไก่

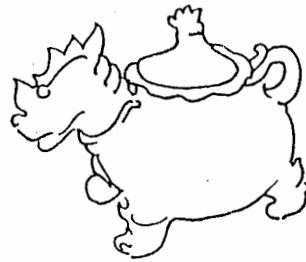

โถ่งข้าง

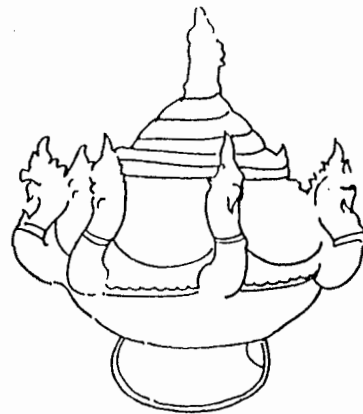
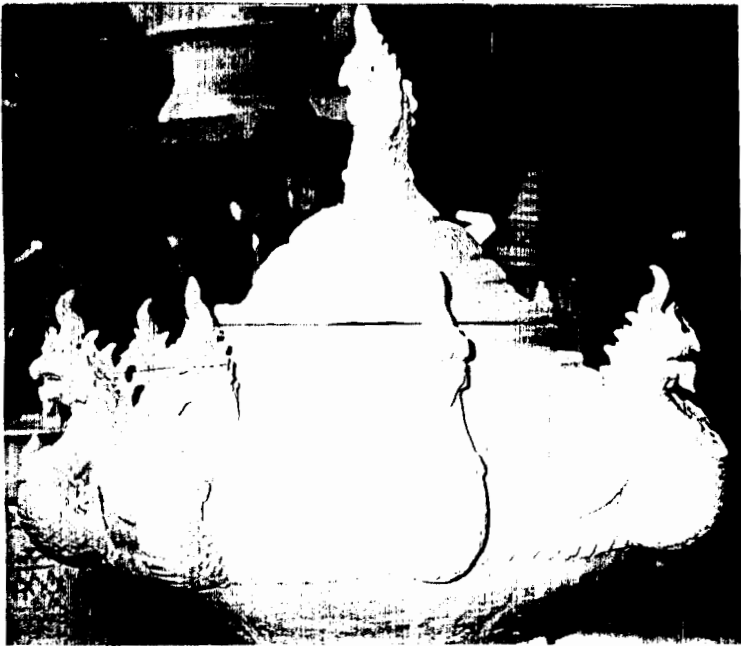

โถ่งพู

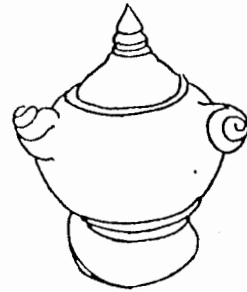
โถงมังกร

โถงพญานาค

โถงพวย

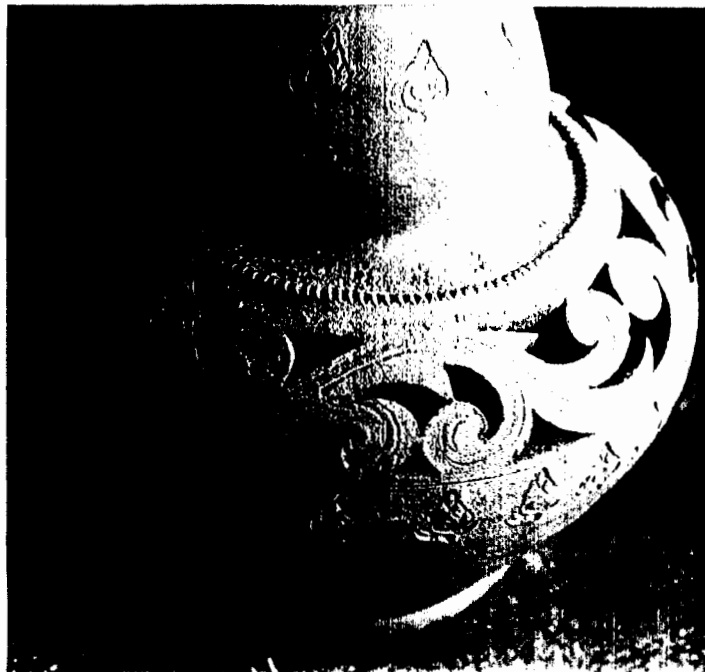
โถงหิน

4.2 ประเภทงานแกะสลัก

โคมไฟหัวเสา เล็กแบบนครราชสีมา

คนโทกลาย

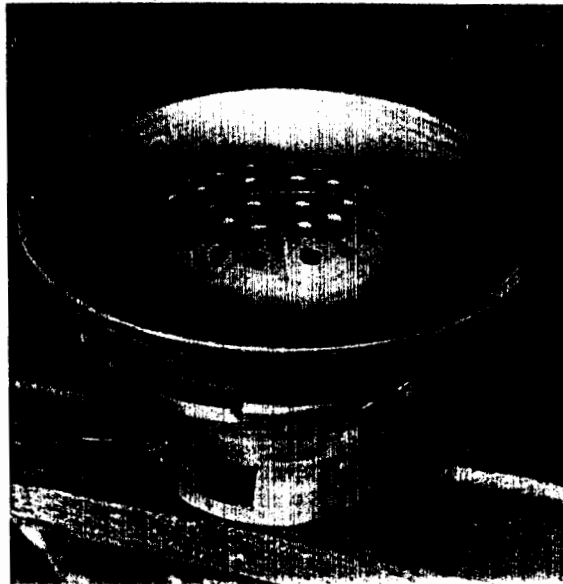

โคมไฟฉัตรทรงหนึ่งลวดลายเครือเถา

4.3 ประเภทเครื่องใช้ในครัว

หม้อหุงข้าวและต้มยา

กระทะปิ้งเนื้อ

4.4 ประเภทของเด็กเล่น

4.5 ประเภทโถ่งขนาดใหญ่พิเศษ

บทที่ 5

สภาพการทำเครื่องปั้นดินเผา

การศึกษาสภาพการทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลทุ่งหลวงในปัจจุบัน โดยเน้นที่การประกอบ การ ได้แก่ จำนวนผู้ประกอบการ ผลิตภัณฑ์ รายได้ การศึกษาวิเคราะห์ปรากฏผลดังนี้

จำนวนครอบครัวผู้ประกอบการ

สำรวจและสัมภาษณ์ว่าผู้ประกอบการทำเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวงจากข้อมูลในปัจจุบัน มีจำนวน 173 ครอบครัว

สภาพการประกอบการ

มีทั้ง 173 ครอบครัว มีสมาชิกที่สามารถทำเครื่องปั้นดินเผาได้ รวมทั้งสิ้น 255 คน เป็นชาย 69 คน เป็นหญิงจำนวน 186 คน ครอบครัวส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายทำเครื่องปั้นดินเผา แต่ถ้าครอบครัวใดฝ่ายชายทำเครื่องปั้นดินเผาได้ จะสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ได้จำนวนมาก จำนวน ผู้ที่สามารถทำเครื่องปั้นดินเผาได้ ดังนี้

หมู่ที่	ชาย	หญิง
หมู่ที่ 1	3	7
หมู่ที่ 2	34	97
หมู่ที่ 3	4	13
หมู่ที่ 4	10	22
หมู่ที่ 5	6	8
หมู่ที่ 7	3	12
หมู่ที่ 9	7	16
หมู่ที่ 11	2	11
รวม 8 หมู่บ้าน	69	186

ผู้มีความสามารถทำเครื่องปั้นดินเผาได้ มีอายุอยู่ในช่วงแตกต่างกันดังนี้

อายุ	20 - 30	31 - 40	41 - 50	51 - 60	61 - 70	71 - 80	81 - 90
เพศ							
ชาย	2	4	29	31	3	-	-
หญิง	14	32	44	47	29	16	3

หมายเหตุ หญิงอายุ 18 ปี มี 1 คน

ผู้มีความสามารถพิเศษในงานเครื่องปั้นดินเผา

ผู้ที่ฝีมือในการปั้นด้วยความชำนาญเป็นพิเศษ มีจำนวน 19 ราย โดยเลือกผู้มีความสามารถปั้นชิ้นงานในรูปแบบที่แปลกไปจากการปั้นกระถาง หรือหม้อแบบธรรมดา มีดังนี้

1. นางสนอง เปล่งปลั่ง 210 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ
ลักษณะผลงาน แจกัน หน่อสวดย อ่างบัว
2. นางลอน ทองพันธ์ 208 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ
ลักษณะผลงาน เต่า ปลา สิงโต
3. นางอนงค์ ทองคราม 107 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 51
ลักษณะงานที่ผลิต ปั้นโล่ง หน่อ
4. นางจำเนียร เกิดนาค 99 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 43 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต หน่อหักทอง หน่อลายดอกไม้
5. นางเนย ไพฑูริศ 133 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 59 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต กะทะปิ้งเนื้อ หน่อตั้งแบบ หน่อทำอาหาร
6. นางระย้า แก้วสอน 50/1 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 60 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต หน่อหู หน่อหักทอง หน่อเฟือง
7. นางลำพา สแแก้ว 95/1 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 63 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต กาน้ำ พานและจันน้ำ รูปแบบตามสั่ง

8. นายมูล ทิพย์รี 105/1 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 56 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต ปั้นสัตว์ได้ทุกชนิด สุนัข โด กระบือ พญานาค ไก่ ฯลฯ
9. นางเจลา อยู่กัลล 102 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 38 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต ปั้นนางกวัก หงส์ พญานาค กิเลน ปลา
10. นางหอม โพธิ์ดี 80/1 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 49 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต โคมไฟ โลงขนาดใหญ่ ล่างบัว แจกันและทุกอย่างตามสั่ง
11. นางจำเรียม ไพบโรจน์ 91 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 55 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต หม้อข้าว หม้อหุง หม้อพญานาค
12. นางสนาม คำดี 139/1 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 52 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต โคมไฟหลลุลาย หม้อหุง หม้อพญานาค
13. นางเลย นวลเนียม 142 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 64 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต ของเด็กเล่น เต้าขนมตรก
14. นางจันทร์ ทองแจ่ม 150 หมู่ 4 ซอยท่ามะเกลือ อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 66 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต หม้อวงเคี่ยน หม้อลายใบโพ หม้อลายดอกไม้
15. นายวันชัย คำน้อย 149 หมู่ 4
ลักษณะงานที่ผลิต หม้อลายลลุ เป็นโคมไฟหัวเสา ลลุลายไทย ลายเครือเถา
16. นางพวง โพธิ์สี 112 หมู่ 4 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 50 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต ปั้นรูสัตว์ ปลา ไก่

17. นางตี เสงสกุล หมู่ 7 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย อายุ 81 ปี
ลักษณะงานที่ผลิต ปั้นกระดางกินรี และรูปสัตว์ต่าง ๆ สิบสองราศี

18. นางจลอง แจ่มทุ่ง 84 หมู่ 11 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 56 ปี

ลักษณะงานที่ผลิต หม้อบัว หม้อพู่ คนโท แจกัน หม้อเอี้ยว

19. นางวิน สิทธิโสภณ 30 หมู่ 11 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
อายุ 43 ปี

ลักษณะงานที่ผลิต โถงสังคโลก ขนาดใหญ่ หม้อเกลียว หม้อจิม

อาชีพและรายได้

ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาทั้งจำนวน 173 ครอบครัว เป็นการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานเสริม อาชีพหลักก็คือทำนา มีเพียง 12 ครอบครัวที่มีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาเพียงอย่างเดียว รายได้จากการประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา แต่ละครอบครัวแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสามารถในการผลิต และความร่วมมือกันในครัวเรือน

รายได้เฉลี่ยของแต่ละครอบครัว

ต่ำกว่า 1,000 บาท/เดือน	จำนวน 7	ครอบครัว
1,000 บาท/เดือน	จำนวน 22	ครอบครัว
1,200 บาท/เดือน	จำนวน 13	ครอบครัว
1,500 บาท/เดือน	จำนวน 24	ครอบครัว
2,000 บาท/เดือน	จำนวน 51	ครอบครัว
2,500 บาท/เดือน	จำนวน 15	ครอบครัว
3,000 บาท/เดือน	จำนวน 24	ครอบครัว
4,000- 5,000 บาท/เดือน	จำนวน 16	ครอบครัว
7,000 บาท/เดือน	จำนวน 1	ครอบครัว
รวม	173	ครอบครัว

ครอบครัวที่มีรายได้มากกว่าครอบครัวอื่น ๆ คือ นายจอม โหสิทธิ์ เพราะสามารถปั้นโอ่งขนาดยักษ์ได้ โดยใช้จ่ายส่วนผสมเคลือบค่าเผาสมดินเหนียวแทนทราย ทำให้เครื่องปั้นดินเผามีน้ำหนักเบาดีกว่าปกติ และบริเวณบ้านนายจอมคือบริเวณหมู่ 2 มีผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมาก ทั้งนายจอมยังมีความสามารถในการทำแบบหม้อเจ้าหน่ายได้อีกด้วย

ราคาเครื่องปั้นดินเผา

ราคาส่งที่ผู้ผลิต ขายหรือขายส่งให้แก่ผู้รับซื้อสรุปได้ดังนี้

1. หม้อสวยใบใหญ่ หม้อหู หม้อไก่ หม้อช้อนนาค

ฝีมืองดงาม	120	บาท
ฝีมือธรรมดา	80 - 100	บาท
2. กระจ่างต้นไม้

เล็กถึงใหญ่	3 - 15	บาท
-------------	--------	-----
3. หม้อสวยใบเล็ก และกลาง ราคาอยู่ระหว่าง 50 - 100 บาท
4. อ่างบัวใบใหญ่ 400 บาท
5. แจกันใบใหญ่ 150 บาท
6. โคมไฟหลลุลาย 50 - 150 บาท
7. แจกันขนาดเล็ก 5 - 8 บาท
8. โอ่งขนาดใหญ่ 400 - 600 บาท

หมายเหตุ ราคาเครื่องปั้นดินเผาอยู่ที่ความยากง่ายในการทำ ความประณีตและลวดลาย

ต่าง ๆ

ความต้องการของตลาด

เครื่องปั้นดินเผาที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ต้องการมากที่สุดได้แก่ กระจ่างต้นไม้ และเครื่องประดับตกแต่งบ้าน ผู้ที่ซื้อเป็นผู้ที่มีอายุมากที่สุดคือช่วงอายุ 35 - 40 ปี และอายุ 40 ปีขึ้นไป

โดยส่วนมากเป็นกลุ่มข้าราชการและนักธุรกิจ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา 5 - 10 ปี มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพิ่มขึ้นมาก

ผลสืบเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลสืบเนื่องอันเกิดจากการทำหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทเครื่องปั้นดินเผาที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการ มีประเด็นที่พอจะสรุปได้ดังนี้

1. การจ้างแรงงาน เนื่องด้วยการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานที่ต้องใช้แรง มีทั้งงานเบาและงานหนัก ในขั้นตอนการนำดินหรือทรายเข้าบ้าน อาจใช้แรงงานหนุ่มสาว ส่วนการหมักดินเหยียบย่ำดิน อาจใช้เด็ก การปั้นขึ้นรูปใช้บุคคลวัยชรา การทอหรือพิมพ์ลายใช้เด็กหรือบุคคลว่างงานได้ ฉะนั้นการทำเครื่องปั้นดินเผานั้นบุคคลทุกวัยสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้

2. รายได้ เมื่อพิจารณารายได้ของแต่ละครอบครัวที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา นั้น จะพบว่า มีรายได้ ประมาณ 2,000 บาท/เดือน อยู่ถึง 51 ครอบครัว มีรายได้เดือนละ 2,500 บาท ถึง 15 ครอบครัว มีรายได้เดือนละ 3,000 บาท จำนวน 24 ครอบครัว รายได้ 4,000 - 5,000 บาท/เดือน จำนวน 16 ครอบครัว และรายได้ 7,000 บาท/เดือน จำนวน 1 ครอบครัว รายได้เหล่านี้เป็นรายได้เสริมหรือยามว่างจากการทำไร่และวิถีชีวิตสงบไม่ต้องใช้จ่ายมากนัก จึงทำให้สามารถจุนเจือครอบครัวให้อยู่ได้อย่างสงบสุข

3. ความเป็นประเพณีและวิถีชีวิตเดียวกัน การผลิตเครื่องปั้นดินเผา ทำให้พื้นบ้านมีความเป็นอยู่ ประเพณีและวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน เกิดการรวมกลุ่มกันได้อย่างดี จะเห็นได้ว่าในปี 2538 อุตสาหกรรมภาคเหนือได้เข้าไปส่งเสริมอุตสาหกรรมพื้นบ้านประเภทเครื่องปั้นดินเผา มีการตั้งกลุ่มผู้สนใจขึ้นที่หมู่ 2 บ้านนายขอม โพรตต์ ซึ่งจะได้สอนกรรมวิธีและเทคนิคการปั้นให้ทันสมัยขึ้น จะทำให้ได้เครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพดีขึ้น

4. ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเป็นครอบครัว ความมั่นคงถาวรของสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างสามี ภรรยา บุตรและบุคคลในครอบครัวย่อมสำคัญที่สุด การผลิตเครื่องปั้นดินเผา จะช่วยให้เกิดการร่วมมือกันในครัวเรือน ทั้ง ๆ ที่งานทำเครื่องปั้นดินเผาจะเป็นงานของสตรี หรือ

ผู้หญิงกลางคนหรือวัยชราก็ตามหากแต่ชายก็จะต้องไปขุดดินแลกดินมาจากหนอง เป็นการช่วยเหลือในครอบครัวเป็นอย่างดี

5. สุขภาพอนามัย งานผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานที่ใช้แรงงาน แต่ไม่เป็นงานหนักจนเกินไป สามารถทำในบ้านของตน ฉะนั้นเมื่อเกิดอาการเหนื่อยหรือล้า ก็อาจหยุดแล้วพักผ่อนได้ตามความพอใจของตน เป็นงานอิสระไม่ต้องรับจ้าง ไม่ต้องคลุกคลีกับสารเคมีใด ๆ จึงส่งผลให้สุขภาพจิตใจเปี่ยมด้วยสุข หากแต่ทำเพราะอยากมีรายได้และเป็นงานอดิเรกเท่านั้น และถ้าพิจารณาอายุของผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาแต่ละครัวเรือน มีอายุอยู่ในช่วง 81 - 90 ปี ถึง 3 ราย 71 - 80 ถึง 16 ราย อายุ 61 - 70 ถึง 32 ราย ซึ่งเห็นได้ว่ามีผู้สูงอายุในหมู่บ้านจำนวนมากที่สามารถทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาได้

6. การปกครองท้องถิ่น การใช้แรงงานในครัวเรือนทำให้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาไม่มีเวลาว่าง ออกไปกระทำกิจกรรมอื่นที่ไม่เกิดประโยชน์ เช่น เล่าการพ่น ไม่ค่อยมีปัญหาทางด้าน การปกครองของหมู่บ้าน แต่จากการเข้าไปสัมภาษณ์กับชาวบ้านพบว่าชาวบ้านหญิงหลายรายเป็นหม้ายตั้งแต่อยู่ในวัยสาว ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้สัมภาษณ์เจาะลึกลงไป ทราบแต่เพียงสามีเสียชีวิต ทำให้น่าสนใจถึงวิถีชีวิตของบุคคลอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้ด้วย

สรุป จากการศึกษาวเคราะห์ถึงผลสืบเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคมของการทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผานั้นส่งผลที่ดีต่อครอบครัวไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ และสังคม และกระทบต่อชุมชน ทำให้เกิดสานตีสู่ชุมชนอีกด้วย ในอนาคตต่อไปราชการอาจจะเข้าไปส่งเสริมโดยจัดหมู่บ้าน ในตำบลทุ่งหลวง เป็นแหล่งต้นรังนักท่องเที่ยง ซึ่งอาจมีผลทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นอิสระในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม หรือมีการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเกิดขึ้น โดยเฉพาะวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองจะเข้าไปรุ้งแต่จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามเป็นส่วนดีของงานผลิตเครื่องปั้นดินเผาควรจะได้มีการส่งเสริมเกี่ยวกับราคาและการจำหน่ายให้ผู้ผลิตได้ราคาที่สูงขึ้น

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านสุโขทัยศึกษากรณี : เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติชุมชน สภาพเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนบ้านทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาสภาพการทำเครื่องปั้นดินเผาของบ้านทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาวิธีการและเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาของบ้านทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
4. เพื่อศึกษาช่างฝีมือที่มีความสามารถในงานเครื่องปั้นดินเผาชุมชนทุ่งหลวง
5. ศึกษาผลสืบเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคม
6. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมและอนุรักษ์การประกอบอาชีพของประชากรที่ทำอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

ประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ให้ประโยชน์ดังนี้คือ

1. ได้เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพิ่มขึ้นอีกชิ้นหนึ่ง อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า ของนักเรียนนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป
2. ช่วยให้ทราบสภาพการทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านทุ่งหลวง ในปัจจุบัน
3. ช่วยให้ทราบว่ารูปลักษณะต่าง ๆ อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนทุ่งหลวง

4. เป็นแนวทางส่งเสริมให้มีความสามารถทางศิลปะได้รับการยกย่องต่อไป
5. ด้านเศรษฐกิจศิลปะพื้นบ้าน จะเป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้ประกอบการอาชีพนี้เห็นความสำคัญ มีกำลังใจจะช่วยสืบทอดงานศิลปะพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีแบบสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก โดยเก็บข้อมูลในบริเวณบ้านช่างทำเครื่องปั้นดินเผาใช้วิธีการสำรวจและสัมภาษณ์ นอกจากนี้ยังศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

กองวารสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ห้องสมุดอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ห้องสมุดโรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม

เมื่อเก็บข้อมูลได้นำมาเขียนรายงานโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

ชุมชนทุ่งหลวงเป็นชุมชนที่เก่าแก่มาแต่โบราณ เพราะมีปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 9 จารึกวัดศรีศักดิ์ กล่าวถึงบ้านหนองบัวหลวง และยังมีวัดโบราณกระจัดกระจายอยู่บริเวณทุ่งหลวงในปัจจุบัน ได้แก่ วัดนางจตุรี วัดโพธิ์ทอง วัดตาเฒ่า วัดเนินทุ่งหลวง วัดศาลา ออกตัก ร่องรอยของโบราณวัตถุกระจายเป็นแนวยาวจากบ้านทุ่งหลวงไปถึงเชิงเขาหลวง และทิศต่ออาณาเขตเมืองเก่าสุโขทัย ซึ่งตามประวัติวัดที่มีอยู่ในปัจจุบัน 3 แห่ง คือวัดบึง วัดกลาง และวัดลายนั้น ประวัติของวัดต่างก็กล่าวกันว่าสร้างทับลงไปในพื้นที่เดิมทั้งสิ้น โดยเฉพาะวัดบึง (บึงยายหอม) ยังมีโบสถ์หลังเก่าที่ประดิษฐานหลวงพ่อโตและจากการสัมภาษณ์นายสำราญ

แห่งแดง อายุ 69 ปี อยู่บ้านหมู่ที่ 9 บ้านไล่ลาว เล่าว่าบริเวณที่หมู่ 9 มีวัดเก่าและเตาถลุง เหล็กอยู่บริเวณนี้ยังพบพระพุทธรูปสัมฤทธิ์สมัยสุโขทัยได้แก่วัดไวยังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง

การสืบทอดการทำเครื่องปั้นดินเผาบริเวณนี้จะมีมานานหลายศตวรรษ โดยนำดินจาก บริเวณหนองอ้อใหญ่ (หนองทอง) หนองอ้อเล็กมา ทำเครื่องปั้นดินเผา และทำแม่พิมพ์บ้านโดยไม่ได้มีการพัฒนาวิธีการและรูปแบบ มีหลักฐานปรากฏที่กล่าวถึงการปั้นเนื้อทุ่งหลวง คือจดหมายระยะทางไปพิพิธภัณฑสถานของกรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เมื่อปี พ.ศ. 2444 นับได้เกือบร้อยปีมาแล้ว และทำอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ชุมชนบ้านทุ่งหลวง เป็นตำบลหนึ่งอยู่ในความปกครองของอำเภอดิเรกาศ จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 13 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 ป่าแค หมู่ 2 วัดลาย หมู่ 3 วัดลาย หมู่ 4 วัดกลาง หมู่ 5 บึงยายหอม หมู่ 6 หย่อมไฟไหม้ หมู่ 7 ท่ามะเกลือ หมู่ 8 วัดบึง หมู่ 9 ไล่ลาว หมู่ 10 หนองเกรียง หมู่ 11 ไชย่าง หมู่ 12 บ้านใหม่ และหมู่ 13 หนองหมี หมู่บ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผามี 8 หมู่ คือ หมู่ 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9 และ 11 หมู่บ้านที่ทำมากที่สุดคือ หมู่ 2 บริเวณวัดลาย มีทำจำนวนมากที่สุด

สภาพการทำเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันมีจำนวนผู้ทำเครื่องปั้นดินเผา 173 ครอบครัว จำนวนผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาได้ 255 คน เป็นชาย 69 คน เป็นหญิง 186 คน ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา มีอายุ 20 - 30 จำนวน 16 คน อายุ 31 - 40 จำนวน 36 คน อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 73 คน อายุ 51 - 60 ปี จำนวน 78 คน อายุ 61 - 70 ปี จำนวน 32 คน อายุ 71 - 80 มีจำนวน 16 คน อายุ 81 - 90 ปี จำนวน 3 คน และอายุต่ำกว่า 20 ปี มี 1 คน

จากการสำรวจและสัมภาษณ์ได้นามช่างฝีมือ เครื่องปั้นดินเผาในเชิงงานศิลปหัตถกรรม ที่ตั้งงาม จำนวน 19 คน รายได้โดยเฉลี่ย ประมาณ 2,000 บาท/เดือน มีจำนวนมากที่สุดครอบครัวที่มีรายได้มากที่สุดคือ นายหอม โปธิ์ดี

เอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง เอกลักษณ์โดยทั่วไปพอจะสังเกตได้ 4 ลักษณะ คือ 1. เนื้อดิน 2. สีผิว 3. ลวดลาย 4. ลักษณะรูปแบบ โดยเฉพาะด้านรูปแบบแบ่งได้เป็น 5 ประเภทคือ 1. ประเภทโอ่ง 2. ประเภทภาชนะ 3. ประเภทเครื่องใช้ในครัว 4. ประเภทอ่างบัว 5. ประเภทโอ่งขนาดใหญ่ ส่วนรูปแบบอื่น ๆ จะคล้ายคลึงกับเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่น

อาทิเช่น กระจ่างต้นไม้ จานรอง เป็นต้น

กรรมวิธีการผลิต การผลิตเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง ใช้ดินจากแหล่งใกล้บ้านเกือบบริเวณหนองทอง ผสมกับทรายโดยใช้อัตราส่วน ดิน 2 ส่วน : ทราย 1 ส่วน กรรมวิธีการปั้นใช้แบบตีและวิธีใช้แบบหมุน

ผลสืบเนื่องทางเศรษฐกิจและสังคม การผลิตเครื่องปั้นดินเผา ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีภาวะเศรษฐกิจดีขึ้นโดยเฉพาะมีเงินใช้จ่ายในครอบครัว นอกจากนี้ยังส่งผลให้มีการใช้แรงงานในครอบครัวสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ชุมชนมีประเพณีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน การปกครองในท้องถิ่นเป็นไปอย่างง่ายดายน่าเป็นปัญหาและอุปสรรค และประการสุดท้ายคือการนำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ไม่ทำให้เกิดผลภาวะทางสิ่งแวดล้อมทำให้สุขภาพอนามัยดี ชาวบ้านอายุ 81 - 90 ปียังสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้

อภิปรายและข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมและการอนุรักษ์การประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา

จากผลการศึกษาวิจัยข้อสังเกตและข้อเสนอแนะดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาค่าเกี่ยวกับราคา เมื่อพิจารณาจากราคาเครื่องปั้นดินเผาของทุ่งหลวง จะเห็นว่ามีราคาค่อนข้างต่ำ เห็นได้ชัดจาก กระจ่างต้นไม้ มีราคาตั้งแต่ 3 - 15 บาท ราคาส่วนใหญ่จะเฉลี่ยประมาณ 6 - 8 บาท ถ้าพิจารณากรรมวิธีการผลิตตั้งแต่ต้นจนเผาแล้ว นับว่าเป็นราคาที่ค่อนข้างถูก

แต่ก็มีข้อจำกัดหรือจุดอ่อนว่า เครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง ผลิตได้ง่าย ไม่ค่อยทน จึงทำให้คุณภาพของการใช้งานได้น้อยกว่าเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่น

การแก้ไขปัญหาค่าเกี่ยวกับราคานี้ ควรได้มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์เครื่องปั้นดินเผา เพราะจำนวนผู้ประกอบการมีถึง 173 ครัวเรือน กระจ่างกระจายอยู่ทั่วไปทำให้รวมตัวกันตั้งราคาไม่ได้ ชาวบ้านคิดแต่เพียงค่าดินที่น้อย มีราคาเพียงน้อยนิด แต่ไม่ได้ค่าแรงงานและฝีมือเท่าที่ควรจะเป็น

สหกรณ์เครื่องปั้นดินเผาอาจเริ่มจากชุมชน วัดสาย หมู่ 1, 2, 3 ก่อนแล้วค่อยขยายตัวไป หมู่ 4, 7, 9 หมู่ 11 ต่อไป การตั้งสหกรณ์จะช่วยให้ราคาสินค้าส่งได้มาตรฐาน ไม่ถูกกดราคาอย่างที่เป็นอยู่

2. การผลิต คือปัญหาเกี่ยวกับ วัตถุดิบ คุณภาพ ทุนดำเนินงาน

2.1 วัตถุดิบ ควรได้มีการศึกษาสำรวจแหล่งดินบริเวณใกล้เคียง อาจมีดินที่มีคุณภาพดีกว่า โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมหรือหน่วยงานอื่นนำนักวิชาการสำรวจ วิเคราะห์ดิน

2.2 คุณภาพ คุณภาพของเครื่องปั้นดินเผาควรได้มีการพัฒนาส่งเสริม โดยเฉพาะการสร้างเตาเผาที่ใช้อุณหภูมิสูงกว่าที่เผาแบบเตาสุ่ม จะทำให้สามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพสูงกว่าเดิมได้

2.3 ทุนดำเนินงาน ผู้สนับสนุนควรรหาแหล่งเงินทุนให้กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้ผู้ประกอบการกู้ยืมมาจัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต เช่น เครื่องทุนแรงในการหมุนแม่ในไฟฟ้า เป็นต้น

3. ช่างฝีมือ ช่างฝีมือที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านนั้นควรรหาโอกาสส่งเสริมให้ได้มีโอกาสฝึกฝนรูปแบบหรือส่งเสริมให้มีโอกาสผลิตมากขึ้น หรือนำช่างที่มีความรู้ความชำนาญสูงกว่า มาสร้างแรงจูงใจหรือนำไปศึกษาดูงานที่ทันสมัยกว่า เพื่อให้ช่างเหล่านั้นได้ภาคภูมิใจและเห็นโลกทัศน์ที่กว้างขวางกว่าเดิม นิยามเปรียบเทียบกับผลงานของตนเอง อาจคัดเลือกจากบุคคลในหมู่บ้านที่มีวัยหนุ่มสาว 30 - 50 ปี

ประการหนึ่งที่สำคัญก็คือ ควรให้ความรู้ความเข้าใจว่า ตนเองหรือหมู่บ้านตนเองมีอะไรเป็นเอกลักษณ์เฉพาะสิ่งนั้นให้คุณค่าอะไรแก่ชุมชนบ้าง ถ้าจะสร้างหรือพัฒนาสิ่งใหม่ ควรพัฒนาจากพื้นฐานของเก่าดั้งเดิม แล้วปรับปรุงไปตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ควรได้มีการสรุปรูปแบบแนวคิดของเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนทุ่งหลวงแล้วมีการสร้างรูปแบบใหม่ที่ดึงดูดใจและคงทนกว่าเดิม

สิ่งที่ผู้ประกอบการหรือผู้เกี่ยวข้องควรกระทำคือ การรวบรวมสะสมผลิตภัณฑ์ทุกประเภททุกชนิดของหมู่บ้านที่เคยผลิตแต่สมัยโบราณและกำลังผลิตอยู่ในปัจจุบัน เพราะวัฒนธรรมระดับที่สูงกว่าที่เรียกว่าอารยธรรมนั้น เกิดจากการรวบรวมสะสมและพัฒนารูปแบบจากภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิมนั่นเอง

4. สภาพการทำเครื่องดินเผา ในปัจจุบันมีผู้ผลิตจำนวนเพิ่มขึ้นจากเมื่อ 10 กว่าปีที่แล้ว และรูปแบบแปลก ๆ และแตกต่างกันจากทั่วสารทิศนำมา เป็นแบบให้ชาวบ้านได้ประดิษฐ์ ฉะนั้นจึงไม่น่าเป็นห่วงเกี่ยวกับการสืบสานงานศิลปหัตถกรรมประเภทนี้

5. เกี่ยวกับการระดมทุนในการผลิต และเทคนิคที่ยังไม่ได้พัฒนาควรจะมีหน่วยงาน

ของรัฐ หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเข้าไปดูแลอาจเป็นกองส่งเสริมอุตสาหกรรม ฝึกอาชุนชน
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ฯลฯ

6. ควรสีทอคการทำเครื่องปั้นดินเผาให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น โดยจัดทำเป็นหลักสูตร
ท้องถิ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา พิมพ์ศรี ปวีรบรรต ธรรมมาปริชากร และอุษา งามเพียรภาค. เครื่องถ้วยสุโขทัย
พัฒนาการของเครื่องถ้วยไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535.
- การประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย, สำนักงาน. นิทานพื้นบ้าน. หนังสือส่งเสริมการอ่าน
สำหรับเด็ก. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน, กระทรวงศึกษาธิการ. กรอบและทิศทาง
แผนวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2535 - 2539). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2533.
- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, สำนักงาน. BANCHTANG ARCHAEOLOGICAL SITE.
กรุงเทพฯ : เนเวอร์สตูดิโอ, 2534.
- จิตร บัวบุศย์. อิทธิพลศิลปวัฒนธรรมในสยามในหมู่ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.
ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- จิรพันธ์ สมประสงค์. เทคนิคการสร้างสรรค์ศิลปะเครื่องปั้นดินเผา (แนวทางสู่อาชีพอิสระ).
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2535.
- แจ่ม หุตะกมล วนิดา ทองรวัย และจรัสศรี สมบัติทวี. เครื่องปั้นดินเผาเรื่องเขาลาดคอน
CELADON และเครื่องสังคโลก. ชลบุรี : จัดพิมพ์ในงานแม่สีการหลวงพ่อพุทธสิงห์
งานสงกรานต์และงานเหล่ากาชาดจังหวัดชลบุรี 8 - 18 เมษายน 2513.
- ทรงพันธ์ วรรณมาศ. เครื่องปั้นดินเผา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.
- ทวี พรหมพฤกษ์. วิชาเครื่องเคลือบดินเผาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2523.
- นริศรานุกิตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา. จดหมายเหตุระยะทางไปพิษณุโลก. ม.ป.ท.,
พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฉลองวันประสูติครบ 100 ปี, 28 เมษายน 2506.
- บริหารเทพธานี, พระ. พงศาวดารชาติไทย เล่ม 1. พระนคร : โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา,
2508.

- พงศ์พันธุ์ อนันตวรดิษฐ์. "วิวัฒนาการของหัตถกรรมพื้นบ้านสู่การผลิตในรูปอุตสาหกรรม
กรณีศึกษา : เครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด," ใน หัตถกรรมกับวิถีชีวิตไทย. เอกสาร
ประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องหัตถกรรมกับวิถีชีวิตไทย เนื่องในวาระมงคลชัย
สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงเจริญพระชนมายุครบ 5 รอบ.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- เพ็ญศรี ตึก และคณะ. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : ศิลปภาพ. กรุงเทพฯ : โครงการไทยศึกษา
ฝ่ายวิชาการโครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการฝ่ายวิจัย, 2528.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. เที่ยวเมืองพระร่วง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2519.
- มนูญ ประจันต์. "เซรามิกส์," วิทยาศาสตร์. 20(3) : กุมภาพันธ์ 2509.
วิชาการ, กรม, กระทรวงศึกษาธิการ. วิชาเครื่องปั้นดินเผา (ศษ.ท.043) คู่มือการสอน
วิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 หมวดวิชาศิลปะและ
หัตถกรรม เขตการศึกษา 11. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ,
2528.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. มรดกพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2536.
- วิมลพรรณ ทัศนะวิชัย. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์,
2519.
- วิเชียร ณ นคร และคณะ. รายงานการสำรวจงานช่างฝีมือในจังหวัดนครศรีธรรมราช.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ,
2524.
- สังเสริมอุตสาหกรรม, กรม. เอกสารรวบรวมแหล่งอุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดต่าง ๆ.
กรุงเทพฯ : ฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่ กองอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริม
อุตสาหกรรม, 2523.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. ประชุมจารึกภาคที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี,
2524.

สุภาคย์ อินทองคง. การทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านสิงห์ม้อ หมู่ 4 ตำบลสิงห์ม้อ อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา. สงขลา : โดยทุนสนับสนุนของสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.

เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป (นามแฝง). กามนิต. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2520
นวน พิณรุฬห์. วิชาหัตถศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรจิตร, 2508.

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พิเศษ

นายจอม โพธิ์ดี. 80/1 หมู่ 2 บ้านวัดลาย ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

นายบรรลือศักดิ์ งามงอน. ปลัดอำเภอคีรีมาศ อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

นายมูล ทิพย์วีร์. 105/1 หมู่ 2 ซอย 4 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

นางลำพา สมนแก้ว. 95/1 หมู่ 2 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

นางวรางคณา เรืองศิริรักษ์. ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดคุศิตาราม (วัดกลาง)

ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

นายสำรวย เหม่งแดง. 49 หมู่ 9 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

นายสุเทพ สิทธิโสภณ. อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนวัดโอง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ

จังหวัดสุโขทัย

คณะนักเรียนร่วมเก็บข้อมูลในท้องถิ่นตนเอง

1. นางสาวจำเรียง	บุญเรือง
2. นายชนินทร์	แก้วกำเนิด
3. นางสาวนิตยา	ปิณฑ
4. นางสาวน้ำฝน	สนแก้ว
5. นายฉิรยุทธ	เหม่งแดง
6. นายมงคล	จันทร์ทุ่ง
7. นางสาววันเพ็ญ	ขาวทุ่ง
8. นางสาวแสงเดือน	มาจำ

ทั้งหมดเป็นนักเรียนโรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม ปีการศึกษา 2537 และ 2538

การคำนวณ

แบบบันทึกข้อมูลวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของช่างทำเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง

ก. สภาพทั่วไปของผู้ผลิต

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล..... เพศ.....อายุ.....ปี
สถานภาพ [ ] โสด [ ] สมรส คู่สมรสชื่อ.....
2. ที่อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย รหัส.....
3. จำนวนบุคคลในครัวเรือน (รวมผู้ให้ข้อมูลด้วย)

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ความสัมพันธ์ กับเจ้าบ้าน	เพศ	อายุ	การศึกษา	สถานภาพ สมรส
1	.....	.....	.....	.....	.....	.....
2	.....	.....	.....	.....	.....	.....
3	.....	.....	.....	.....	.....	.....
4	.....	.....	.....	.....	.....	.....
5	.....	.....	.....	.....	.....	.....
6	.....	.....	.....	.....	.....	.....
7	.....	.....	.....	.....	.....	.....
8	.....	.....	.....	.....	.....	.....
9	.....	.....	.....	.....	.....	.....

การศึกษา : ถ้าไม่มีการศึกษา ให้ใช้รหัส = 0

4. อาชีพของครัวเรือน.....
5. อาชีพปัจจุบัน.....
6. รายได้/เดือน (โดยประมาณ).....
7. รายจ่าย/เดือน (โดยประมาณ).....
8. มีการขึ้นหม้อในครัวเรือนได้.....คน (กี่คน) คือ
  1. .... อายุ.....ปี
  2. .... อายุ.....ปี
  3. .... อายุ.....ปี
  4. .... อายุ.....ปี
  5. .... อายุ.....ปี
9. ชื่อผลงานที่ผลิต (ชนิดของปิ่นที่มีชื่อใดบ้าง)

.....

.....

.....
10. ลักษณะผลงาน (รูปแบบ) บอกรูปแบบที่ทำที่ผลิตได้

.....

.....

.....
11. ช่างปั้นฝีมือดีที่ท่านรู้จักและยอมรับว่ามีผลงานงดง เบ
  1. .... หมู่ที่.....
  2. .... หมู่ที่.....
  3. .... หมู่ที่.....
  4. .... หมู่ที่.....
  5. .... หมู่ที่.....

(บอกไม่ไ้ยกกว่า 2 คน)

ข. การจำหน่าย ราคา

1. เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นจำหน่ายที่ใด ตอบได้ทุกข้อตามความเป็นจริง

- [ ] บริเวณบ้านของท่านเอง
 [ ] บริเวณริมถนนสุโขทัย-กำแพงเพชร
 [ ] บริเวณบ้าน (ระบุชื่อ).....
 [ ] จำหน่ายไปยังที่ต่างจังหวัด (ระบุชื่อ).....

2. ราคาเครื่องปั้นแต่ละชนิดขายราคาใบละเท่าไร

- 1) แจกัน ราคา.....บาท .....สตางค์
 2) หม้อน้ำ ราคา.....บาท .....สตางค์
 3) หม้อน้ำตกแต่งรูปสัตว์หรืออื่น ๆ ราคา.....บาท .....สตางค์
 4) อ่างบัว ราคา.....บาท .....สตางค์
 5) กระจ่างปลุกต้นไม้
     ใหญ่ ราคา.....บาท .....สตางค์
     กลาง ราคา.....บาท .....สตางค์
     เล็ก ราคา.....บาท .....สตางค์
 6) หม้อข้าวหม้อแกง ราคา.....บาท .....สตางค์
 7) รูปสัตว์
     ..... ราคา.....บาท .....สตางค์
 8) โถ่ง
     ใหญ่ ราคา.....บาท .....สตางค์
     กลาง ราคา.....บาท .....สตางค์
     เล็ก ราคา.....บาท .....สตางค์

ก. ความต้องการของตลาด

1. ท่านคิดว่าในอนาคตผู้ใช้ส่วนใหญ่ต้องการเครื่องปั้นดินเผาประเภทใด
  - 1. เครื่องใช้ในครัวเรือน หม้อข้าวหม้อแกง โอ่ง
  - 2. เครื่องประดับตกแต่ง เช่น กระจ่าง แจกัน หม้อกรัน
  - 3. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
2. ผู้ซื้อเครื่องปั้นส่วนใหญ่เป็นคนในวัยใด
  - 1. 15 - 20 ปี
  - 2. 20 - 30 ปี
  - 3. 25 - 30 ปี
  - 4. 35 - 40 ปี
  - 5. 40 ปีขึ้นไป
3. กลุ่มคนต่อไปนี้ กลุ่มใดซื้อเครื่องปั้นดินเผา มาก (ตอบมากกว่า 2 ข้อขึ้นไป)
  - 1. ข้าราชการ
  - 2. นักธุรกิจ
  - 3. พ่อค้า
  - 4. ขาวนา
  - 5. กรรมกร
  - 6. นักเรียน นักศึกษา
4. ท่านคิดว่าความต้องการของผู้ใช้ใน ช่วง 5 - 10 ปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นหรือลดลง
  - 1. เพิ่มขึ้น
  - 2. ลดลง
  - 3. คงตัว

ง. กระบวนการปรับตัวและภูมิปัญญาของช่างไม้

1. รู้สึกพอใจหรือไม่พอใจที่มีผู้นำรูปแบบมาให้

.....

.....

.....

.....

2. รู้สึกอย่างไรต่อการลอกเลียนแบบซึ่งกันและกันของช่างไม้ในหมู่บ้าน

.....

.....

.....

.....

3. ได้มีการพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ในการไม้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

4. ได้มีการใช้เครื่องจักรหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือไม่ (เป็น, นวด, เสา)

.....

.....

.....

.....

5. การเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวด้วยวิธีการอื่น เช่น ปลุกพืช เลี้ยงสัตว์

.....

.....

.....

.....

จ. วิธีชีวิตของช่างทำเครื่องปั้นดินเผาทุ่งหลวง

1. การสร้างที่อยู่อาศัย

วัสดุในการสร้าง.....

.....

ลักษณะบ้าน.....

.....

การใช้เนื้อที่ในบ้าน.....

.....

2. กิจกรรมในชุมชน (ประเพณี, การละเล่น, หรืออื่น ๆ มีกิจกรรมอะไรบ้าง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การแต่งกาย.....

.....

4. ภาษาที่ใช้.....

.....

5. สุขภาพอนามัย.....

.....

6. อื่น ๆ.....

.....

.....

จ. บันทึกข้อสังเกตอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....
.....

ข. สัมภาษณ์ข้อมูล เมื่อวันที่..... เวลา.....
สถานที่.....

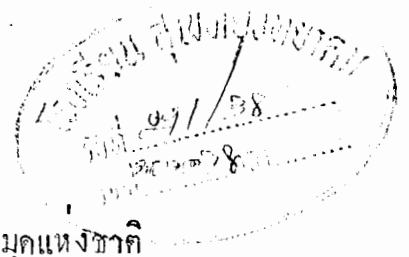
ลงชื่อ.....ผู้บันทึกข้อมูล
(นาย/นาง/นางสาว.....)

ภาพประกอบหรือข้อมูลเพิ่มเติม ๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

เขตราชการ
เขตวิชาการ
เขตบริการ
เขตปกครอง

๐๗๑๒/๒๕

กองหอสมุดแห่งชาติ
ถนนสามเสน กทม. ๑๐๓๐๐

๒๗ มกราคม ๒๕๓๘

เรื่อง ขออนุญาตศึกษาค้นคว้าเอกสารโบราณ

เรียน ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย

อ้างถึง หนังสือศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ที่ สบ ๐๘๗๘.๐๒/๑๐ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๓๘

ตามความในหนังสือที่อ้างถึงแจ้งว่า ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย มีความประสงค์จะขออนุญาตให้ นางสาวมาลิน วงศ์มณี และ นางเฉลิม พรกระแสน เข้าศึกษาค้นคว้าเอกสารโบราณ เพื่อนำการศึกษาวิจัย เรื่อง ทัศนกรรมพื้นบ้านสุโขทัย นั้น

กองหอสมุดแห่งชาติพิจารณาแล้ว ยินดีอนุญาตให้ นางสาวมาลิน วงศ์มณี และ นางเฉลิม พรกระแสน เข้าศึกษาค้นคว้าเอกสารโบราณ ได้ตามความประสงค์ โปรดแจ้งให้ นางสาวมาลิน วงศ์มณี และ นางเฉลิม พรกระแสน ไปติดต่อกับหัวหน้าฝ่ายบริการหนังสือตัวเขียนและจารึก เพื่ออำนวยความสะดวกให้ต่อไป ทั้งนี้ หากจะนำข้อมูลเอกสารโบราณของกองหอสมุดแห่งชาติ ไปพิมพ์เผยแพร่ จะต้องได้รับอนุญาตจากกองหอสมุดแห่งชาติก่อน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

นางชราภรณ์ กนกมณี
(นางชราภรณ์ กนกมณี)
ผู้อำนวยการ กองหอสมุดแห่งชาติ

ฝ่ายบริการหนังสือตัวเขียนและจารึก

โทร. ๒๕๑๓๖๓๑

เลขา
๑. น.โพธิ์
๒. ๒๐๑๕๐. (น.โพธิ์)
๓. น.โพธิ์
๔. น.โพธิ์
๕. น.โพธิ์
๖. น.โพธิ์

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. นายนริศ	วงศ์เชติรัตน์	ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย
2. นางจุติรัตน์	จันทร์จ้อย	ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย
3. นายสุโข	จันทร์นวล	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนสุโขทัยวิทยา
4. นายสงกรานต์	เสมาทอง	เลขาธิการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย
5. นายสมศักดิ์	ดิขสิทธิ์	กรรมการ
6. นางสุรางกษา	คุปรัตน์	กรรมการ
7. นางจิราภรณ์	วงศ์ทวีไพโรจน์	กรรมการ
8. นางพัฒน์	ศักดิ์เดชาเนที	กรรมการ
9. นางอานวย	คล้ายแท้	กรรมการ

คณะกรรมการผู้จัดทำ

นางสุมาลี	วงศ์มณี
นายสันต์	วงศ์มณี
นางเจลิมา	พรกระแส